

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria -Vlada-Government
Ministria e Drejtësisë/Ministarstvo Pravde/Ministry of Justice

NACIONALNA STRATEGIJA
ZA ZAŠTITU OD NASILJA U PORODICI
I NASILJE PROTIV ŽENA

Januar 2022

TABELA SADRŽAJA

LISTA SKRAĆENICA I AKRONIMA	Error! Bookmark not defined.
IZVRŠNI REZIME	Error! Bookmark not defined.
I. UVOD	9
II. METODOLOGIJA	10
III. POZADINA	13
IV. STRATEŠKI CILJEVI I POSEBNI CILJEVI	37
<i>IV.1. STRATEŠKI CILJ I</i>	38
<i>IV.2. STRATEŠKI CILJ II</i>	41
<i>IV.3. STRATEŠKI CILJ III</i>	44
<i>IV.4. STRATEŠKI CILJ IV</i>	47
V. BUDŽETSKI UTICAJ I IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE	53
VI AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE NACIONALNE STRATEGIJE ZA ZAŠTITU OD NASILJA U PORODICI I NASILJA NAD ŽENAMA 2022 - 2026 GODINE	57

LISTA SKRAĆENICA I AKRONIMA

ARR	Agencija za rodnu ravnopravnost
AP	Akademija pravde
ABPP	Agencija za besplatnu pravnu pomoć
EU	Evropska unija
RR	Rodna ravnopravnost
NP	Nasilje u porodici
NnŽ	Nasilje nad ženama
GSBPNnŽNP	Grupa stručnjaka za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici
INAK	Institut Narodnog advokata Kosova
KIJU	Kosovski institut za javnu upravu
NILP	Nacionalne institucije za ljudska prava
KNIJZ	Kosovski nacionalni institut za javno zdravlje
ISM	Institut za sudsku medicinu
SE	Savet Evrope
SSK	Sudski savet Kosova
TSK	Tužilački savet Kosova
LHBTI	Lezbejke, homoseksualci, biseksualci, transrodni i interseksualci
LMDHF	Zakon o zaštiti od nasilja u porodici
MALS	Ministarstvo administracije lokalne samouprave
MPNTI	Ministarstvo prosvete, nauke, tehnologije i inovacija
MPŠRR	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja
MP	Ministarstvo pravde
MFRT	Ministarstvo finansija, rada i transfera
MKOS	Ministarstvo kulture, omladine i sporta
MUPJU	Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave
MRSZ	Ministarstvo rada i socijalne zaštite
MZ	Ministarstvo zdravlja
NVO	Nevladina organizacija
OUN	Organizacija Ujedinjenih nacija
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
ORC	Održivi razvojni ciljevi
KP	Kosovska policija
SPD	Standardni postupci delovanja za zaštitu od nasilja u porodic
CSO	Centar za stručno osposobljavanje
CSR	Centar za socijalni rad
RCZ	Regionalni centar za zapošljavanje
KPS	Kosovska popravna služba
ZN	Zaštitni nalog
NHZ	Nalog o hitnoj zaštiti
NPHZ	Nalog o privremenoj hitnoj zaštiti
KZPŽ	Kancelarija za zaštitu i posredovanje žrtava

I. IZVRŠNI REZIME

Nasilje u porodici, nasilje nad ženama i rodno zasnovano nasilje su jedan od vodećih uzroka štete po život, kao i kršenja osnovnih ljudskih prava i sloboda i među najrasprostranjenijim oblicima nasilja širom sveta. Ustav Republike Kosovo, izmenjen 2020. godine, priznaje direktnu primenu Konvencije Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), instrumenta za sprečavanje nasilja nad ženama i nasilja u porodice, kao i za zaštitu žrtava. Zaštita života i življenja dostojanstveno i bez nasilja, garantovana Ustavom Republike Kosovo, regulisana je i Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici (zakonski akt u procesu izmene i dopune tokom 2021. godine).

Krivični zakon Republike Kosovo predviđa nasilje u porodici kao posebno krivično delo i prepoznaje kao nasilje u porodici fizičko, psihičko, ekonomsko i seksualno nasilje u porodičnim odnosima. Istanbulska konvencija definiše „nasilje nad ženama“ kao „...kršenje ljudskih prava i oblik diskriminacije žena“ i podrazumeva sve radnje rodno zasnovanog nasilja koje dovode ili mogu dovesti do fizičke, seksualne ili psihičke povrede ili patnje ili ekonomske za žene, uključujući pretnje izvršenjem ovih dela, prinudu ili proizvoljno lišavanje slobode, bilo u javnom ili privatnom životu...¹. Dok se „nasilje u porodici“ definiše kao „...sva dela fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se dešavaju u okviru porodice ili jedinice domaćinstva, ili između bivših supružnika ili sadašnjih supružnika ili partnera, bez obzira da li je izvršilac krivično delo deli ili delio isti stan sa žrtvom...²“ i „rodno zasnovano nasilje nad ženama“ kao „...nasilje usmereno nad ženom zbog činjenice da je žena ili koje nesrazmerno pogađa žene...³“.

Nasilje nad ženama je manifestacija istorijski nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena, koji su doveli do dominacije i diskriminacije žena od strane muškaraca i ometali puni napredak žena. Ona predstavlja jedan od suštinskih društvenih mehanizama pomoću kojih su žene prinuđene da se stave u položaj zavisnosti u odnosu na muškarce. Žene i devojke su često izložene nasilju, kao što su nasilje u porodici, seksualno uznemiravanje, silovanje, prinudni brak, trgovina ljudima, zločini počinjeni u ime tzv. „časti“ i sakaćenje genitalija, koji su krivična dela, postajući glavna prepreka za postizanje ravnopravnosti muškaraca i žena. Postizanje de jure i de facto ravnopravnosti između muškaraca i žena je ključni element u prevenciji nasilja nad ženama.

Žene i devojke su više izložene od muškaraca većem riziku od rodno zasnovanog nasilja. Međutim, iako nasilje u porodici nesrazmerno pogađa žene, muškarci su takođe žrtve nasilja u porodici⁴, kao i činjenica da su deca žrtve nasilja u porodici, uključujući slučajeve kao svedoke ovog oblika nasilja. Nasilje u porodici nad decom je široko rasprostranjeno i studije su otkrile

¹ Član 3/a Istanbulske konvencije. Pogledaj: <https://rm.coe.int/168046246b>.

² Da tu tačka b.

³ Da tu tačka d.

⁴ Istanbulska konvencija prepoznaje činjenicu da iako su žene žrtve nasilja u porodici, muškarci takođe mogu biti žrtve porodičnog nasilja..

vezu između nasilja u porodici nad ženama i fizičkog zlostavljanja dece, kao i traume koju svedočenje nasilja⁵ u porodici nanosi deci.

Nasilje u porodici u Republici Kosovo ostaje jedan od najozbiljnijih problema sa kojima se društvo suočava. Razni domaći i međunarodni izveštaji utvrđuju prisustvo nasilja u porodici u porodičnim odnosima, kao i prihvatljivost upotrebe nasilja kao sredstva discipline i obrazovanja, priznajući potčinjenost „autoritetu“. Istraživanje koje je 2019 godine objavila Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) sa podacima prikupljenim tokom 2018 godine otkrila je da je 57% ispitanih žena u Republici Kosovo pretrpelo psihološko, fizičko ili seksualno nasilje od svoje 15 godine godine (tačnije, 53% žena je pretrpelo psihičko nasilje, 9% fizičko nasilje i 4% seksualno nasilje od strane intimnog partnera). Mnoge žene na Kosovu (48%) i dalje smatraju da je takvo nasilje, posebno nasilje u porodici, privatna stvar, dakle rodno zasnovano nasilje često prolazi nezapaženo, nikada se ne prijavljuje⁶. Studija OEBS-a je otkrila da su žene sa nižim nivoom obrazovanja finansijski zavisne ili da su one koje su živele u ruralnim područjima imale su više šansi da prijavljuju nasilje u porodici. Dok je Istraživanje višestrukih indikatora za Kosovo (MICS) i MICS sa zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu koje je 2019-2020 sprovedla Agencija za statistiku Kosova (ASK) kao deo globalnog MICS programa, evidentiralo, između ostalog, da u starosne grupe 15-49, 25% devojaka/mladih žena i 57% devojaka/mladih žena iz zajednica Roma, Aškalija i Egipćana kao i 12% dečaka/mladića/26% dečaka/mladića/muškaraca Roma, Aškalija i Zajednice Egipćana na Kosovu opravdavaju fizičko nasilje nad svojim supružnikom iz jednog od sledećih razloga: napuštaju kuću bez dozvole; zanemaruje decu; odbija da ima seks sa njim; sagoreva hranu⁷. Druge studije koje su sprovele organizacije civilnog društva pokazuju da je na Kosovu poslednjih godina povećana pažnja posvećena femicidu u kontekstu nasilja u porodici, zbog činjenice da su od 2017. do 2020. godine ubijene najmanje 74 žene⁸. 62% Kosovara preživlele su je nasilje u porodici tokom svog života. 21% Kosovara misli da je "ponekad u redu da muškarac udari svoju ženu"⁹. Ove studije takođe evidentiraju da generalno gledano, postoje poboljšanja u znanju i stavovima institucija odgovornih za rešavanje rodno zasnovanog nasilja u poređenju sa 2017. Međutim, postoji nedovoljno razumevanje rodno zasnovanog nasilja, posebno seksualnog nasilja. Okrivljavanje žrtve se nastavlja. Napori da se „pomiri“ par „da bi se sačuvala porodica“ i kršenje poverljivosti i dalje prevlađuju u slučajevima porodičnog nasilja . Ovo neprihvatljivo stanje zahteva sistematski i koordinirani odgovor institucija Republike Kosovo kroz izgradnju politika u oblasti sprečavanja, zaštite, reintegracija i osnaživanje žrtava nasilja u porodici i nasilje nad ženama, kao i kažnjavanje i rehabilitacija kroz psiho-socijalni tretman počilaca ovih oblika nasilja.

⁵ Izveštaj sa objašnjenjima o Konvenciji Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici CETS 210, 11.05.2011, str.1 stav 4. Vidi: <https://rm.coe.int/16800d383a>.

⁶ Anketa o blagostanju i bezbednosti žena na Kosovu”, OEBS 2019. Vidi: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/4/439790.pdf>

⁷ Vidi: <https://mics.unicef.org/surveys>

⁸ Podaci predstavljeni u izveštaju koji je pripremila Kosovska ženska mreža "Od zakona do dela", maj 2021. Vidi: <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/05/KWN-GBV-Report-ALB-final.pdf>

⁹ Podaci iz publikacije Mreže žena Kosova "Nasilje se ne krije unutar zidova", jul 2019. Shiko: https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2019/07/BOOKLET_SHQIP.pdf

Vlada Republike Kosova je u svom četvorogodišnjem programu dala prioritet borbi protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama. U svom delokrugu, Ministarstvo pravde je definisala sprečavanje i adresiranje nasilja u porodici i nasilja nad ženama kao jedan od 5 strateških ciljeva. Kao rezultat toga, predviđene su nacionalne politike za poboljšanje pravnog okvira i preduzimanje inicijative za izradu strategije i akcionih planova usmerenih na povećanje harmonizacije sa međunarodnim standardima.

Ova Nacionalna strategija Republike Kosova za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 - 2026¹⁰, kao i njen akcioni plan, pripremljeni su u prilog člana 10, stav 1 i 2 i člana 11 Zakona br. 06/L113 o organizaciji i funkcionisanju državne uprave i nezavisnih agencija (SL br. 7/01 marta 2019); član 8, stav 1, podstav 1.4, Uredbe (VRK) - BR 02/2021 o oblastima administrativne odgovornosti Kancelarije premijera i ministarstava (30.03.2021), člana 11 i 13 Administrativnog uputstva Br. 7/2018 o planiranju i izradi strateških dokumenata i akcionih planova, kao i Odluke Vlade Republike Kosova br. 4/83 od 11.07.2012. Radnom grupom sazvanom na osnovu Odluke br. 99 od 11. 06. 2021 godine od ministarke pravde za ovu svrhu, predsjedavao je Nacionalni koordinator za borbu protiv nasilja u porodici, a činilo ju je 21 članova, predstavnika nadležnih institucija.

Zamišljena na sledeći način i logički povezana sa prethodnom Nacionalnom strategijom zaštite od nasilja u porodici i njenim Akcionim planom 2016 - 2020, ova Strategija sadrži akcije i mere koje imaju za cilj da unaprede postignuća iz evaluacije primene prethodne strategije, ali i da obezbedu zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama u skladu sa standardima ratifikovanih međunarodnih instrumenata. Ovde važno mesto pripada Konvenciji Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ili kako je inače poznato, „Istanbulskoj konvenciji“. Ova konvencija je postala deo Ustava Republike Kosova amandmanom od 25 septembra 2020¹¹ godine. Stoga, aktivnosti predviđene Akcionim planom za implementaciju strategije 2022-2026 snažno podržavaju implementaciju članova, odredbi i standarda ove konvencije.

U skladu sa Istanbulskom konvencijom, ova Strategija će se baviti nasiljem u porodici (prema definiciji u članu 3, znaci fizičko, seksualno, psihičko, ekonomsko nasilje), kao i: psihičkim nasiljem (član 33), pretećim ponašanjem/progonom (član 34) fizičko nasilje (član 35), seksualno nasilje, uključujući silovanje (član 36), prisilni brak (član 37), sakaćenje ženskih genitalija (član 38), abortus i prinudna sterilizacija (član 39), i seksualno uznemiravanje (član 40).

¹⁰ Za razliku od prethodne Strategije za zaštitu od nasilja u porodici 2016 - 2020, ovoj Strategiji je dodat koncept „nasilja nad ženama“, u svim predviđenim tekstovima i radnjama, u skladu i usklađenosti sa Konvencijom Saveta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja u porodici i nasilja nad ženama (Istanbulska konvencija). Stoga je naslov pripremljenog dokumenta je: „Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022-2026.“

¹¹ Savet Evrope, „Narodna skupština Kosova * odlučuje o primeni Istanbulske konvencije“, 2020.

Prema instrukcijama koje treba da preduzmu države ugovornice, koje su potpisale i ratifikovale Istanbulsku konvenciju, za njenu efikasniju implementaciju moraju se preduzeti radnje i mere koje su u skladu sa stubovima Konvencije: prevencija, zaštita, krivično gonjenje i integrisane politike.¹², Radnje i mere predviđene Nacionalnom strategijom za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022-2026, zasnovane su na onima predviđenim Konvencijom kao obaveza za države potpisnice i radi pogodnosti, organizovane su u četiri glavna stuba:

- I. Sprečavanje i identifikacija nasilja
- II. Unapređenje i usklađivanje javnih politika sa međunarodnim standardima
- III. Institucionalno jačanje zaštite i tretmana žrtava
- IV. Pružanje opštih usluga i specijalizovanih usluga podrške žrtvama

Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 - 2026 godine zasnovana je na viziji:

Društvo u kome su svi bezbedni i jednaki, žive bez straha ili pretnje nasiljem u porodici i nasiljem nad ženama, gde je cilj da se spreči i ne toleriše nasilje, da se zaštiti, reintegriše i osnaži žrtva, te da počinioca izvedu pred lice pravde.

Ova vizija je dalje razrađena u dole navedenoj izjavi o misiji.

Do 2026 godine, Vlada Kosova, zajedno sa odgovornim institucijama i stranama za podršku, će:

- **preuzeti odgovornost za davanje prioriteta svim slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama;**
- **obezbediti dovoljno ljudskih, finansijskih i infrastrukturnih resursa za borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama;**
- **omogućiti pristup kvalitetnim integrisanim uslugama;**
- **garantovati pravdu za žrtve i preživele;**
- **obezbediti reintegraciju i osnaživanje žrtava/preživelih nasilja u porodici i nasilja nad ženama;**
- **kažnjavati, resocijalizirati i rehabilitovati počinioce nasilja;**
- **podići svest čitavog društva protiv nasilja u porodici i nasilju nad ženama.**

Da bi se uspešno ispunila ova misija i napredovalo ka viziji ove Strategije, predviđene su intervencije prema četiri strateških ciljeva, specifičnih ciljeva na koje se razlažu, kao i glavnih akcija koje su predviđene za preduzimanje. Oni su detaljnije objašnjeni u Poglavlju V ovog dokumenta.

Sve gore navedeno, zajedno sa relevantnim aktivnostima i pokazateljima za merenje napretka u implementaciji ove strategije, finansijskim sredstvima koja bi trebala biti dostupna, institucijama domaćinima i partnerima, kao i proizvodi i reference u drugim nacionalnim i

¹² Vidi: <https://rm.coe.int/168064d3f6>

međunarodnim dokumentima, predstavljeni su kompletni u matrici akcionog plana, u Poglavlju VIII ovog dokumenta.

I. UVOD

Izrada Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama i njenog Akcionog plana za period 2022 - 2026 zasniva se na Programu Vlade Kosova¹³ / Strateškom operativnom planu Ministarstva pravde 2021-25, gde jedan od pet ključnih prioriteta je „**Sprečavanje i adresiranje nasilja u porodici, nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja**“ kao posebnu aktivnost predviđa izradu ove Strategije i Akcionog plana. Takođe, Strategija vladavine prava 2021-2026¹⁴ preporučuje kao neophodnu preduzimanje inicijative za adresiranje nasilja u porodici.

Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 – 2026, ima za cilj povećati napore da se garantuje dostojanstven život i bez nasilja. Ovo osnovno pravo namerava se da se postigne kroz aktivnostima predviđenim ovom Strategijom u oblasti sprečavanja, zaštite, integracije i osnaživanja preživjelih od nasilja u porodici, nasilja nad ženama, kažnjavanje i rehabilitacije počilaca ovih oblika nasilja, kao i jačanje institucionalne saradnje i interakcije.

II. METODOLOGIJA

Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 - 2026, kao i njen akcioni plan, pripremljeni su u prilog člana 10, stav 1 i 2 i člana 11 Zakona br. 06/L113 o organizaciji i funkcionisanju državne uprave i nezavisnih agencija (SL br. 7/01 marta 2019); član 8, stav 1, podstav 1.4, Uredbe (VRK) - BR 02/2021 o oblastima administrativne odgovornosti Kancelarije premijera i ministarstava (30.03.2021), člana 11 i 13 Administrativnog uputstva Br. 7/2018 o planiranju i izradi strateških dokumenata i akcionih planova, kao i Odluke Vlade Republike Kosova br. 4/83 od 11.07.2012.

Radnom grupom osnovanom i sazvanom u tu svrhu predsedavao je Nacionalni koordinator za borbu protiv nasilja u porodici, a činilo ju je 21 članova, predstavnice i predstavnika nadležnih institucija, kao što sledi:

- 1.1 Nita Shala**, Nacionalna koordinatorica za borbu protiv nasilja u porodici; Zamenica ministarke pravde, predsedavajuća;
- 1.2 Nazlie Bala**, Kabinet ministarke pravde, članica;
- 1.3 Edi Gusia**, Agencija za ravnopravnost polova, Kancelarija premijera, zamenica predsedavajućeg;
- 1.4 Vedat Sogojeva**, Kancelarija za strateško planiranje, Kancelarija premijera, član;
- 1.5 Florentina Beqiraj**, Jedinica za ljudska prava, Ministarstvo pravde, članica;
- 1.6 Selvije Elezaj**, Divizija za koordinaciju politika, DEIKP, Ministarstvo pravde, članica;
- 1.7 Albulena Uka**, Ministarstvo pravde, članica
- 1.8 Adile Shaqiri**, Ministarstvo finansija, rada i transfera, članica;

¹³ Vidi: <https://kryeministri.rks-gov.net/ep-content/uploads/2021/05/Programi-i-Qeverise-se-Kosoves-2021-2025.pdf>

¹⁴ Usvojen 11.08.2021. Shiko: <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/6DC1CBD5-0DF1-46AE-9D1A-78C96146C7D0.pdf>

- 1.9 Azize Daku**, Ministarstvo zdravlja, članica;
- 1.10 Lorik Lipoveci**, Ministarstvo unutrašnjih poslova, član;
- 1.11 Merita Jonuzi**, Ministarstvo prosvete, nauke, tehnologije i inovacija, članica;
- 1.12 Gëzim Bislimi**, Ministarstvo finansija, rada i transfera, član;
- 1.13 Dorotea Dëshishku**, Ministarstvo kulture, omladine i sporta, članica;
- 1.14 Fatime Dermaku**, Sudski savet Kosova, članica;
- 1.15 Luljeta Hetemi**, Akademija pravde, članica;
- 1.16 Ilirjana Collaku Tafa**, Tužilački savet Kosova, članica;
- 1.17 Arsim Shala**, Kosovska policija, član;
- 1.18 Basri Kastrati**, Kancelarija za zaštitu i pomoć žrtvama, DT, član;
- 1.19 Nazife Jonuzi**, Koalicija sigurnih kućnih, članica;
- 1.20 Fjolla Sojeva**, Divizija za budžet i finansije, Ministarstvo pravde, članica.
- 1.21 Luljeta Ibishi Ferizi**, Ministarstvo za administraciju lokalne samouprave, članica.

Rad Radne grupe na izradi Strategije podržala je i kancelarija UN Women na Kosovu, uz finansijsku pomoć Evropske unije u okviru regionalnog programa za eliminaciju nasilja nad ženama „Sprovođenje normi, promena mentaliteta“, i dva angažovanih stručnjaka Monika Kocaqi i Donat Rexha.

Strategija i akcioni plan izrađeni su kombinovanom metodologijom, gde su istraživanja o postojećim izveštajima i studijama dodatno dopunjena ažuriranim podacima koje su dali predstavnici institucija članica Radne grupe za pripremu ove strategije.

Izveštaji o praćenju i evaluaciji primene prethodne Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici 2016-2020 takođe su poslužili kao dobar izvor informacija, posebno u dogovaranju propisanih i neprovedenih radnji u toj strategiji, za koje se smatralo da su relevantne za prenošenje na novu strategiju.

Nakon kratke analize aktuelnog stanja, definisani su strateški ciljevi, specifični ciljevi, konkretne aktivnosti i akcije koje su kalkulirane. Akcioni plan u strukturnom smislu izrađen je u skladu sa administrativnim uputstvom Kancelarije za strateško planiranje (KSP) i tekućim pod-uputstvima ove kancelarije, preko predstavnika ove kancelarije u radnoj grupi.

Proces izrade strategije bio je podeljen u tri faze:

- 1) prvu fazu je okarakterisala analiza opšte situacije, kao i realizacija niza konsultativnih sastanaka, na kojima su bile uključene odgovorne institucije i relevantni akteri koji rade na centralnom i lokalnom nivou;
- 2) tokom druge faze, Radna grupa odgovorna za izradu strategije analizirala je strateške dokumente na snazi, izveštaje i različite nacionalne i međunarodne procene, posebno izveštaje o praćenju sprovođenja „Nacionalne strategije Republike Kosova za zaštitu od Porodičnog nasilja i Akcionog plana 2016 - 2020¹⁵“, Vladin program Republike

¹⁵ Nacionalna strategija Republike Kosova za zaštitu od nasilja u porodici i Akcioni plan 2016 – 2020”, maj 2016, vidi: <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/52BA49FC-80C2-4172-A2F7-9E83D078F3E7.pdf>

Kosova 2021–2025¹⁶, Istanbulsku konvenciju¹⁷, Konvenciju Ujedinjenih nacija o eliminaciji svih oblika nasilja nad ženama (CEDAW)¹⁸, Pekinšku deklaraciju i Platformu za akciju¹⁹, Ciljevi održivog razvoja i Agendu do 2030²⁰ godine, kao i druge sektorske strategije. Na osnovu ove detaljne analize definisani su strateški i specifični ciljevi, čije će ispunjenje doprineti postizanju nacionalnih ciljeva postavljenih prema ciljevima održivog razvoja na Kosovu (SDG), itd.

- 3) Dok je u trećoj fazi dokument bio podvrgnut procesu preliminarnih i javnih konsultacija. Štaviše, dokument je prošao opsežan proces konkretnih konsultacija sa svim zainteresovanim stranama (odnosno 11 konsultacija sa preko 200 zainteresovanih strana), sa ciljem da se identifikuju i adresiraju sva pitanja koja se odnose na specifične zainteresovane strane. Ovi sastanci su održani tokom preliminarne faze i faze javnih konsultacija. Međuinstitucionalna radna grupa je pregledala i inkorporirala inpute dobijene ovim konsultacijama i prema kriterijumima navedenim u Administrativnom uputstvu br. 02/2012 procesuirani su za odobrenje.

Konačna verzija Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 - 2026 i akcionog plana, prosleđena na usvajanje Vladi Kosova, decembar 2021.

¹⁶ Program Vlade Republike Kosova 2021–2025, maj 2021

¹⁷ Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), vidi: <https://rm.coe.int/168046246b>

¹⁸ Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, vidi: <https://hrrp.eu/alb/docs/CEDAë-a.pdf> .

¹⁹ Vidi: https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/sëd_2020_284_en_final.pdf

²⁰ Vidi: <https://sdgs.un.org/goals> dhe <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20ëeb.pdf>

III. POZADINA

Nasilje u porodici je svetski problem i ostaje jedan od najraširenijih oblika nasilja, koje se često naziva i „pitanje zatvorenih vrata“. Nasilje nad ženama i devojkama ima različite oblike i dimenzije i u mnogim slučajevima je opravdano pod izgovorom „kodeks časti i srama“.²¹

"Nasilje nad ženama" označava svaki čin nasilja zasnovan na polu, koji uzrokuje ili može izazvati fizičku, psihičku, seksualnu ili drugu štetu ženama. To uključuje pretnje za takve radnje, prinudu ili proizvoljno lišavanje slobode do kojih može doći u javnom ili privatnom životu. Ova definicija se, između ostalog, vredi i za nasilje koje se dešava u porodici ili kući, uključujući fizičku i mentalnu agresiju, emocionalno i fizičko zlostavljanje, silovanje i seksualno zlostavljanje, incest, silovanje od strane supružnika, redovnih ili povremenih partnera, osoba sa kojima žene žive zajedno, zločini 'časti', seksualno sakaćenje i sakaćenje genitalija i druge štetne prakse za žene, kao npr. prinudne brakove²².

Značajan broj žena su žrtve nasilja u porodici – ponovljene zloupotrebe svih oblika ovog nasilja, gore citirane, koji izaziva strah, očajanje i često narušava zdravlje žene. Nasilje u porodici nad ženama je ozbiljan udarac ljudskom dostojanstvu i služi kao prepreka ženama da uživaju svoja osnovna prava. Ovaj napad protiv ljudskog dostojanstva vrši se u uslovima tišine, a ponekad i opšte ravnodušnosti, u domovima, širom Evrope. Nasilje u porodici nad ženama je rezultat situacije u kojoj žene imaju manju moć od muškaraca, što dovodi do ozbiljne diskriminacije žena i djevojčica u društvu i porodici. Iako statistika daje samo dokazane slučajeve nasilja u porodici, brojke su i dalje zabrinjavajuće. One potvrđuju činjenicu da nasilje u porodici nad ženama, bilo fizičko, seksualno, psihičko ili kao posledica ekonomske zavisnosti, ne prepoznaje geografske, starosne, etničke razlike i utiče na sve vrste porodičnih odnosa i društvenog okruženja. Rodno zasnovano nasilje ne pogađa samo direktne žrtve, već čitavu zajednicu. Visoka cena rodno zasnovanog nasilja predstavlja ozbiljan teret za društvo, vlade, pojedince, organizacije i preduzeća - zato je ovo nasilje prevazišlo privatni problem i postalo je javni problem, čije rešenje predstavlja hitnu potrebu²³.

Podizanje svesti o različitim oblicima nasilja nad ženama i nasilju u porodici važan je element u prevenciji nasilja, jer je podizanje svesti prvi korak ka promeni stavova i ponašanja koji promovišu ili dozvoljavaju različite oblike nasilja nad ženama. U tom cilju, Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija) zahteva od država članica da preduzmu sveobuhvatne inicijative za podizanje svesti kao deo niza mera koje imaju za cilj sprečavanje nasilja nad ženama²⁴.

Veoma je važno da se nasilje u porodici analizira u kontekstu tradicije, kulture i mentaliteta jedne zemlje. Ako analiziramo zašto dolazi do nasilja u porodici i nasilja nad ženama,

²¹ U međuvremenu prema Istanbulskoj konvenciji, član 12/5 kaže da „... Strane garantuju da se kultura, običaji, religija, tradicija ili takozvana“ čast „ne smatraju opravdanjem a svaki nasilni čin obuhvaćen obimom ove konvencije...“.

²² Izvor: Aneks Preporuka Rec (2002) 5 Komiteta ministara za države članice o zaštiti žena od nasilja. Vidi: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2612

²³ Adaptirano iz: „Vodič za poslanike. Zajednički parlamenti za borbu protiv nasilja nad ženama“, kojeg je pripremio Sekretarijat Komiteta za jednake mogućnosti za žene i muškarce / Parlamentarna skupština Saveta Evrope. Vidi: https://www.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/handbook_al.pdf

²⁴ Član 13. Istanbulske konvencije. Vidi: <https://rm.coe.int/article-13-of-the-istanbul-convention-albanian-/168097f2e5>

evidentiramo kombinaciju više motivacionih faktora i faktora rizika koji se odnose na individualne karakteristike osobe koja vrši nasilje ili ga doživljava, sa uzrocima koji se odnose na opštu atmosferu, poput ponašanja i mentaliteta koje je razradilo društvo. Među individualnim karakteristikama osobe možemo pomenuti motivacione faktore kao što su: alkoholizam, ljubomora, nezaposlenost, siromaštvo, stres, seksualna nemoć, razni kompleksi inferiornosti u paru, intelektualna, stručna i obrazovna konkurencija u paru, profesionalni invaliditet, neželjena trudnoća, da je bio svedok ili zlostavljan u detinjstvu, problemi mentalnog zdravlja itd. Međutim, ove individualne karakteristike utiču na učestalost nasilja i njegovu eskalaciju, ali nisu pravi uzroci nasilja. Koreni nasilja leže u patrijarhalnom mentalitetu i štetnim efektima nekih tradicionalnih praksi ili običaja koje društvo i dalje održava u životu. Ovde utiču i niz drugih motivacionih faktora: mentalitet i kulturna tradicija rezervišu ženi inferioran položaj u odnosu na muškarca; nedostaci u zakonodavstvu i nesprovođenje postojećih zakona, ne uspevaju da štite žene unutar i izvan zidova kuće; društveno-ekonomski uslovi žena su nejednaki i na nižim nivoima u odnosu na muškarce, jer postoji dublja ekonomska zavisnost žena, što znači manje šanse za nezavisni ekonomski i društveni život; mali broj žena koje učestvuju u odlučivanju; visoka nezaposlenost, posebno među ženama; uključivanje muškaraca u kriminalne aktivnosti koje povećavaju svakodnevni stres i čine žene predmetom pražnjenja od ovog stresa; uključivanje muškaraca u kockarske aktivnosti; povećanje broja ljudi koji imaju ideju da se obogate u brzom vremenu itd.

Na Kosovu, kao i u regionu i u svetu, nasilje nad ženama i nasilje u porodici su prisutni i predstavljaju društvenu zabrinutost. Koreni ovih oblika nasilja neguju se rodnim i strukturalnim nejednakostima, koje se ogledaju u: političko i ekonomsko učešće; pristup imovini, prihodima i uslugama; učešće u privredi; kao i u standardima i kvalitetu života. Žene ne učestvuju na ravnopravnoj osnovi sa muškarcima u odlučivanju, zapošljavanju, ekonomiji i mnogim drugim oblastima. One nemaju pristup kao muškarci na tržištu rada, uslugama podrške, kreditima itd.

Prema podacima Kosovske policije, za 2019. godinu tretirano je 1915 slučajeva nasilja u porodici sa 1978 žrtava (od toga 1593 žene) i 26 žrtava su starosne grupe 0-18 godina. Za 2020. godinu tretirano je 2069 slučajeva nasilja u porodici sa 2101 žrtava (od toga 1636 žena), a 121 žrtva pripada starosnoj grupi 0-18 godina. Za prvu polovinu 2021. godine (januar - jun) tretirano je ukupno 1122 slučaja nasilja u porodici sa 1137 žrtava (od toga 878 žena) i 85 žrtava su starosne grupe 0-18 godina.²⁵

Kancelarija za zaštitu i pomoć žrtvama je za 2019. godinu tretirala ukupno 1353 slučaja nasilja u porodici, za 2020. godinu 1524 slučaja i za prvu polovinu 2021. godine 844 slučaja nasilja u porodici.²⁶

Mobilne kancelarije za besplatnu pravnu pomoć, kao oblik organizovanja pravnih usluga, uspostavljene su u 15 opština za 2021. godinu i tokom ove godine besplatnu pravnu pomoć u ovim kancelarijama zatražilo je 1039 lica. Za 2020. mobilne kancelarije za besplatnu pravnu

²⁵ Za detaljnije informacije pogledajte prilog 1 ove Strategije

²⁶ Za detaljnije informacije pogledajte prilog 2 ove Strategije

pomoć osnovane su u 12 opština i tokom ove godine besplatnu pravnu pomoć u ovim kancelarijama zatražilo je 1803 lica. U 2019. postojale su mobilne kancelarije za besplatnu pravnu pomoć u 13 opština i tokom te godine besplatnu pravnu pomoć zatražilo je 1679 lica.

27

Tokom 2018. godine, anketom su prikupljeni i obrađeni niz podataka koji su zatim objavljeni 2019 godine u okviru „*Ankete o bezbednosti i dobrobiti žena na Kosovu*“²⁸. Prema ovom istraživanju:

- Više od polovine (ili 54%) svih žena kažu da su doživele psihološko, fizičko ili seksualno nasilje od bliskog partnera od svoje 15 godine, a skoro tri od deset žena (ili 29%) kažu da su doživele seksualno uznemiravanje.
- Svaka sedma žena (ili 14%) tvrdi da je doživela fizičko ili seksualno nasilje od partnera ili ne-partnera (ovo ne uključuje psihološko nasilje).
- Žene koje su učestvovalе u istraživanju i kvalitativnom istraživanju izrazile su njihovu zabrinutost u vezi sa nasiljem nad ženama na Kosovu. Skoro dve trećine ispitanih žena (ili 64%) kažu da se nasilje nad ženama često dešava. Tako više od polovine žena (ili 54%) navode da su doživele nasilje od strane intimnog partnera, uglavnom psihološko nasilje, ali 9% žena navode da su doživele i fizičko nasilje.
- Društvene norme i stavovi u vezi sa ulogom koju žene treba da imaju u društvu i široko prihvaćeno prihvatanje rodne neravnopravnosti postavljaju kontekst za ovo nasilje. Oni unose još veću nejednakost u društvo u kojem muškarci dominiraju kod kuće, na poslu i u javnoj sferi. Više od polovine (ili 57%) žena starosti 18-74 godine na Kosovu veruju da njihov društveni krug misli da: "Dobra žena poslušna svog muža čak i ako ima drugačije mišljenje."
- Četvrtina (ili 26%) žena smatraju da njihov društveni krug misli da: "Žena ima obavezu da ima seks sa svojim mužem čak i ako ona to ne želi."
- Više od trećine žena (ili 35%) slažu se da nasilje izazivaju žrtve, a žene pretjeruju u navodima o silovanju ili zlostavljanju (32%).
- Uprkos visokom procentu žena koje su prijavile da su žrtve nasilja od strane sadašnjeg ili prethodnog partnera, većina žena se nije obratila nijednoj službi čak ni u najozbiljnijim slučajevima nasilja koje je počinio njihov sadašnji partner (92%), prethodni partner (81%) ili ne-partner (72%).
- Konkretno, samo 2% od žena prijavile su najozbiljniji incident nasilja kojeg je počinio njihov sadašnji partner u policiji, a 3% socijalnim službama, a skoro nijedna nije prijavila da je kontaktirala bilo koju sigurnu kuću za žene ili bilo koju drugu specijalizovanu službu.
- Isto potvrđuje i činjenica da skoro polovina ispitanih žena (ili 48%) smatraju da je nasilje u porodici „privatna stvar“ koju kao takvu treba zadržati u porodici.

²⁷ Podaci koje je MAPL stavio na raspolaganje u okviru izrade ove strategije, septembar 2021.

²⁸ Anketa koju je sproveo OEBS Kosovo, 2019. Shiko: <https://www.osce.org/files/f/documents/e/4/439790.pdf>

- Skoro jedna od pet žena (ili 18%) koje su ranije imale partnera kažu da su doživele fizičko i/ili seksualno nasilje od prethodnog partnera, u poređenju sa 9% onih koje trenutno imaju partnera koje kažu da su doživele fizičko i/ili seksualno nasilje od strane sadašnjih partnera. 8% ispitanih žena kaže da su doživele fizičko i/ili seksualno nasilje od ljudima koji nisu bili njihovi partneri.
- Progon je pogodio jednu od dvanaest žena (ili 8%).
- Skoro tri od deset žena (ili 29%) u dobi od 18-74 godine doživele su seksualno uznemiravanje od svoje 15 godine.

Istraživanje višestrukih indikatora za Kosovo (MICS) i MICS sa zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu koje je 2019-2020 sproveda Agencija za statistiku Kosova (ASK) kao deo globalnog MICS²⁹ programa, identifikovalo je, između ostalog da:

- u starosnoj grupi 15-49 godina 25% devojaka/mladih /žena i 57% devojaka/mladih /žena romske, aškalijske i egipćanske zajednice kao i 12% dečaka/mladića/muškaraca i 26% dečaka/mladih ljudi/muškaraca iz zajednice Roma, Aškalija i Egipćana na Kosovu opravdavaju fizičko nasilje nad svojim suprugama iz jednog od sledećih razloga: napuštanje kuće bez njegove dozvole; zanemaruje decu; odbija da ima seks sa njim; sagoreva hranu.
- 1 od 3 mladih žena starosti 20-24 godine koje žive u zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana bile su udate ili vanbračno živele pre 18. godine;
- samo 1 od 4 adolescenata starosti 10-14 godina na Kosovu su disciplinovani nenasilnim metodama;
- oko 1 od 10 devojaka/mladih devojaka uzrasta 15–19 godina u opštoj populaciji i one koje žive u zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana prijavili su da su doživeli diskriminaciju i uznemiravanje na osnovu pola;
- 1 od 8 devojaka / mladih i 1 od 6 dečaka / mladih od 15-19 godina koje/koji žive u zajednicama Roma, Aškalija i Egipćana doživeli su diskriminaciju i uznemiravanje na osnovu etničke pripadnosti ili imigracionog porekla.

Rodne nejednakosti su ukorenjene u patrijarhalnim normama. Studija iz 2018. na Kosovu pokazala je da tradicionalni stavovi i dalje prevladavaju. Skoro sedam od deset muškaraca koji su učestvovali u istraživanju (69,5%) složilo se da muž „treba da ima konačnu reč o odlukama u svom domu”. Sličan procenat (72,8%) smatra da je najvažnija uloga žene da brine o svom domu i porodici, a 72,5% muškaraca smatra da žena treba da brine o svojoj deci. Kako navode muškarci, podela kućnih poslova vrši se prema polu, pri čemu žene u većini slučajeva obavljaju poslove koje tradicionalno obavljaju žene, kao što su pranje veša (koje u 88% slučajeva obavljaju žene), kuvanje (80% žena) i čišćenje (71% žena)³⁰

²⁹ Uz podršku UNICEF. Shiko: <https://mics.unicef.org/surveys>

³⁰ “Muška perspektiva o rodnoj ravnopravnosti na Kosovu: Ključni nalazi iz Međunarodnog istraživanja o muškarcima i rodnoj ravnopravnosti (SLIKE)” (Priština, Misija OEBS-a, 2018). Vidi: <https://promundoglobal.org/ep-content/uploads/2018/07/IMAGES-Kosovo-English.pdf>.

Podaci o stanju i patrijarhalnim i opravdanim stavovima prema nasilju u porodici i nasilju nad ženama takođe su dati u publikacijama koje su pripremile organizacije civilnog društva na Kosovu³¹. Tako u jednoj brošuri za podizanje svesti objavljenoj 2019 nalaze se informacije o situaciji i dokazi o ženama i devojkama koje su doživele nasilje u porodici:

- 21% građana Republike Kosova i dalje kažu da je "ponekad u redu je da muškarac udari svoju ženu";
- Svaki treći građanin Republike Kosova i dalje misli da: „Dete se disciplinuje šamarima“;
- Svaki četvrti građanin Republike Kosova još uvek nije svestan da "Nije opravdanje da tučete ženu samo zato što ste nezaposleni" ili da je "primorani seksualni odnos nasilje, čak i ako ste u braku";
- 62% građana Republike Kosova doživelo je nasilje u porodici tokom svog života.

Trenutno je minimalna starost za sklapanje braka 18 godina, međutim sudovi mogu dozvoliti pojedincima do 16 godina da stupe u brak ako zaključe da je ta osoba dostigla potrebnu fizičku i psihičku zrelost. Mlade udate devojke imaju malo moći u odnosu nad svojim muževima i svekarima, pa su izuzetno ranjive na nasilje u porodici, zlostavljanje i napuštanje.

Prepoznavanje, prihvatanje i tretiranje prioritetom slučajeve nasilja u porodici i nasilja nad ženama, nesumnjivo zahteva mnogo veću svest žena, muškaraca, mladih žena, mladih devojčica i dečaka na Kosovu, kao i čitavih centralnih i lokalnih odgovornih institucija, o rizicima, posledicama i troškove koje zemlji donosi nedostatak tako dobro koordiniranog odgovora.

Preduzete akcije od vlade Kosova govore o poboljšanju pravnog okvira i politikama za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Tako je, na primer, poslednjih godina Krivični zakonik Kosova izmenjen 2019 godine, tako da uključuje krivična dela u skladu sa Istanbulsom konvencijom, kao što su: nasilje u porodici, seksualno uznemiravanje i sakaćenje ženskih genitalija³². Krivični zakonik sada već prepoznaje nasilje u porodici kao fizičko, psihološko, seksualno ili ekonomsko nasilje ili zlostavljanje unutar porodične vezi.

Zakon o zaštiti od nasilja u porodici na sličan način definiše ove vrste nasilja. Ovaj zakon od 2020 je u procesu izmene - poboljšanja, kako bi se bolje zadovoljile identifikovane potrebe i uskladile sa Istanbulsom konvencijom.

Nacionalna strategija Republike Kosovo za zaštitu od nasilja u porodici i Akcioni plan za period 2016-2020 odobreni su u decembru 2016³³ godine. Strateški ciljevi postavljeni u ovoj nacionalnoj strategiji nameravaju: (i) Smanjenje predrasudnih stavova i ponašanja koji podržavaju nasilje u porodici, putem informisanja, obrazovanja, obuke i stalne svesti profesionalaca, zajednica i društva u celini; (ii) Pružanje sveobuhvatnih i efikasnih

³¹ Brošura: „Nasilje se ne krije u zidovima“, pripremila Ženska mreža Kosova, jul 2019. Vidi: https://womensnetwork.org/p-content/uploads/2019/07/BOOKLET_SHQIP.pdf

³² Krivični zakon Republike Kosova, 2019. Vidi: <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/6A2D4377-6AE1-4530-909F-3FB2680CD1EC.pdf>

³³ Republika Kosovo, Vlada, Odluka br. 09/125, od 30. decembra 2016. godine. Vidi: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Vendimet_e_Mbledhjes_se_125-te_te_Qeverise.pdf.

institucionalnih mehanizama za brzo reagovanje na slučajeve nasilja u porodici, kao i odgovornu međuinstitucionalnu saradnju, između zainteresovanih strana, na centralnom i lokalnom nivou, radi zaštite i upravljanje ovim slučajevima; (iii) Poboljšanje pravne infrastrukture i efikasnosti u postupanju u slučajevima nasilja u porodici, sa fokusom na potrebama žrtve, kao i adekvatno kažnjavanje počinioca. (iv) Omogućavanje pristupa na celoj teritoriji Kosova novim i postojećim uslugama, efikasnim i održivim za rehabilitaciju i dugoročnu reintegraciju žrtava i rehabilitaciju počinitelaca nasilja u porodici.

U periodu na koji se poklapa ova Strategija, od Ministarstva pravde su realizovana i dva izveštaja o praćenju sprovođenja (2018. i 2019. godine)³⁴. U oba izveštaja evidentira se napredak u realizaciji velikog dela aktivnosti predviđenih akcionim planom, kao i poteškoće i izazove na koje se naišlo, a koji su se uglavnom odnosili na realizaciju sledećih aktivnosti: (i) Kontinuirana obuka, na godišnje baze i sertifikacija stručnog osoblja (kao što su: nastavnici, direktori, pedagogi, psihologi, upravni odbor škole, roditelji, službenici opštinskih direkcija za obrazovanje) sa fokusom na nasilje u porodici, sa specificiranim temama i sa odobrenim modulima; (ii) Razmatranje okvira kosovskog kurikuluma za preduniverzitetsko obrazovanje, i uključivanje standardizovanih informacija o nasilju u porodici, kao i pružanje informacija o nasilju u porodici, radne grupe za izradu nastavnih planova i programa – kategorizovane prema svim grupama, nad kojima se može vršiti ovo nasilje (žene, deca, starije osobe, OSI, LGBT, nevećinske zajednice, itd.), vrste nasilja i gde se mogu prijaviti slučajevi nasilja; (iii) Periodične nacionalne studije o pojavi, veličini, profilu počinitelaca nasilja u porodici/žrtva nasilja u porodici i dr.; (iv) Izrada godišnjih statističkih biltena o broju prijavljenih i obrađenih slučajeva na multidisciplinarni način; (v) Uspostavljanje podkategorije za finansiranje Kancelarije za rodnu ravnopravnost na opštinskom nivou i podržavanje funkcionisanja Koordinacionih mehanizama; (vi) Uključivanje žrtava nasilja u porodici u postojeće programe obrazovanja odraslih; (vii) Otvaranje skloništa za dečake i muškarce žrtve porodičnog nasilja; (viii) Obuka za službenike za zapošljavanje, zdravstva, obrazovanja, socijalne službe i druge službenike o rodno osjetljivom pristupu; (ix) Osnivanje savetovaništa za žrtve; (k) Ekonomsko osnaživanje žrtava kroz subvencije od relevantnih ministarstava (npr. za žrtve nasilja koje žele da pokrenu mali biznis, ili oslobađanje od školarine, itd.); (ki) Uvođenje posebnih programa za žrtve nasilja u porodici, kao potkategorije glavne budžetske linije svakog ministarstva/institucije; (xii) Obezbeđivanje olakšica (Fiskalni paket) za preduzeća koja zapošljavaju ugrožene kategorije društva, uključujući žrtve nasilja u porodici; (kiii) Posvećenost Probacione službe Kosova da nadgleda rehabilitaciju i reintegraciju počinitelaca.

Dok iz jednog izveštaja objavljenog 2021.³⁵ godine, od strane jedne Organizacije civilnog društva, gde se između ostalog daje napredak u sprovođenju mera i aktivnosti predviđenih Nacionalnom strategijom za zaštitu od nasilja u porodici 2016-2020, do kraja 2020, rezultiraju kao neispunjeni izazovi i aktivnosti, kao što sledi:

- Poboljšanje standarda usluga za žrtve/preživele nasilja u porodici;

³⁴ Dostupno od strane Ministarstva pravde Kosova, u okviru rada na izradi ove strategije.

³⁵ Mreža žena Kosova „Od zakona do dela” (2021). Vidi: <https://Womensnetwork.org/sq/publications/nga-ligjet-ne-vepra/>

- Kreiranje podkategorije za finansiranje Kancelarije za rodnu ravnopravnost na opštinskom nivou i podršku funkcionisanju mehanizama za koordinaciju;
- Prilagođavanje usluga zaštite, kako bi bile dostupne, čak i grupama sa posebnim potrebama (kao što su osobe sa AK, LGBT, nevećinske zajednice - pružanje usluga na njihovom jeziku itd.), u skladu i sa poboljšanim i odobrenim standardima zasnovanim na onim međunarodnim;
- Povećanje resursa i osoblje Kancelarije nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici, koji bi u svom opisu posla trebalo da imaju konkretne odgovornosti za podršku implementaciji i praćenju Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici;
- Određivanje radne grupe profesionalaca (uključujući nevladine organizacije sa iskustvom u radu sa nasiljem u porodici) za usklađivanje pravne osnove sa međunarodnim standardima i postojećim studijama, kao i za izradu vodiča za kaznene politike, uključujući pooštavanje kaznene politike protiv recidivista;
- Efikasna primena izjave o šteti (u cilju ostvarivanja odštete od strane okrivljenog u krivičnom postupku);
- Revidiranje dužnosti, odgovornosti i koordinacije procedura svake odgovorne institucije (policije, pravosuđa, advokata žrtava, tužioca) u zaštiti žrtava nasilja u porodici;
- Otvaranje skloništa za dečake i muškarce žrtve nasilja u porodici;
- Obuka osoblja postojećih skloništa kako bi bile spremne da pruže kvalitetne usluge, prema različitim kategorijama žrtava nasilja u porodici, takođe za LGBT, RAE zajednicu i druge nevećinske zajednice, itd.;
- Uvođenje posebnih programa za žrtve nasilja u porodici, kao potkategorije glavne budžetske linije svakog ministarstva/institucije;
- Korišćenje za skloništa objekata u vlasništvu opština ili Vlade, u skladu sa članom 284 (4) Zakonika o krivičnom postupku za oduzeta sredstva uključujući objekte koji se mogu dati na korišćenje, kako za socijalno stanovanje tako i za skloništa;
- Obezbeđivanje olakšica (Fiskalni paket) za preduzeća koja zapošljavaju ugrožene kategorije društva, uključujući žrtve nasilja u porodici;
- Otvaranje rehabilitacionih programa i stvaranje adekvatne infrastrukture za rad sa počiniocima nasilja u porodici, obaveznog pridržavanja od njih u skladu sa Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici;
- Angažovanje Probacione službe Kosova da nastavi sa rehabilitacijom i reintegracijom počinitelaca.

Radna grupa za izradu Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 – 2026. je dalje analizirala i uzela u obzir poteškoće i izazove identifikovane ovim izveštajima o praćenju, pretočeći ih u mere i radnje za sprovođenje, kao deo akcionog plana nove strategije.

Samo postojanje nacionalnog pravnog okvira, strategijama, politikama i akcionih planova ili međunarodnih konvencija primenljivih na Kosovu nije dovoljno za poboljšanje situacije i smanjenje nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Primena zaštitnih mera izražene zakonom moraju biti praćena efikasnom međuinstitucionalnom koordinacijom koja omogućava planiranje odgovarajućih resursa, pružanje kvalitetnih usluga, uspostavljanje neophodnih kriterijuma i standarda i praćenje njihove primene. Sve ove trebaju da idu ruku pod ruku sa pružanjem kvalitetnih i adekvatnih usluga, prilagođenih potrebama određenih grupa žrtava/preživelih nasilja u porodici i nasilja nad ženama, usluge koje treba da pružaju zaštitu, reintegraciju i održivo osnaživanje. Neophodno je kazniti počinioce nasilja, uzimajući u obzir otežavajuće okolnosti dela koja čine. Istovremeno, neophodnost je i njihov psihosocijalni tretman tokom izdržavanja kazne i njihovo uključivanje u adekvatne programe rehabilitacije. U kombinaciji sa obrazovanjem i svešću celog društva, da prepoznaju, de se zaštite i znaju kako mogu osuditi nasilje nad ženama i nasilje u porodici, kakva podrška im se pruža, ovi koraci dovode do poboljšanja situacije i smanjenja stavova i ponašanja koji opravdavaju nasilje. Neophodno je naglasiti da u toku sprovođenja predviđenih mera i radnji **fokus treba biti na svim grupama u društvu, uključujući žene, muškarce i dečake, dajući prednost ženama i devoćicama iz ruralnih područja, sa invaliditetom (ogranićenim sposobnostima) i posebnim potrebama, iz etničkih manjina., LGBTI +, starije žene, samohrane majke, devoćice-majke, izbeglice i tražiteljke azila, itd.**

Priprema Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 - 2026 godine i njenog akcionog plana zasniva se na nizu važnih Ustavnih³⁶ i pravnih dokumenta i akcione politike kao što su:

- Ustav Republike Kosova usvojen od strane Skupštine Kosova 15.06.2008.
- Krivični zakonik Kosova, 04/L-074, od 14.01.2019.
- Zakon o maloletničkom pravosuđu br.03-L193, od 20/08/2010.
- Zakon o krivičnom postupku br. 04 / L-123, od 28.12.2012, izmenjen i dopunjen zakonom br. 06/L-091 od 04.07.2019 i zakon br.08/L-002 od 18.06.2021.
- Zakon o Policijskom inspektoratu Kosova 2008/03-L-036), datë 16.11.2010.
- Zakon o kosovskoj policiji 04/L-076, 19.03.2012.
- Zakon o državnom tužiocu, br. 03 / L-225, dopunjen i izmenjen zakonom br. 05 / L-034, od 30.06.2015 i zakon br. 06 / L-025, od 19.04.2018.
- Zakon o radu br. 03/L-212, od 01.12.2010.
- Zakon o zaštiti od diskriminacije, br. 05 / L-021, od 26.06.2015.
- Zakon o upravljanju zaplenjenom i oduzetom imovinom br. 05/L-049, datë 14.04.2016.
- Zakon o osposobljavanju, profesionalnoj prekvalifikaciju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, br/03-L-019, od 25.01.2009.
- Zakon o preduniverzitetskom obrazovanju u Republici Kosovo, br. 04/L-032, datum 16.09.2011
- Zakon o ravnopravnosti polova br. 05/L-020, datë 20.06.2015.
- Porodični zakon br. 2004/32, od 01.09.2006, izmenjen i dopunjen Zakonom 06 / L-077, od 17.01.2019.
- Zakon o hitnoj zdravstvenoj zaštiti, 05/L-024, datum 21.11.2016.

³⁶ Redosled zakona na gornjoj listi je nasumičan i nije zasnovan na važnosti svakog zakonika ili zakona u rešavanju pitanja nasilja u porodici i nasilja nad ženama

- Zakon o zaštiti ličnih podataka br 06/L-082, datë 25.02.2019.
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici 03-L-182, od 10.08.2010, je u procesu izmena.
- Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih dela, br. 05 / L-036, od 30.06.2015
- Zakon o lokalnoj samoupravi, br. 03 / L-040, od 04.06.2008.
- Zakon o posredovanju, 03/L-057, datë 20.08.2018.
- Zakon o upotrebi opojnih droga, psihotropnih supstanci i prekursora, br. 02 / L-128, 15/08/2008.
- Zakon o javnom redu i mir 03/L-142, od 29/10/2009.
- Zakon o zdravstvu br. 04/L-125, datë 07.05.2013..
- Zakon o socijalnim i porodičnim uslugama br. 02/L-17, od 01/05/2007. izmenjen i dopunjen zakonom br. 02 / L-17, od 05.04.2012.
- Zakon br. 03 / L-110, od 6. novembra 2008. godine o prekidu trudnoće, proglašen Odlukom Skupštine Republike Kosovo, br. 03-V-081 od 22.01.2009.
- Zakon br. 02 / L-76, od 01.05.2008 o reproduktivnom zdravlju (u procesu revizije)
- Nacionalna strategija za razvoj 2016-2021 (NSR)³⁷
- Kosovski program za primenu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Kosova i Evropske unije (2017-2021)³⁸
- Sektorska strategija Ministarstva rada i socijalnog staranja 2018-2022³⁹
- Strategija za uključivanje zajednica Roma i Egipćana u kosovsko društvo 2017-2021⁴⁰
- Sektorijalna strategija zdravstva 2017-2021⁴¹
- Kosovski program za ravnopravnost polova 2020 – 2024, odobren odlukom 01/34 od 23.05.2020⁴²
- Administrativno uputstvo o određivanju mesta i načina psihosocijalnog tretmana počinioca nasilja u porodici, VRK-12/2012, datë 06.11.2012
- Administrativno uputstvo o načinu postupanja prema učiniocima nasilja u porodici prema kojima je izrečena zaštitna mera obaveznog lečenja zavisnosti od alkohola i psihotropnih supstanci. MSH-02/2013, datë 15.02.2013.
- Administrativno uputstvo br. 02/2021 od 22.01.2021 o primeni prijateljske pravde za decu u krivičnom, građanskom i administrativnom postupku.
- Administrativno uputstvo o licenciranju pružalaca socijalnih i porodičnih usluga na profesionalnom nivou, MRSZ-03/2020-AI, od 31.12.2020.
- Administrativno uputstvo o licenciranju nevladinih organizacija i privatnih pravnih lica koja pružaju socijalne i porodične usluge, MRSZ-02/2020-AI, od 31.12.2020 itd.

³⁷ Vidi: https://kryeministri.rks-gov.net/ep-content/uploads/docs/Strategjia_Kombetare_per_Zhvillim_2016-2021_Shqip.pdf

³⁸ Vidi: <https://www.kuvendikosoves.org/shq/procesi-i-integrimit-ne-bashkimin-evropian/>

³⁹ Vidi: <https://mpms.rks-gov.net/epdm-package/strategjia-sektoriale-2018-2022/>

⁴⁰ Vidi: <https://www.rcc.int/romaintegration2020/files/admin/docs/a8e1293c6955519e788ae28d84fb11a4.pdf>

⁴¹ Vidi: <https://kryeministri-ks.net/documents/strategjia-sektoriale-e-shendetesise-2017-2021/>

⁴² Vidi: <https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/ABGJ%20Programi%20i%20Kosov%20C3%ABs%20p%20C3%ABr%20Barazi%20Gjinore%202020-2024.pdf>

Institucionalni mehanizmi.

1. Međuministarska koordinaciona grupa protiv nasilja u porodici. Vlada Kosova je 2012. godine osnovala (Odlukom br. 04/83 od 11. jula 2012. godine) Međuministarsku koordinacionu grupu protiv nasilja u porodici. Grupom predsedava Nacionalni koordinator za borbu protiv nasilja u porodici u Ministarstvu pravde, a podpredsedavajući je Agencija za rodnu ravnopravnost. Zvanični članovi Grupe su Ministarstvo pravde, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija, Ministarstvo finansija, rada i transfera, Ministarstvo kulture, omladine i sporta. , Kosovska policija i Agencija za statistiku Kosova. Državno tužilaštvo, Sudski savet Kosova, Kosovski institut za pravosuđe i Koalicija skloništa služe kao posmatrači i stručnjaci.

2. Nacionalni koordinator za borbu protiv nasilja u porodici. Na osnovu odluke br. 04/83 od 11. jula 2012. godine, zamenica ministarke pravde drži funkciji Nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici (NKNP), dok Agencija za rodnu ravnopravnost drži funkciju zamenika. NKNP treba da nadgleda sprovođenje Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici na nacionalnom nivou; da koordinira mere i politike u vezi sa nasiljem u porodici; da vrši nadzor baze podataka o slučajevima nasilja u porodici; i koordinira rad Međuministarske koordinacione grupe za nasilje u porodici. NKNP takođe priprema izveštaje o praćenju i proceni za Nacionalnu strategiju za zaštitu od nasilja u porodici.

3. Agencija za rodnu ravnopravnost. Osnovana 2005. godine u skladu sa Zakonom o rodnoj ravnopravnosti, Agencija za rodnu ravnopravnost (ARR) nalazi se u kabinetu premijera. Ima zadatak podizanja svesti i promovisanje ravnopravnog učešća muškaraca i žena u političkom, ekonomskom, društvenom i kulturnom životu. Takođe prati sprovođenje različitih zakona, akata i raznih odredaba od strane relevantnih institucija. ARR podržava mrežu službenika za rodnu ravnopravnost u opštinama i ministarstvima i one/oni treba da izveštavaju ARR o svojim naporima za adresiranje nasilja u porodici i nasilja nad ženama. ARR je ključna institucija angažovana u različitim radnim grupama koje prave zakone, politike i programe za različite oblike rodno zasnovanog nasilja. Kao što je pomenuto, ARR služi kao zamenik predsedavajućeg Međuministarske koordinacione grupe protiv nasilja u porodici. ARR je predvodio mnoge kampanje podizanja svesti o rodno zasnovanom nasilju, uključujući i one koje se povezuju na seksualno uznemiravanje i nasilje u porodici. ARR se konsultuje i veoma blisko saraduje sa organizacijama za prava žena, uključujući skloništa, o svim zakonskim i političkim reformama, kao i naporima za podizanje svesti u vezi sa adresiranjem rodno zasnovanog nasilja.

4. Opštinski odgovor na nasilje u porodici i nasilje nad ženama (Koordinacioni mehanizmi). Nakon decentralizacije, opštine igraju važnu ulogu u upravljanju međuinstitucionalnim odgovorom na nasilje u porodici i nasilje nad ženama. Opštine upravljaju zdravstvom, obrazovanjem, obukom, zapošljavanjem i socijalnim uslugama. One se finansiraju uglavnom preko budžetskih transfera iz opšteg budžeta Kosova. Opštine imaju specifičnu odgovornost da stvore regionalna, međuopštinska partnerstva za identifikaciju, upućivanje, stambeno zbrinjavanje, rehabilitaciju i osnaživanje žrtava porodičnog nasilja i nasilja nad ženama, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Ministarstvom finansija, rada i Transfera. U tu svrhu na opštinskom nivou uspostavljaju se Koordinacioni mehanizmi koji treba da saraduju na adresiranje nasilja u porodici kao i nasilja nad ženama i da upravljaju specifičnim slučajevima, u skladu sa zakonskim okvirom.

5. Kosovska policija. Kosovska policija je u većini slučajeva prvi kontakt žrtve nasilja u porodici ili drugih oblika nasilja nad ženama. Obično se policija zove kada se slučaj nasilja u porodici ili nasilje nad ženama nedavno dogodio ili je neizbežan. Stoga je primarni zadatak policije da istraži slučaj i zaštiti žrtvu. Službenice i službenici Kosovske policije kao prvi obični ispitanici imaju obavezu da pružaju informacije žrtvama, da ih vode tokom procesa i da informišu ostale aktere. Neposredna intervencija policije uključuje sprovođenje odgovarajuće procene rizika situacije, procenu potencijala za nastavak nasilja i neophodnih usluga i pružanje dokaza. Kada policija odmah interveniše na licu mesta, u skladu sa interventnim postupcima radi bezbednosti života lica (žrtve, dece i drugih članova porodice koji su možda bili prisutni ili žive u istom stanu u kome se dešava nasilje), kao i u sprovođenju relevantnog zakonodavstva, takođe treba da izvrši inspekciju i, ako postoji, oduzme bilo koje oružje koje pronađe, bilo da je posedovano sa dozvolom ili ne, od strane izvršioca nasilja. Nakon procene rizika, policija ima obavezu da zaštiti žrtve i obavesti ih o njihovim pravima, koji mogu uključivati informacije o nalogima za zaštitu, izdavanje Privremenog naloga za hitnu zaštitu i povezivanje sa drugim akterima radi pružanja psihološke podrške, pravne pomoći, stanovanje i drugu pomoć po potrebi. Policija bi trebala imati odgovarajući plan zaštite za žrtvu kada žrtvu dovedu na sigurno. Policija bi takođe treba da prati žrtve do njihovih domova radi preuzimanja njihovih stvari ako je to neophodno. Svaka policijska jedinica mora osigurati da ima dovoljno ljudskih i tehničkih resursa za borbu protiv nasilja u porodici i nasilje nad ženama. Iz procena koje su izvršile organizacije civilnog društva o sprovođenju obaveza institucija odgovornih za tretiranje slučajeva nasilja u porodici, u vezi sa Kosovskom policijom, evidentira se da: službenice i službenici Kosovske policije koji tretiraju nasilje u porodici svesniji su svojih dužnosti i načina na koji se ponašaju u takvim slučajevima, u poređenju sa njihovim znanjem i nivoom svesti u 2017. Uključivanje nasilja u porodici kao krivičnog dela je takođe imalo uticaja ovde. Zvaničnici su više puta identifikovali fizičko, psihičko i ekonomsko nasilje kao oblike rodno zasnovanog nasilja. Zvaničnici su takođe priznali nova krivična dela u KZK -u, poput seksualnog uznemiravanja, sakaćenja ženskih genitalija i krivičnog gonjenja. Međutim, zvaničnici su imali tendenciju da mesaju rodno zasnovano nasilje sa nasiljem u porodici i imaju manje znanja o seksualnom napadu i seksualnom uznemiravanju. Zabrinjavajuće je da su neki zvaničnici i dalje imali stavove koji liče na okrivljavanje žrtve. Generalno, intervjuisani policajci su znali da treba da gone po službenoj dužnosti kada sumnjaju da je počinjeno krivično delo rodno zasnovanog nasilja, čak i ako žrtva odustane od svedočenja. U praksi se, međutim, dešavaju izuzeci. Čini se da su zvaničnici i dalje skloni da uklanjaju žrtve a ne počinioce iz zajedničkih naselja. Takođe, policija ne sprovodi uvek sveobuhvatne procene rizika kako bi obezbedila odgovarajuću zaštitu žrtava⁴³.

6. Policijski inspektorat Kosova. Misija Policijskog inspektorata Kosova je kroz vršenje svoje aktivnosti da obezbedi odgovornu, demokratsku i transparentnu policijsku službu, u skladu sa važećim zakonodavstvom i potrebnim standardima. Policijski inspektorat/Departmana za istragu ima obavezu da istražuje slučajeve policijskih službenika koji ne izvršavaju kako treba svoje dužnosti kako bi pomogli žrtvama zločina, uključujući žrtve nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Uloga ove jedinice u pružanju pomoći žrtvama nasilja u porodici i nasilja nad ženama dolazi do izražaja kada čin nasilja počinio službenik kosovske policije, ili kada

⁴³ Mreža žena Kosova „Od zakona do dela”, Maj 2021. Vidi: <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/05/KWN-GBV-Report-ALB-final.pdf>

službenik kosovske policije ne izvrši svoje dužnosti u odbrani i podršci žrtva nasilja u porodici ili nasilja nad ženama, kako je predviđeno važećim zakonodavstvom. Iz tog razloga ova jedinica neće imati tako čest kontakt sa žrtvama kao drugi akteri. Međutim, ova jedinica ima veliku odgovornost da zaštiti žrtve od počinitelaca nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kao i kršenja zakona od strane samih policijskih službenika. Pripadnici policijskog inspektorata trebaju da preuzmu ulogu policijskog službenika i pružiti informacije žrtvama, voditi ih kroz proces, a takođe obavestiti i druge aktere.

7. Zaštitnik žrtava / Kancelarija za zaštitu i pomoć žrtvama. Advokati žrtava su ovlašćeni pravni zastupnici žrtava zločina i zastupaju žrtvu u tužilaštvu i sudovima. Oni daju uputstva i savete o pokretanju postupka za izricanje zaštitnih mera i zastupaju žrtve tokom tretiranja ovih mera pred građanskim sudovima. Advokati žrtava takođe zastupaju žrtve tokom celog krivičnog postupka. Advokati žrtava pomažu žrtvama u ispunjavanju zahteva za naknadu štete i upućuju ih na program naknade. Prioritetne kategorije kojima pružaju pravne usluge su žrtve nasilja u porodici, trgovine ljudima, zlostavljanja dece, silovanja, ubistva i druge žrtve krivičnih dela. U cilju lakšeg pristupa žrtava od momenta viktimizacije do okončanja sudskog postupka, Advokati žrtava, saradujući blisko sa pravosudnim institucijama, pružaju besplatne stručne usluge za izradu akata, zahteva, pritužbi kako bi pomogli žrtvama da budu bolje zastupljene u pravosuđe u skladu sa pozitivnim pravom na Kosovu, poštujući poverljivost svih žrtava koje su pretrpele sve oblike zločina, kao i pružajući pravnu i moralnu podršku. Advokati žrtava se sastaju sa žrtvama nakon što ih je državni tužilac obavestio nakon reagovanja policije na prijavljeni slučaj nasilja u porodici ili nasilja nad ženama. Ovaj kontakt od samog početka sa žrtvom omogućava Advokatu žrtava da izgradi odnos sa žrtvom, koji traje i tokom njenog kontakta sa drugim institucionalnim mehanizmima. Odgovornost advokata žrtava je da obezbedi da žrtva razume usluge koje država može da pruži i kako ona može da ih prihvati. Zaštitnici žrtava takođe blisko saraduju sa drugim institucijama, kao što su agencije za sprovođenje zakona, CSR, Institut za sudsku medicinu, vladine i nevladine organizacije kako bi osigurale pružanje profesionalnih usluga svim žrtvama zločina. Zaštitnici žrtava sprovode strategiju i odluke KZPŽ -a i glavnog državnog tužioca izveštavajući o obavljenom poslu na vreme.

U okviru Kancelarije za zaštitu i pomoć žrtvama postoji i Operater linije za pomoć, prvobitno podržan od Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS). Linija radi sa operaterima koji su angažovani 24 sata dnevno i sa javnim i besplatnim brojem, kako bi žrtvama i javnosti omogućili poverljivi mehanizam za prijavljivanje različitih krivičnih dela zloupotrebe, za informisanje žrtava i drugih povezanih lica sa njihovim pravima, pružanje neophodnih informacija za postojeće usluge i postojeće brojeve. Za godinu 2019 na liniju za pomoć primljeno je ukupno 795 poziva, za godinu 2020 primljeno je ukupno 650 poziva, a za prvih šest meseci godine 2021 primljeno je ukupno 120 novih poziva.

Sve usluge KZPŽ-a pružaju se na celoj teritoriji Republike Kosovo bez razlike. KZPŽ se sastoji od 7 regionalnih kancelarija koje se nalaze u Osnovnim tužilaštvima. Trenutno postoji 24 zagovornika za žrtve, svi obučeni za slučajeve nasilja u porodici i druge kategorije, koji svake godine prolaze obuku. Trenutno postoje 24 advokata za žrtve koji su obučeni da zastupaju žrtve nasilja u porodici, trgovine ljudima, zlostavljanja dece, silovanja, ubistva i drugih žrtava zločina, i prolaze kroz stalnu obuku svake godine.

Od ocenjivanja koju su sprovele organizacije civilnog društva, evidentije se da: Zaštitnici žrtava (ZZ) imali su tendencije da koriste izraze „rodno zasnovano nasilje“ i „nasilje u porodici“ u međusobno odnosu. Dok se ženama obično savetuje da prijave nasilje policiji, neki ZZ mogu savetovati ženama da ostanu sa počiniocima ako imaju decu, što može dovesti u opasnost žene i decu. ZZ nisu uvek prisutni u policijskim stanicama kada žrtve prijave nasilje i često su odsutni sa sudskih sednicama zbog nedovoljnih ljudskih resursa. Oni takođe ne pomažu uvek žrtvama u podnošenju zahteva za kompenzaciju. Inače, ZZ imaju tendenciju da obavljaju svoje dužnosti u skladu sa PSV⁴⁴.

8. Državni tužilac. Interakcija između tužioca i žrtve nasilja u porodici obično se izražava u kasnijem procesu izveštavanja. Tužiocima imaju obavezu da preduzmu potrebne mere u zavisnosti od procene rizika konkretnog slučaja nasilja u porodici. Oni procenjuju slučajeve nasilja u porodici, krivičnu istoriju počinioca i kršenja naloga za zaštitu kako bi utvrdili da li postoji dovoljno dokaza za krivično gonjenje počilaca nasilja u porodici. Žrtva nasilja u porodici je stranka u postupku i istovremeno glavni svedok kojeg je tužilac izneo na sudu. Pre svega, tužilac je dužan da pruži dokaze i da na osnovu tih dokaza nastavi sa gonjenjem, bez obzira na volju žrtve da nastavi dalje ili ne nastavi sa gonjenjem. Tužilac je takođe dužan da sarađuje sa advokatom žrtava, koji pomaže tužiocu tokom celog postupka služeći kao most između tužioca i žrtve. Tužilac ima obavezu da obavesti žrtvu o pravima žrtve u postupku, pravu na naknadu i statusu njegovog/njenog slučaja.

Iz procene koju su sprovele organizacije civilnog društva, pokazuje da: Tužiocima imaju tendenciju da budu informisani o različitim oblicima rodno zasnovanog nasilja, pored sakaćenja ženskih genitalija. Neki su takođe pomešali seksualni napad sa seksualnim uznemiravanjem. Neki su izrazili nesigurnost u vezi sa načinom upotrebe novog krivičnog dela nasilja u porodici, posebno u kombinaciji sa drugim delima. Imenovano je nekoliko specijalnih tužilaca. Tužiocima su pohađali obuku o nasilju u porodici i imali su tendenciju da znaju svoje odgovornosti. Da tužiocima dobro obavljaju svoju ulogu potvrdili su i predstavnici drugih institucija. Ovo sugerise na poboljšanje od 2017. godine, kada se nekim tužiocima činilo da nedostaje znanje i profesionalizam u adresiranju rodno zasnovanog nasilja. Njihovo iskustvo u suočavanju sa seksualnim nasiljem ostaje ograničeno, uglavnom zbog malog broja prijavljivanja ovih zločina⁴⁵.

9. Sudovi. Sudovi prioritarno razmatraju slučajeve nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Ovim predmeti se tretiraju od strane suda u parničnom ili krivičnom postupku u zavisnosti od prirode predmeta. U retkim slučajevima, sudovi su prvi pružaoci usluga koji se bave žrtvom nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Sudovi imaju odgovornost da postupaju sa strankama i pojedincima koji im se pojavljuju nepristrasno, dostojanstveno i sa poštovanjem, obezbeđujući odgovarajuću zaštitu za sve strane uključene u postupak. U parničnom postupku, sudovi preispituju zahtev za nalog za zaštitu ili nalog za hitnu zaštitu i izriču zakonom predviđene mere zaštite. U krivičnom postupku, istražni organi su nadležni da odlučuju o slučajevima krivičnog gonjenja počilaca nasilja u porodici, koji su prekršili nalog zaštite, ili lica koja su počinila krivično delo u porodičnom odnosu. Prilikom odlučivanja o visini kazne, sudovi su dužni da uvek uzmu u obzir relevantne otežavajuće okolnosti iz Krivičnog zakonika radi

⁴⁴ Mreža žena Kosova „Od zakona do dela“, Maj 2021. Vidi: <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/05/KWN-GBV-Report-ALB-final.pdf>

⁴⁵ Da tu.

izricanja srazmerne i efektivne kazne. Sudovi imaju obavezu da sve stranke u postupku obaveste o njihovim pravima, kao i o posledicama njihovog nedelovanja.

Iz procene koju su sprovele organizacije civilnog društva, evidentuje se da: „...Ipak sutkinje/sudije su bile upoznate sa promenama u Krivičnom zakoniku Kosova i uključivanjem Istanbulske konvencije u Ustav Kosova, nisu svi imali sveobuhvatno razumevanje rodno zasnovanog nasilja, posebno raznih oblika seksualnog nasilja. Sudovi su naišli na nekoliko slučajeva uznemiravanja, seksualnog napada, silovanja ili seksualnog uznemiravanja. Većina slučajeva rodno zasnovanog nasilja koje su tretirali odnosila se na nasilje u porodici. Sudije su se složile da su slučajevi nasilja u porodici sada veći prioritet nego ranije, ali praćenje ukazuje na to da se odlaganja nastavljaju, što žene dovode u visok rizik od daljeg nasilja. Fenomen žena koje „povlače“ svoje svedočenje i očigledno krivičnih tužbi se nastavlja, uprkos jasnim zakonskim obavezama da nastave gonjenje po službenoj dužnosti. Kazna za zločine nasilja u porodici i dalje je niska. Neke sudije i dalje nastoje da pomire porodice, iako to nije u njihovom mandatu kada su žene i deca u opasnosti od nasilja. Sudije i dalje ne uzimaju u obzir najbolje interese deteta, dajući prednost ekonomskom blagostanju nad fizičkim i mentalnim blagostanjem. Bolje korišćenje mera naloga za zaštitu i plaćanja alimentacije u vezi sa konačnim odlukama o starateljstvu nad decom može pomoći u adresiranju ovog problema. Posebno, strah od gubitka starateljstva nad decom je glavni razlog zašto žene trpe nasilje i ne prijavljuju ga, tako da su sudovi odgovorni da pomognu u adresiranju ovog pitanja. Neke mere su i dalje određuju u nalogima za zaštitu, što ometa sveobuhvatan pristup fokusiran na žrtvu. „Potrebna su dalja istraživanja o uzrocima zbog kojih žrtve povlače zahteve za nalog za zaštitu ili zahtevaju blage kazne, kao i starateljstvo nad decom u vezi sa nalogima za zaštitu...“⁴⁶

10. Departmant za sudsku medicinu/Ministarstvo pravde. Žrtve porodičnog nasilja i nasilja nad ženama sastaju se sa osobljem Departmana za sudsku medicinu na osnovu naloga istražnih i pravosudnih organa. Svrha ispitivanja je pružanje dokaza i utvrđivanje da li je nad tom licem izvršen bilo koji oblik nasilja. Departmant za sudsku medicinu može pregledati žrtvu samo uz pristanak žrtve. Idealno bi bilo da se pregled obavi u vreme koje bi omogućilo tačan opis povreda žrtve. Ove preglede treba obaviti pažljivo i uz poštovanje stanja žrtve.

Iz procene koju su sprovele organizacije civilnog društva, evidentuje se da: „... Institut za sudsku medicinu (ISM) poboljšao je svoje znanje i kapacitete u načinu suočavanja sa slučajevima rodno zasnovanog nasilja od 2017. Štaviše, ISM je uložio napore da informiše ljude, posebno maloletnike, o važnosti pravovremenog prijavljivanja krivičnih dela, kao što su silovanje i seksualni napad. Međutim, stigmatizacija i društveni pritisak, uključujući članove porodice, mogu sprečiti žene i devojke da se pojave ili traže pravdu. Nedovoljna saradnja između Kosovske policije, ISM-u i tužilaštva očigledno onemogućava blagovremeno upućivanje slučajeva seksualnog nasilja u cilju očuvanja bioloških dokaza. Kosovo još uvek nema centar za upućivanje za seksualno nasilje ili krizni centar za silovanje specijalizovan za takav tretman kao što predviđa u Istanbulskoj konvenciji ...”⁴⁷

⁴⁶ Da tu.

⁴⁷ Mreža žena Kosova „Od zakona do dela”, Maj 2021. Vidi: <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/05/KWN-GBV-Report-ALB-final.pdf>

11. Ministarstvo finansija, rada i transfera. Ministarstvo finansija, rada i transfera ima mandat za izradu politika, programa, pravne infrastrukture i praćenje kvaliteta socijalnih usluga. Departman za socijalnu zaštitu na specifičan način je odgovoran za blagovremenu raspodelu sredstava skloništima, kao i za licenciranje pružalaca socijalnih usluga, praćenje kvaliteta njihovih usluga i učinak službenika socijalne službe odgovornih za upravljanje slučajevima.

Iz procene učinka institucija za sprovođenje zakona u vezi sa nasiljem u porodici, koju su sprovele organizacije civilnog društva, evidentuje se da: „... Došlo je do značajnih poboljšanja u državnom finansiranju skloništa od 2017. Međutim, adekvatno, održivo, dobro planirano i zakonski zaštićeno finansiranje ostaje problem za skloništa, posebno u smislu njihovih osposobljavanja da bi im se obezbedile sveobuhvatne planove rehabilitacije usmerene na žrtve i reintegraciju i pratećih usluga. Kosovo još uvek nema dovoljno prostora za sklonjenje prema Istanbulske konvenciji; nema skloništa za muškarce starije od 12 godina da budu sa svojim majkama; nema usluga za LGBTI+ osobe; i ne postoje druge specijalizovane službe za žrtve nasilja osim nasilja u porodici i trgovine ljudima, kako je predviđeno Istanbulske konvencijom...”⁴⁸

12. Ministarstvo finansija, rada i transfera. MALS ima misiju, između ostalog, da doprinese: povećanju kapaciteta opština za povećanje kvaliteta života i bezbednosti, poštovanju i unapređenju ljudskih prava od strane organa lokalne samouprave itd. U okviru MALS-a postoji Divizija za unapređenje ljudskih prava i na lokalnom nivou postoje mehanizmi za ljudska prava – Jedinica za ljudska prava u opštini. S obzirom na to da je Nacionalna strategija dokument centralnog nivoa, MALS može dati svoj doprinos kao most između centralnog i lokalnog nivoa, za što bolju primenu ove strategije može bliže pratiti ovu primenu u opštinama na Kosovu.

13. Opštine / direkcija za zdravstvo i socijalnu zaštitu. Direkcije za zdravstvo i socijalnu zaštitu kao nosioci lokalne uprave imaju mandat da upravljaju socijalnim uslugama u opštini. Na opštinskom nivou, Opštinsko veće za zaštitu žrtava nasilja u porodici, ispada da je osnovano u 20 opština za 2021. godinu, isto kao i 2020. godine, dok je za 2019. ovo veće rezultiralo sa samo na 12 opština. Štaviše, opštine u okviru direkcija za zdravstvo i socijalnu zaštitu razvijaju programe podrške žrtvama u okviru socijalnih službi uključujući finansijsku podršku skloništima za žrtve nasilja. Opštine same ili u saradnji sa drugim opštinama istih regiona mogu doprineti finansijskoj održivosti skloništa učešćem u pokrivanju troškova komunalija, obezbeđivanje grejanja za skloništa, obezbeđivanju adekvatnog objekta, koordinaciji za različite programe reintegracije itd. Opštine imaju odgovornost da kroz korišćenje rodno odgovornog budžeta obezbede budžet za socijalno stanovanje, brigu o deci (vrtiće, itd.)

14. Centri za socijalni rad. Centar za socijalni rad je javna ustanova na opštinskom nivou, nadležna za zaštitu građana kojima su potrebne socijalne i porodične usluge, u ovom kontekstu i zaštitu i pružanje usluga žrtvama nasilja u porodici, odraslih i dece, ili žrtve nasilja nad ženama i devojkama, do reintegracije i održivog osnaživanja žrtve, u koordinaciji sa ostalim akterima. Centar za socijalni rad (CSR) pomaže žrtvama nasilja u porodici i nasilja nad ženama kada su potrebne socijalne usluge, zaštita, integracija i njihovo održivo osnaživanje u društvo. Svako referisanoj žrtvi se dodeljuje rukovodilac slučaja, koja/koji je službenik koga imenuje

⁴⁸ Da tu.

CSR kako bi pomogao u identifikovanju i koordinaciji postojećih službi, pomažući osobi u razvoju sveobuhvatnog plana upravljanja slučajem. Ovo se treba uraditi u bliskoj saradnji sa ostalim članovima CSR, kako bi se pružila sveobuhvatna pomoć u oblasti bezbednosti, smeštaja, pravde, obrazovanja, obuke, zapošljavanja, socijalne pomoći i pravne pomoći. Voditelj slučaja treba da koordinira i podržava sprovođenje ovog plana, uključujući njegovo praćenje. Voditelj slučaja učestvuje na svim ročištima koje saziva Sud i na zahtev dostavlja anamnezu slučaja, odnosno druge izveštaje u skladu sa svojom funkcijom.

Iz procene koju su sprovele organizacije civilnog društva, evidentuje se da: „... ispitanici CSR nisu imali informacije o rodno zasnovanom nasilju, uključujući i ono na osnovu izmenjenog Krivičnog zakonika. Neki i dalje preporučuju da roditelj sa boljom finansijskom situacijom preuzme starateljstvo nad detetom, umesto da se fokusira na sveukupno blagostanje deteta. Zanimljivo je da je osoblje CSR i dalje nastojalo da pomiri parove, dovodeći žrtvu u opasnost, suprotno Istanbulske konvenciji, LMDHF i PSV. Sva ova pitanja pokazuju ograničenja u njihovim profesionalnim kapacitetima. Štaviše, socijalni radnici često nisu prisutni na sudskim ročištima i ne prate porodice koje su doživele nasilje. Zbog budžetskih ograničenja, posebno usred decentralizacije, CSR se i dalje suočavaju sa nekim izazovima vezanim za ljudske resurse i infrastrukturu. Ova ograničenja otežavaju im prijavljivanje policijskim stanicama i sudskim ročištima. Istovremeno, ovi nedostaci pokazuju nedovoljnu odgovornost u ime CSR u obezbeđivanju odgovarajućih stručnih i ljudskih resursa za zaštitu prava žrtava i dece. Dakle, njihov učinak se malo ili nimalo poboljšao od 2017.⁴⁹

15. Agencija za besplatnu pravnu pomoć / Regionalne kancelarije za pravnu pomoć. Agencija za besplatnu pravnu pomoć / Regionalne kancelarije za pravnu pomoć pružaju besplatnu pravnu pomoć žrtvama koje ispunjavaju uslove za ovu vrstu pomoći. One pružaju žrtvama pristup pravdi pružajući informacije i savete žrtvama o zakonskim pravima, zastupaju žrtve pred sudovima ili upravnim organima i pomažu u izradi pravnih procedura i dokumenata. Agencija za besplatnu pravnu pomoć takođe sarađuje sa advokatima žrtava kako bi se osiguralo da žrtve nasilja u porodici uvek imaju pristup besplatnim uslugama, posebno u građanskim postupcima, npr. u sastavljanju tužbi za razvod braka ili starateljstvo nad decom itd.

16. Opštinske direkcije za obrazovanje / obrazovne ustanove. Opštinske direkcije za obrazovanje su odgovorne za informisanje i obrazovanje žrtava nasilja u porodici ili nasilja nad ženama prema važećem zakonu. Obrazovne institucije su važni resursi posebno za identifikaciju i zaštitu dece devojčice i dečaka žrtava nasilja u porodici. Dok zaposlene/zaposleni u obrazovnim ustanovama imaju česte i ponavljajuće kontakte sa decom, one/oni su u poziciji da identifikuju nasilje u porodici, koje bi inače moglo da ostane neprijavljeno. Obrazovne institucije mogu pružiti podršku deci žrtve u pogodnom okruženju koje ne ometa njihov život kod kuće i u njihovim porodicama. Ove institucije imaju važnu ulogu u podizanju svesti o nasilju u porodici i nasilju nad ženama i obaveštavanju drugih aktera kada je jednom detetu potrebna zaštita. Oni takođe imaju važnu ulogu u sprečavanju nasilja. Kontinuirano obrazovanje u ranom uzrastu, koje nastoji da transformiše tradicionalne rodne uloge i odnose moći, može doprineti u sprečavanju nasilja. Kako se navodi u Nacionalnoj strategiji razvoja, opštinski departmani su takođe odgovorni za obezbeđivanje adekvatne dostupnosti predškolskih usluga i staranja o deci, usluge koje su pristupačne i dostupne na

⁴⁹ Mreža žena Kosova „Od zakona do dela”, Maj 2021. Vidi: <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/05/KWN-GBV-Report-ALB-final.pdf>

opštinskom nivou, koje mogu biti presudne za autonomiju samohranih roditelja, kao deo sveobuhvatnih programa reintegracije.

Iz procene koju su sprovele organizacije civilnog društva, evidentuje se da: „... Nastavni planovi i programi uključuju informacije o nasilju u porodici, ali možda manje o drugim oblicima rodno zasnovanog nasilja i za transformaciju tradicionalnih rodnih uloga. Sistem za upravljanje informacijama u obrazovanju je olakšao prijavljivanje mogućih slučajeva nasilja u porodici, ali obrazovno osoblje nije svesna toga i stoga ga ne koristi. Nastavnici su imali minimalno znanje o različitim oblicima rodno zasnovanog nasilja i o načinu interakcije sa osobama koje su pretrpele nasilje. Ovo, zajedno sa kulturnim normama, može podrazumevati da vaspitači ne uvek prijavljuju nasilje kada se ono desi, uprkos njihovoj zakonskoj obavezi da to učine. Ovo sugerise na potrebu za daljom obaveznom obukom. Škole nemaju dovoljno nastavnika ili psihologa da adekvatno pomognu deci kojoj je potrebna dodatna pomoć. Postoje posebni obrazovni programi koje finansira država za žrtve...”⁵⁰

17. Zdravstvene ustanove: primarno, sekundarno, tercijarno i centri za mentalno zdravlje. Zdravstvene institucije imaju važnu ulogu u identifikaciji slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kao i u njihovom tretmanu i upućivanju na druge odgovorne aktere. Prema Krivičnom zakoniku, zdravstvene ustanove imaju obavezu da zajedno sa obrazovnim ustanovama prijave slučajeve policiji. Obično, zdravstvene ustanove su prvi akteri koji imaju kontakt sa žrtvom nasilja u porodici i nasilja nad ženama. U tu svrhu potrebno je standardizovanje usluga kroz izradu protokola za postupanje sa slučajevima, od prvog momenta kada se upute u zdravstvenim ustanovama. Ovi protokoli takođe treba da budu pripremljeni na osnovu međunarodnih modela i standarda za ovu svrhu. Takođe, na osnovu kliničkih protokola tretmana žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama koje se javljaju u zdravstvenim ustanovama, psihologinje i psiholozi deo organike ovih ustanova treba da omoguće psihološki tretman žrtava kroz terapije koje se mogu planirati kao ciklus sa 12 -15 seansi, zavisno od potrebe, vrste učinjenog nasilja i njegove eskalacije. Štaviše, oni imaju odgovornost da podrže srednjoročnu i dugoročnu brigu o žrtvama nasilja, uključujući fizičke i psihološke usluge, i korišćenje pristupa usredsređenog na žrtvu.

Iz procene koju su sprovele organizacije civilnog društva (2021), evidentuje se da: „... Zdravstveni radnici, kao i u 2017. godini, još uvek nisu imali saznanja o različitim oblicima rodno zasnovanog nasilja osim nasilja u porodici, LMDHF, PSV i najbolji način da se tretiraju osobe koje su patile od rodno zasnovanog nasilja, uglavnom zato što nisu pohađale obuku. Zdravstveni radnici imaju poseban protokol za tretiranje oblika rodno zasnovanog nasilja osim sakaćenja genitalija. Oni znaju svoju dužnost da žrtve upućuju policiji i kažu da to čine redovno. Fizička i mentalna zdravstvena zaštita je dostupna za žrtve. U međuvremenu, sveobuhvatne usluge rehabilitacije kao za žrtve tako i za počiniocce zločina mogu se poboljšati unapređenjem profesionalnih kapaciteta zdravstvenih radnika, uključujući tretiranje rodnih norma, upravljanje besom i tradicionalnim odnosima moći...”⁵¹. Ovakvi nalazi skreću pažnju na hitne institucionalne intervencije u cilju jačanja kapaciteta zdravstvenih stručnjakica i

⁵⁰ Da tu

⁵¹ Da tu

stručnjaka, kao i na poboljšanju intervencija kroz pripremu i reviziju-dopune protokola i drugih neophodnih sredstva, u cilju povećanja efikasnosti intervencije.

18. Regionalne kancelarije Ombudsmana. Regionalne kancelarije Ombudsmana imaju ovu organizaciju: jedinicu za rodnu ravnopravnost i službenika za rodnu ravnopravnost. Ombudsman ima odgovornost da adresira navode o kršenju ljudskih prava od strane države. Nasilje u porodici i nasilje nad ženama je pitanje ljudskih prava. Stoga, kada je žrtva porodičnog nasilja bila zlostavljana od strane jedne kosovske institucije u tretiranju slučaja nasilja nad njom, žrtve mogu prijaviti slučaj Ombudsmanu radi istrage i pomoći. Ombudsman može davati preporuke institucijama i drugim vladinim organima kako da poboljšaju svoj ucinak i tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Iz procene koju su sprovele organizacije civilnog društva, evidentuje se da: Institucija Ombudsmana je osnovala Departman za zaštitu od diskriminacije, koji se bavi pitanjima rodne ravnopravnosti. Institucija Ombudsmana ima sedam regionalnih kancelarija, a svaka kancelarija ima Jedinicu za rodnu ravnopravnost i službenika za rodnu ravnopravnost. U godišnjim izveštajima institucije Ombudsmana za 2017, 2018. i 2019. ne pominje se koliko su pritužbi primili u vezi sa rodno zasnovanim nasiljem. Institucija Ombudsmana je u 2019. godini primila 65 slučajeva koji se odnose na rodnu ravnopravnost, a 39 slučajeva su otvoreni za istragu, ali njihov izveštaj ne precizira da li se radi o rodno zasnovanom nasilju. Institucija Ombudsmana još nema odgovarajući sistem za upravljanje podacima za kvantifikaciju vrsta slučajeva kojima se pomaže i njihovih rezultata, ali se planira razvoj takve baze podataka ... ”
52

19. Ministarstvo zdravlja. Ministarstvo zdravlja ima mandat da razvija politike, smernice i protokole, programe, zakonsku infrastrukturu i da prati kvalitet zdravstvenih i psihosocijalnih usluga za žrtve i žrtve rodno zasnovanog nasilja, nasilja nad ženama kao i seksualnog nasilja u svim nivoima zdravstvene nege.

20. Ministarstvo obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija. MONTI ima mandat da razvija politike, programe, nastavne planove, zakonsku infrastrukturu i nadgleda kvalitet obrazovanja na svim nivoima.

21. Advokatska komora Kosova. Advokatska komora Kosova (AKK) je samoupravna organizacija kosovskih advokata, osnovana zakonom, koja deluje nezavisno od državnih organa. Advokatura pruža stručne i pravne usluge i pomoć fizičkim i pravnim licima u zaštiti njihovih prava i interesa u skladu sa pravnim poretom. AKK je uključena u programe besplatne pravne pomoći, tako da vrlo često zastupa žrtve krivičnih dela u krivičnim postupcima, uglavnom u slučajevima kada ih po službenoj dužnosti imenuje sudovi. Advokatice/Advokate često angažuju same žrtve u kompletiranju i podnošenju zahteva za naknadu štete žrtvama zločina. AKK pruža stručnu obuku radi povećanja nivoa kompetencije i praktičnih veština svojih članica/članova u vezi sa profesionalnim zastupanjem žrtava.

22. Popravna služba: radi sa počiniocima dok su u zatvoru kao deo njihovih planova upravljanja slučajevima ka transformaciji normi i rodnih odnosa, izazivanja odnosa moći,

⁵² Da tu

tretmanu zavisnosti i upravljanju besom. Uslovne kazne, osim gore navedenog, obuhvataju praćenje počinitelaca i njihovu podršku u programima rehabilitacije.

23. Centri za stručnu obuku rade i podržavaju žrtve da steknu veštine u oblastima potrebnim za radnu snagu, koristeći rodno osetljiv pristup.

24. Kancelarije za zapošljavanje daju prioritet uslugama za žrtve u pronalaženju zaposlenja kao deo planova podrške i osnaživanja.

Nevladini partneri za podršku

1. Skloništa. Prema Istanbulskoj konvenciji, vlada ima odgovornost da pruži kvalitetne usluge skloništa žrtvama nasilja nad ženama, uključujući seksualno nasilje i nasilje u porodici. Na Kosovu, vlada ugovara s nevladinim skloništim za pružanje ovih usluga. Trenutno, većina skloništa služi ženama i deci koja su stradala od nasilja u porodici i trgovine ljudima. Skloništa za hitne slučajeve i ostale, posebno za osobe koje su pretrpele seksualno nasilje, još uvek nisu dostupna i jasno uređena. Skloništa za žrtve dečake starije od 13 godina, muškarce i LGBTI + silovanih, ne postoje. Skloništa pružaju žrtvama bezbedno mesto za život nakon što su doživeli slučaj nasilja u porodici, trgovine ljudima, seksualno nasilje itd. Žrtve mogu zatražiti pomoć od skloništa direktno ili ih drugi pružalac usluga može uputiti u sklonište. Skloništa su privremena prebivališta koja ne samo da pružaju zaštitu žrtvi već i pomažu žrtvi u procesu oporavka od nasilja u porodici i reintegracije osnaživanja da nastave da žive što je moguće nezavisnije u društvu. U nekim slučajevima, zgrade u kojima rade skloništa su u vlasništvu opština. Stavljanje na raspolaganje je prilika koju su opštine pronašle da olakšaju funkcionisanje ove važne službe. Na Kosovu postoji ukupno 7 skloništa⁵³ kao specijalizovane službe podrške za žrtve/preživele porodičnog nasilja i nasilja nad ženama⁵⁴

2. Nevladine organizacije. Neke NVO, posebno NVO za žene su upoznate sa problemom žrtava nasilja u porodici ili drugih oblika nasilja nad ženama i dobro su obavestene sa njihovim tretmanom. Oni se mogu prijaviti za nalog za zaštitu i / ili nalog za hitnu zaštitu. NVO su takođe igrali važnu ulogu u: podizanju svesti o različitim oblicima nasilja nad ženama i nasilju u porodici i načinu prijavljivanja, ka prevencije, pomoći žrtvama nasilja, sprovođenju istraživanja orijentisanog na politikama, kao i praćenje učinka odgovornih institucija i davanja odgovornosti.

Iz procene koju su sprovele organizacije civilnog društva, evidentuje se da: „...Osim skloništa, **PSV** predviđaju da i druge organizacije civilnog društva (OCD) mogu pružiti podršku žrtvama kroz psihološko ili pravno savetovanje, svesnosti i/ili pomoć u apliciranju za **UMPE**. U 2017. godini ispitanici iz organizacija civilnog društva su naveli da se žrtve porodičnog nasilja osećaju ugodnije kada im neko ide kod njih nego da idu u policiju, zbog društvenih stigma povezanih sa nasiljem u porodici. Štaviše, OCD mogu igrati važnu ulogu u praćenju vlade i

⁵³ “Kreiranje mape usluga podrške žrtvama nasilja nad ženama na Kosovu“, 2017, pripremljena u okviru projekta Saveta Evrope, „Jačanje borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici na Kosovu. Vidi: <https://rm.coe.int/seminar-pristina-report-alb/16807316e0>

⁵⁴ Za više detalja o broju tretiranih slučajeva u nekim skloništim pogledajte dodatak 3 ove strategije

držanju institucija odgovornim za implementaciju relevantnog zakonskog okvira. OCD takođe podržavaju vladu da bolje primeni pravni okvir kroz svoju stručnost. Mnoge OCD rade sa marginalizovanim grupama kojima je možda teško da potraže pomoć od drugih aktera iz straha da bi ih državne institucije mogle diskriminisati ili da oni imaju mali pristup dostupnim resursima. OCD su takođe davale preporuke i pomoć potencijalno marginalizovanim ili ranjivim grupama. Uopšteno govoreći, OCD su tako doprinele implementaciji relevantnog zakonskog okvira kroz podizanja svesti, upućivanja, pružanje usluga, nadzor sudova, pravnu pomoć i institucije za obuku, iako one retko imaju finansijsku podršku vlade za ovaj posao.”⁵⁵

GLAVNI PRINCIPI koji predvode Nacionalnu strategiju za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 - 2026 i njen akcioni plan su ⁵⁶:

- ***Napredak prema rodnom transformativnom pristupu:*** ispitivanje, pronalaženje uzroka i promena rigidnih rodni normi i nejednakosti vlasti koje štete ženama i devojčicama i generišu diskriminaciju u svim uzrastima, počevši od ranog detinjstva, u društvu; promovisanje promena društvenih stavova, uključujući aktivno angažovanje muškaraca i dečaka, sa fokusom na mlade kao promotere promena; rad na način koji je osetljiv prema kontekstu, stvaranje jakih partnerstava i dijaloga sa lokalnim akterima, civilnim društvom i lokalnim zajednicama, takođe podržavajući ženske organizacije.
- ***Nulta tolerancija prema nasilju nad ženama i nasilju u porodici:*** zaštita ljudskog života, dostojanstva i integriteta je preduslov za razvoj jedne zemlje; svaki oblik nasilja je napad na ljudsko dostojanstvo i kršenje ljudskih prava, pa ga ne treba tolerisati.
- ***Adresiranje kombinacije rodne diskriminacije sa drugim oblicima diskriminacije:*** fokus bi takođe trebalo da bude na najugroženijim ženama, na primer romkinjama i egipćankama, ženama sa invaliditetom, ekonomski i socijalno lišenim ženama, ženama sa sela, silovanim ženama, samohranim majkama, migrantkinjama i ženama koje traže azil, LGBTI + ženama, starijim ženama itd., jer one se suočavaju sa višestrukom diskriminacijom.
- ***Prateći pristup zasnovanog na ljudskim pravima:*** koji principe nediskriminacije, dostojanstveni tretman žrtava i poštovanje od strane odgovornih institucija i suprotstavljanje nejednakosti stavlja u srce svih akcija. To uključuje pomaganje za svako ljudsko biće da ostvari svoja ljudska prava, da učestvuje u odlukama koje se njega tiču i da traže naknadu štete kada su im prava povređena.
- ***Prepoznavanje, uvažavanje i poštovanje različitosti:*** između devojčica i žena, dečaka i muškaraca, u pogledu starosti, sposobnosti, seksualne orijentacije, rodno identiteta, etničkog i društvenog porekla, verske prakse i životnih izbora.
- ***Nula tolerancije prema nasilju nad ženama i nasilju u porodici:*** zaštita ljudskog života, dostojanstva i integriteta je preduslov za razvoj zemlje; svaki oblik nasilja

⁵⁵ Mreža žena Kosova „Od zakona do dela”, Maj 2021. Vidi: <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/05/KWN-GBV-Report-ALB-final.pdf>

⁵⁶ Prva tri principa su principi na kojima se zasniva Akcioni plan EU za rodnu ravnopravnost (str. 4). https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_en.pdf

predstavlja napad na ljudsko dostojanstvo i kršenje ljudskih prava, pa ga ne treba tolerisati.

- **Međuinstitucionalna koordinacija i saradnja:** počevši od karakteristika i međusektorske prirode pitanja koja čine glavne ciljeve ove strategije, državne institucije, nezavisne institucije, organizacije civilnog društva, mediji, privatni sektor, verske institucije, međunarodne organizacije, kao i svi akteri i zainteresovane strane treba da rade zajedno koordinirajući akcije da što efikasnije adresiraju nejednakosti i rodno zasnovane nejednakosti za žene / devojčice i muškarce / dečake.
- **Merenje napretka, budžetiranje i izdvajanje adekvatnih sredstava za implementaciju strategije i njenog akcionog plana:** kao i u svakom izrađenom političkom dokumentu, u Strategiji za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 - 2026 ne mogu nedostajati pokazatelji koji će poslužiti za merenje napretka u vremenskim periodima njene primene. Takođe, tokom izrade strategije omogućen je obračun troškova u kojoj se izračunavaju neophodni troškovi za njenu primenu, podeljeni u određene periode, gde se identifikuju one mere ili aktivnosti koje se ne mogu pokriti iz državnog budžeta i za koje postoji potreba za punu pokrivenost ili sufinansiranje od donatora. Garancija godišnjeg budžetiranja i raspodele adekvatnih sredstava na osnovu troškova koje sadrži dokument, biće jedan od glavnih pokazatelja napretka i povećane institucionalne odgovornosti na centralnom i lokalnom nivou, što će nesumnjivo dovesti do postizanja željenih rezultata.
- **Pristup usmeren na žrtvu:** definiše se kao sistematski fokus na potrebe i brige žrtve kako bi se osiguralo da se usluge žrtvama pružaju na osetljiv način i bez osude. Drugim rečima, pristup usredsređen na žrtve znači postavljanje potreba i prioriteta žrtava nasilja u porodici ili nasilja nad ženama, na čelo svakog odgovora. Pristup usredsređen na žrtvu treba da se sledi od svake institucije koja ima kontakt sa žrtvom. Planiranje, izrada i davanje koordinisanih odgovora treba da imaju za cilj da podrže sledeće osnovne principe, koji takođe treba da budu uključeni u stručnu obuku i praksu svih institucija i agencija koje daju koordiniran odgovor. Ovi principi uključuju: a) Ponašanje sa žrtvama sa dostojanstvom i poštovanjem; b) Pristup žrtava bezbednom okruženju koje podržava i ne osuđuje; c) Pristup žrtava odgovarajućim informacijama; d) Omogućavanje žrtvama da donesu informisan izbor; e) Pravo žrtava na privatnost i poverljivost itd.⁵⁷
- **Princip dužne pažnje i davanja odgovornosti:** strategija jasno definiše kako sve institucije uključene u međusektorski pristup treba da primenjuju princip dužne pažnje, koji sa sobom nosi stroge obaveze. Shodno tome, deo praćenja, odgovornosti i ocenjivanja je preciziran u relevantnom poglavlju. Takođe, u predviđenim merama i radnjama planirano je jačanje odgovornih institucionalnih mehanizama koji će se poboljšati u pogledu njihovog učinka u pogledu davanja odgovornosti. Ovo će se primenjivati za sve pružaoce usluga, uključujući skloništa. Princip dužne pažnje je veoma važan jer država ima ogromnu moć, sposobnost i interes da formira, toleriše, podstiče i razvija vrednosti i kulturu. Država treba da preduzme mere da zaštiti žene i devojčice od negativnih društvenih i kulturnih praksi koje su štetne po njihovo blagostanje, dostojanstvo i zdravlje. Država mora da primenjuje princip dužne pažnje

⁵⁷ Za više vidi: <https://www.endvaenoë.org/en/articles/1790-victim-survivor-centred-approach.html>

da promoviše, štiti i ispunjava ljudska prava – obavezu koja se proteže na sprečavanje kršenja ljudskih prava od strane države i njenih aktera, kao i od strane nedržavnih aktera. Ovo proširenje priznaje da nasilje nad ženama, bilo da ga vrše državni ili nedržavni akteri, predstavlja kršenje ljudskih prava i kao takvo primorava državu da uđe u takozvanu „privatnu sferu“ gde se dešava većina slučajeva nasilja nad ženama.

- **Povezivanje / međusektoralnost nasilja nad ženama i nasilja u porodici:** uključuje razmatranje rodni interakcija sa drugim nejednakostima / opresivnim faktorima (kao što su seksualnost, rodni identitet, etnička pripadnost, migracioni status, invaliditet, itd.) koji dovode do jedinstvenih iskustava nasilja. Razumevanjem različitih načina na koje se nasilje vrši i doživljava, međusektorski / interakcijski pristup može dovesti do dizajniranja i razvoja odgovarajućih specifičnih odgovora za adekvatno adresiranje slučajeva. Tokom sprovođenja ove strategije, odgovorni akteri moraju prepoznati da su iskustva nasilja nad ženama oblikovana faktorima kao što su rasa, boja kože, religija, poreklo, bogatstvo, bračni status, seksualna orijentacija, HIV/AIDS status, imigrantski status ili izbeglice, starost, invaliditet. itd., što sve treba razmotriti i adresirati na odgovarajući način.
- **Tretman nadoknade žrtve kao suštinskog elementa koji omogućava punu pravdu i oporavak i reintegraciju žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama.** Akteri odgovorni za sprovođenje ove strategije, a posebno tvorci pravnog okvira, treba da preduzmu korake da adresiraju pitanje naknade žrtava. Zakoni bi trebalo omogućiti da krivične kazne uključuju nalog za naknadu i vraćanje od strane počinioca za žrtvu ili njene naslednike - isključujući iz ovih naslednika svakog počinioca ili saučesnika u zločinu ili ubistvu iz „časti“. Takva nadoknada treba da pokrije medicinske troškove žrtve, bol i patnju, zakonske troškove, savetovanje, gubitak prihoda i slične troškove. Zakoni takođe treba da jasno kažu da je naknada kazneni element za počinioca u slučajevima nasilja nad ženama, ona ne zamenjuje druge kazne kao što su zatvorska kazna. Takođe, program naknade treba da bude sponzorisan od strane države.

IV. STRATEŠKI CILJEVI I SPECIFIČNI CILJEVI

Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022. - 2026 i njen akcioni plan sastoji se od četiri strateška cilja koji su dalje razloženi na posebne ciljeve.

U skladu sa članom 4 Istanbulske konvencije, „mere za zaštitu prava žrtava se obezbeđuju bez diskriminacije na osnovu pola, rase, boje kože, jezika, vere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porekla, pripadnosti nacionalne manjine, bogatstva, rođenja, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, starosti, zdravstvenog stanja, invaliditeta, građanskog statusa, imigrantskog ili izbegličkog ili drugog statusa“, u sprovođenju svih mera i radnji predviđenih u strateškim i dekomponovanim ciljevima zatim u specifičnim ciljevima, poštovan je međusektorski pristup i posebna pažnja je posvećena adresiranju višestruke diskriminacije koju trpe posebne grupe u društvu. Kao rezultat toga, poseban naglasak je stavljen ženama, mladim devojkama/devojkama, posebno iz ruralnih sredina, sa invaliditetom i posebnim

potrebama, iz etničkih manjina, LGBTI+, starije osobe, samohrane majke, ćerke-majke, imigrante i tražioce azila, itd.⁵⁸

Sa ciljem merenja napretka u ispunjavanju specifičnih i strateških ciljeva, kao i misije koju ova strategija snosi, proceniće se mogućnost merenja i izveštavanja ovih pokazatelja prema ciljevima održivog razvoja. Takođe, važan pokazatelj koji treba meriti u smislu efikasne primene ove strategije je „Broj slučajeva nasilja u porodici koji se završavaju u fatalitet“.

Procenat žena i devojaka starosti 15 i više godina koje su bile podvrgnute fizičkom, seksualnom ili psihičkom nasilju od strane sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera u prethodnih 12 meseci, podeljen po obliku nasilja i po godinama (SGD indikator 5.2.1)

Procenat žena i devojčica starosti 15 i više godina koje su bile podvrgnute seksualnom nasilju od osoba koje nisu njihovi intimni partneri u prethodnih 12 meseci, podeljeno po godinama i mestu dešavanja (SGD indikator 5.2.2)

Procenat žrtava fizičkog ili seksualnog uznemiravanja, prema polu, starosti, statusu invaliditeta i mestu događaja, u prethodnih 12 meseci (SDG Indikator 11.7.2)

Procenat mladih muškaraca i devojaka starosti 18-29 godina koji su doživeli seksualno nasilje do 18. godine (SDG indikator 16.2.3)

Procenat slučajeva nasilja prijavljenih u nadležnim institucijama (SDG indikator 16.3.1)

IV.1. STRATEŠKI CILJI

I. Sprečavanje i identifikacija nasilja⁵⁹

Sprečavanje i identifikacija dva su vrlo važna momenta u tretiranju pojave nasilja u porodici i nasilja nad ženama. S obzirom na to da identifikacija omogućava pravovremeno i efikasno tretiranje slučajeva kroz koordiniran multisektorski pristup, prevencija je uslov ne samo da epizode identifikovanog nasilja ne eskaliraju, ali iznad svega da dolazi do njihovog smanjenja. Što se više ulaže u prevenciju, više rezultata će imati zajednički rad u budućnosti. Prevencija je usko povezana sa obrazovanjem i svešću društva. Ako će se faktori koji podstiču i eskaliraju nasilje, kao što su predrasude, rodni stereotipi, štetne efekte nekih tradicionalnih praksi ili običaja, tretiraće se od ranog detinjstva i ako se stalno ulaže u obrazovanje društva i podizanje svesti da se ne toleriše nasilje u porodici i nasilje nad ženama, tada ćemo s jedne strane imati povećanje poverenja u odgovorne institucije koje se bave identifikovanim nasiljem (tj. povećanje broja identifikovanih i prijavljenih slučajeva), dok ćemo s druge strane imati smanjenje mogućnosti da se nasilje ponavlja i eskalira. Tako ćemo postepeno ići ka smanjenju broja slučajeva vršenja ovih oblika nasilja. Iz tog razloga, u posebnim ciljevima koji otkrivaju strateški cilj I, predviđene su radnje i mere koje se odnose na obrazovanje i svest društva da ne

⁵⁸ Vidi: <https://rm.coe.int/168046246b>.

⁵⁹ U celokupnom sadržaju Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022-2026, kao i njenog Akcionog plana, reč „nasilje“ označava nasilje u porodici i nasilje nad ženama.

toleriše nasilje u porodici i nasilje nad ženama. Rad sa obrazovnim institucijama, organizacije civilnog društva, medijima i preduzećima takođe je važan i pomaže kako u identifikovanju slučajeva nasilja, tako i u njegovom sprečavanju. Istovremeno, prema ovom strateškom cilju, predviđen je rad sa počiniocima nasilja, jer je potreba za njihovim tretmanom već neophodnost. Ovaj tretman treba predvideti da se da kako u periodu dok počinioci izdržavaju kaznu za počinjeno krivično delo, tako i nakon toga. Obrazovanje mladih generacija, posebno dečaka i muškarca, potrebno je usmeriti na njihovu pripremu kao saveznike devojaka i žena jedni drugima za akcije protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama i na taj način stvoriti generaciju ravnopravnosti (“generation equality”).

Posebni ciljevi predviđeni strateškim ciljem I:

Specifični cilj I.1	Promena ponašanja, stavova, uloga i rodnih stereotipa koji opravdavaju nasilje.
Specifični cilj I.2	Preduzimanje edukativnih i obrazovnih mera na svim nivoima radi sprečavanja nasilja.
Specifični cilj I.3	Promovisanje saradnje između vlade, medija i privatnog sektora u cilju promovisanja mera za sprečavanje i borbu protiv nasilja
Specifični cilj I.4	Uspostavljanje i sprovođenje programa za psiho-socijalni tretman počinitelaca krivičnih dela nasilja.

Da bi se merio napredak ka ispunjenju posebnih ciljeva i strateškog cilja I „Identifikacija i prevencija nasilja putem obrazovanja i svesti“, definisani su sledeći pokazatelji:

Strateški cilj I			
Identifikovanje i sprečavanje nasilja putem obrazovanja i podizanja svesti			
Pokazatelji na nivou strateškog cilja:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
Procenat žena, muškaraca, devojčica i dečaka koji veruju da su nasilje u porodici i nasilje nad ženama nepodnošljivi.	Utvrđuje se studijom 2022 godine	Povećano sa 5%	Povećano sa 10%
2. Indeks bezbednosti žena	Svaki 0,737 u 1 ženi ⁶⁰	Svaki 0.85 u 1 ženi	Svaki 1 u 1 ženi
3. Broj slučajeva nasilja u porodici su završili fatalnim ishodom	13 slučajeva ubistva u porodici za 2020 ⁶¹	Smanjeno za 50%	Smanjeno za 100%
Specifični cilj I.1: Promena ponašanja, stavova, uloga i rodnih stereotipa koji opravdavaju nasilje.			

⁶⁰ Kao što je prikazano mereno u: <https://giwps.georgetown.edu/wp-content/uploads/2021/10/WPS-Index-2021-Summary.pdf>

⁶¹ Vrednost je određena na osnovu podataka koje je dostavila Kosovska policija. Za više informacija pogledajte tabele u priložima.

Pokazatelji na specifičnom ciljnom nivou I.1:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
1. Broj slučajeva nasilja u porodici denonciranih / prijavljenih od strane treće strane	Utvrđuje se 2022 godine	Povećano sa 10%	Povećano sa 20%
2. Procenat žena i devojaka od 15 godina i više koje su bile izložene seksualnom nasilju od strane različitih osoba osim njihovog intimnog partnera u prethodnih 12 meseci, podeljeno prema starosti i mestu događaja (Indikator 5.2.2)	Utvrđuje se 2022 godine	Smanjuje se za 10%	Smanjuje se za 20%
Specifični cilj I.2: Preduzimanje edukativnih i obrazovnih mera na svim nivoima radi sprečavanja nasilja.			
Pokazatelj na specifičnom ciljnom nivou I.2:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
Broj održanih informativnih sesija za osoblje ustanova preduniverzitetskog obrazovanja o identifikacionim oznakama, sprečavanje i upućivanju slučajeva nasilja.	0 (Vodič je u pripremi, sesije će se održati kasnije)	60 sesija u 30 opština	16 sesija u 8 drugih opština
Specifični cilj I.3: Promovisanje saradnje između vlade, medija i privatnog sektora u cilju promovisanja mera za sprečavanje i borbu protiv nasilja.			
Pokazatelji na specifičnom ciljnom nivou I.3:	Osnovna vrednost	Cilj2024	Cilj 2026
1. Broj medijskih institucija i privatnih preduzeća koji se oslanjaju na smernice, samoregulatorne standarde i protokole za sprečavanje diskriminacije, nasilja, seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na radnom mestu.	0	Povećano sa 20%	Povećano sa 50%
2. Procenat žrtava fizičkog ili seksualnog uznemiravanja, prema polu, starosti, statusu invaliditeta i mestu dešavanja, u prethodnih 12 meseci (SGD Indikator 11.7.2)	Utvrđuje se 2022 godine	Smanjuje se za 10%	Smanjuje se za 20%
Specifični cilj I.4: Kreiranje i sprovođenje programa psihosocijalnog tretmana počinitelaca krivičnih dela nasilja, po postojećim evropskim modelima.			
Pokazatelj na specifičnom ciljnom nivou I.4:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
Broj počinitelaca nasilja u porodici i nasilja nad ženama koje dobiju tretman u psihosocijalnim programima, uspostavljenim prema predviđanjima ove strategije	0	Povećano sa 30%	Povećano sa 60%

Neki od očekivanih rezultata od implementacije specifičnih ciljeva iz strateškog cilja I jesu:

- Podizanje svesti društva da ne toleriše nasilje u porodici i nasilje nad ženama biće podignuta kao rezultat integrisanih međusektorskih akcija;
- Prijavljivanje slučajeva od strane trećih lica će se povećati, kako je predviđeno važećim zakonodavstvom;

- Takođe će biti omogućeno merenje indikatora usklađenih sa SDG, kao što su indikatori SDG 5.2.2. i 11.7.2, ili i drugih indikatora koji se mere na međunarodnom nivou;
- Predmetni programi obrazovnih ustanova svih nivoa pružiće znanje za prevenciju, identifikaciju, zaštitu i u celini borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama;
- Osoblje preduniverzitetskih obrazovnih ustanova biće profesionalnije pripremljeno da identifikuje i referiše u skladu sa standardima slučajeve nasilja u porodici ili nasilja nad ženama;
- Saradnja između vlade, medija i privatnih preduzeća biće ojačana i praćena pozitivnim rezultatima u akcijama protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama;
- Počinioci nasilja u porodici biće tretirani u psiho-socijalnom aspektu u skladu sa međunarodnim zahtevima i standardima.

Takođe je važno ulaganje u seksualno obrazovanje i reproduktivno zdravlje učenika u preduniverzitetskom obrazovanju. Sveobuhvatni nastavni planovi i programi seksualnog obrazovanja za preduniverzitetsko obrazovanje (1-12. razredi) su razvijeni i uključuju informacije o: rastu i razvoju; seksualnu anatomiju i fiziologiju; reprodukciju, kontracepciju, trudnoću i porođaj; HIV i AIDS; IST; porodični život i međuljudski odnosi; kulturu i seksualnost; jačanje ljudskih prava; nediskriminacija, ravnopravnost i rodne uloge; seksualno ponašanje; seksualna raznolikost; seksualno zlostavljanje; rodno zasnovano nasilje; i štetne prakse.⁶²

Uspešnom implementacijom strateškog cilja I, očekuje se da će se broj žena, muškaraca, mladih devojčica i dečaka u Republici Kosova, koji smatraju da su nasilje u porodici i nasilje nad ženama nepodnošljiv, povećati kao rezultat preduzetih radnji za podizanje svesti i obrazovanje društva u tom pogledu. Slično, broj slučajeva nasilja u porodici ili nasilja nad ženama koji završe fatalitetom biće značajno smanjen kao rezultat podizanja svesti javnosti i izbegavanja opravdavanja stavova prema nasilju.

IV.2. STRATEŠKI CILJ II

II. Unapređenje i usklađivanje javnih politika sa međunarodnim standardima.

Vlada Kosova ima u prioritet borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama i u tom kontekstu su preduzete niz akcije za poboljšanje pravnog okvira i politika koje se fokusiraju na identifikaciju, kao i u tretmanu, podršci, reintegraciji i osnaživanju žrtava/preživelih nasilja, ali i u prevenciji kroz edukaciju i podizanju svesti društva u celini. Na primeni ove strategije planira se nastavak poboljšanja pravnog okvira i politika. Tako će se prvo ići sa poboljšanjem Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, proces koji je već pokrenut. Ovaj zakon će se poboljšati uzimajući u obzir standarde Istanbulske konvencije, ali i dosadašnje iskustvo i probleme ili praznine identifikovane njegovom primenom. Takođe, predviđeno je ex post analiza zakona koji su trenutno na snazi. Ovi koraci će biti preduzeti nakon detaljne analize pravnog okvira i identifikacije svih zakona koje je potrebno ažurirati i uskladiti. Osim pravnog okvira, postoji i niz politika koje je potrebno preispitati i ažurirati u skladu sa međunarodnim standardima (na primer Standardna operativna procedura, standarda funkcionisanja skloništa i centara koji

⁶² Informacije koje je dao UNFPA u pripremi ovog strateškog dokumenta.

pružaju druge specijalizovane usluge podrške itd.). Profiliranje profesionalaca u različitim oblastima je takođe neophodnost i važan korak predviđen kao deo implementacije posebnih ciljeva u okviru ovog strateškog cilja II. Ovo će neizbežno biti praćeno izgradnjom / jačanjem kapaciteta ovih stručnjakinja i stručnjaka ključnih odgovornih institucija i partnera u borbi protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama, u skladu sa članom 15 Istanbulske konvencije⁶³. Član 15 ove konvencije predviđa: „Stranke će obezbediti ili ojačati odgovarajuću obuku za relevantne profesionalce koji se bave žrtvama ili počiniocima svih akata nasilja obuhvaćenih delokrugom ove konvencije o sprečavanju i otkrivanju takvih krivičnih dela. , jednakost između muškarcima i ženama, potrebe i prava žrtava i kako sprečiti sekundarnu viktimizaciju. 2. Strane podstiču da obuka iz stava 1. uključi obuku o koordinisanoj saradnji između mnogih agencija, kako bi se omogućio sveobuhvatan i odgovarajući tretman upućivanja u slučajevima nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom.

Ova strategija takođe predviđa potrebu ulaganja sa finansijskim, ljudskim i infrastrukturnim resursima kao i blisku saradnju sa organizacijama civilnog društva, kako bi se olakšali procesi tretiranja žrtava i upravljanje slučajevima.

Specifični ciljevi predviđeni pod strateškim ciljem II:

Specifični cilj II.1	Poboljšanje pravnog okvira za tretiranje svih slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama.
Specifični cilj II.2	Izgradnja kapaciteta za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

U cilju merenja napretka ka ispunjenju specifičnih ciljeva i strateškog cilja II "Unapređenje i usklađivanje javnih politika sa međunarodnim standardima", definisani su sledeći pokazatelji:

Strateški cilj II			
Unapređenje i usklađivanje javnih politika sa međunarodnim standardima			
Pokazatelji na nivou strateškog cilja:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
1. Broj krivičnih prijava sa punoletnim i maloletnim počiniocima, nerešenih za svaku godinu	13 dela sa punoletnim počiniocima i 43 dela sa maloletnim počiniocima, za 2020;	Smanjeno sa 50%	Smanjeno sa 90%
2. Procenat žena silovanih od strane intimnog partnera	4% u 2021 godini ⁶⁴	Smanjuje se za 10%	Smanjuje se za 20%
3. Procenat žena i devojčica starijih od 15 godina i više koje su bile izložene fizičkom, seksualnom ili psihičkom nasilju od strane sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera u prethodnih 12 meseci, podeljeno prema obliku nasilja i po starosti (SGD indikator 5.2.1)	Utvrdjuje se 2022 godine	Smanjuje se za 10%	Smanjuje se za 20%

⁶³ Vidi: <https://rm.coe.int/168046246b>

⁶⁴ Prema merenjima odraženim u: <https://giwps.georgetown.edu/wp-content/uploads/2021/10/WPS-Index-2021-Summary.pdf>

Specifični cilj II.1: Poboljšanje pravnog okvira za tretiranje svih slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Pokazatelj na specifičnom ciljnom nivou II.1:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
Nivo odraza rodnog značenja nasilja nad ženama i svih oblika ovog nasilja, prema Istanbulskoj konvenciji, u pravnom okviru Republike Kosova	Sadašnjem zakonskom okviru nedostaje rodno značenje nasilja nad ženama, posebno izvan sfere nasilja u porodici ⁶⁵	50% usklađenosti sa Istanbulskom konvencijom	100% usklađenosti sa Istanbulskom konvencijom

Specifični cilj II.2: Osnaživanje kapaciteta za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama.

Pokazatelji na specifičnom ciljnom nivou II.2:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
1. Broj karikula formiranja stručnjakinja i stručnjaka pripremljenih i razvijenih	4	8	12
2. Pokazatelj: Broj stručnjakinja i stručnjaka obučanih da se bave slučajevima nasilja, godišnje	Biće prikupljeni podaci za 2020-2021 godine	Povećano za 10%	Povećano za 20%

Neki od očekivanih rezultata od implementacije specifičnih ciljeva u okviru strateškog cilja II jesu:

- Usvajanje pravnih akata i politika za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama, biće prioritet Vlade Kosova
- stručnjakinje i stručnjaci svih institucija odgovornih za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama, biće obučeni i osposobljeni.
- Poboljšanje načina merenja i podataka koji se prikupljaju u vezi sa slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama, uključujući i mogućnost merenja indikatora održivog razvoja kao npr. SDG 5.2.1.

Uspešnom implementacijom strateškog cilja II, očekuje se da će denoncirani slučajevi svih oblika nasilja u porodici i nasilja nad ženama biti istraženi i kažnjeni u skladu sa važećim zakonom, sa prioritetom i institucionalnom odgovornošću. Efikasna primena ovog poboljšanog zakonodavstva u praksi će takođe dovesti do smanjenja broja krivičnih prijavi sa punoletnim i maloletnim počiniocima, nerešenih za svaku godinu. Podrazumeva se da će paralelno sa kažnjavanjem funkcionisati programi i politike za rehabilitaciju počinitelaca nasilja, kao što je navedeno u Specifičnom cilju I.4.

IV.3. STRATEŠKI CILJ III

III. Institucionalno osnaživanje zaštite i tretiranja žrtava.

⁶⁵ Prema izveštaju koji je pripremila Mreža žena Kosova „Od zakona do dela“, maj 2021. godine.: <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/05/KWN-GBV-Report-ALB-final.pdf>

Na osnovu dosadasnjeg napretka rada odgovornih institucija i partnera u borbi protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kao i na osnovu preporuka proizašlih iz primene prethodne Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici 2016-2020 smatra se važnim jačanje mehanizama kao na centralnom tako i na lokalnom nivou. Na centralnom nivou, Kancelarija nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici biće osnažena sa dovoljnim finansijskim, ljudskim i infrastrukturnim resursima, što će omogućiti obavljanje niza procesa kao što su koordinacija, praćenje i ocenjivanje inicijativa protiv nasilja, kako se predviđa Istanbulsom konvencijom kao i za sprovođenje ove strategije. Na lokalnom nivou, Koordinacioni mehanizmi za borbu protiv nasilja u porodici do sada uspostavljeni u jednom delu opština Republike Kosova pokazali su da su neophodni i u skladu sa koordiniranim multisektorskim pristupom koji se naglašava u Istanbulskoj konvenciji. Ove mehanizme je potrebno ojačati i da budu što efikasniji u poslu koji obavljaju, dok je potrebno njihovo raspoređivanje na celoj teritoriji zemlje i širenje fokusa intervencije, uključujući nasilje nad ženama. Rad sa usklađenim zajedničkim sporazumima, protokolima i procedurama takođe je neophodan. Važno mesto u smislu saradnje i koordinacije trebale bi zauzeti organizacije civilnog društva specijalizovane za borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Ovu saradnju treba proširiti u nekoliko pravaca i civilno društvo treba da bude prisutno počevši od izrade, do praćenja i ocenjivanja sprovođenja javnih politika. Prikupljanje i ažuriranje podataka je još jedan važan element na koji se trebaju usredsrediti zajednički međuinstitucionalni napori. Istanbulska konvencija u vezi sa podacima jasno navodi da su potrebni podaci kao od istraživanja, tako i administrativni podaci koje se prikupljaju i ažuriraju od odgovornih partnerskih institucija. Putem istraživanja takođe se namerava prikupljanje kvalitativnih i kvantitativnih podataka o percepciji javnosti da se ne toleriše nasilje, ili podataka u skladu sa pokazateljima ciljeva održivog razvoja (SDG-s). Što se tiče administrativnih podataka, predviđeno je jačanje institucionalnih kapaciteta za poboljšanje unosa podataka i korišćenje u stvarnom vremenskom periodu baze podataka stvorene u Ministarstvu pravde. Ovo takođe može zahtevati koordinaciju i timski rad sa načinom na koji institucije prikupljaju i beleže svoje administrativne podatke. Poboljšanje pristupa pravdi za žrtve nasilja / preživelih takođe je deo akcija predviđenih Strateškim ciljem III. Ovde su uzimane u obzir i napravljene referencije na druge dokumente u kojima su predviđene iste radnje, posebno u kosovskom programu za rodnu ravnopravnost 2021-2024. U ovom slučaju, navedeno je kao u tabeli Akcionog plana sa fusnotom u kom dokumentu je bilo referisano i vodilo se računa da ako su sredstva za sprovođenje određene akcije navedena u referisanom dokumentu, da se ne izračunaju troškovi kao deo ove strategije.

Specifični ciljevi predviđeni strateškim ciljem III:

Specifični cilj	Jačanje međuinstitucionalne koordinacione grupe na centralnom nivou.
III.1	
Specifični cilj III.2	Uspostavljanje i jačanje mehanizma koordinacije na lokalnom nivou za upravljanje slučajevima nasilja.
Specifični cilj III.3	Unapređenje međuinstitucionalne koordinacije i saradnje između centralnog i lokalnog nivoa i organizacija civilnog društva.
Specifični cilj III.4	Istraživanje, prikupljanje i ažuriranje međuinstitucionalnih podataka za evidentiranje slučajeva.
Specifični cilj III.5	Poboljšanje pristupa pravdi za žrtve / preživele nasilja.

Kako bi se merio napredak ka ispunjenju specifičnih ciljeva i strateškog cilja III „Institucionalno osnaživanje za zaštitu i tretiranje žrtava“, definisani su i sledeći pokazatelji:

Strateški cilj III			
Institucionalno osnaživanje za zaštitu i tretiranje žrtava.			
Pokazatelji na nivou strateškog cilja:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
1. Procenat institucija članica centralnih i lokalnih mehanizama koordinacije koje su opunomoćene i pravilno sprovode zajedničke odgovornosti u skladu sa Istanbulskom konvencijom.	Biće utvrđeno 2022 godine	Povećano za 50%	Povećano za 80%
2. Procenat slučajeva nasilja prijavljenih u nadležnim institucijama (SGD indikator 16.3.1)	Biće utvrđeno 2022 godine	Povećano za 10%	Povećano za 20%
3. Broj rešenih slučajeva nasilja u porodici	Biće utvrđeno 2022 godine	Povećano za 50%	Povećano za 100%
Specifični cilj III.1: Osnaživanje međuinstitucionalne koordinacione grupe na centralnom nivou.			
Pokazatelj na nivou strateškog cilja III.1:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
Adekvatna budžetska linija za osnaživanje Kancelarije nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici, za efektivnu koordinaciju i praćenje akcija protiv nasilja.	Biće utvrđeno 2022 godine	Povećano za 15%	Povećano za 30%
Specifični cilj III.2: Uspostavljanje i osnazivanje mehanizama koordinacije na lokalnom nivou za upravljanje slučajevima nasilja			
Pokazatelj na nivou strateškog cilja III.2:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
Broj lokalnih koordinacionih mehanizama za upravljanje slučajevima nasilja, uspostavljanje širom zemlje, sa jasno definisanim koordinatorkom/koordinatorom i budžetskom podrškom	20	28	38
Specifični cilj III.3: Unapređenje međuinstitucionalne koordinacije i saradnje između centralnog i lokalnog nivoa i organizacija civilnog društva			
Pokazatelj na nivou strateškog cilja III.3:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
Procenat budžeta namijenjenog nevladinim organizacijama koje blisko rade na implementaciji Istanbulske konvencije, u smislu sprečavanja, zaštite (isključujući skloništa) i reintegracije i osnaživanje žrtava/preživelih	Biće utvrđeno 2022 godine	Povećano za 10%	Povećano za 30%
Specifični cilj III.4: Istraživanje, prikupljanje i ažuriranje međuinstitucionalnih podataka za evidentiranje slučajeva.			
Pokazatelji na nivou strateškog cilja III.4:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
1. Databaza sa podacima za tretirane slučajeve na multisektorski način koordinirana, funkcionalna i redovno ažurirana.	Baza podataka 65% funkcionalna	Baza podataka 100% funkcionalna	Baza podataka 100% funkcionalna

2. Procenat mladića i mladih devojaka starosti od 18 do 29 godina koji su doživeli seksualno nasilje do 18 godina (SGD indikator 16.2.3)	Biće utvrđeno 2022 godine	Smanjeno sa 10%	Smanjeno sa 20%
Specifični cilj III.5: Poboljšanje pristupa pravdi za žrtve/preživele nasilja.			
Pokazatelji na nivou strateškog cilja III.5:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
1. Broj žrtava / preživelih nasilja koji dobijaju besplatnu pravnu pomoć	1803 osobe su zatražile besplatnu pravnu pomoć tokom 2020. godine;	Povećano za 40%	Povećano za 70%
2. Broj žena koje imaju pristup pravdi ⁶⁶	Svaki 1,83 na 4 žene	Svaki 2.5 na 4 žene	Svaki 4 na 4 žene

Neki od očekivanih rezultata od implementacije specifičnih ciljeva u okviru strateškog cilja III jesu:

- Vlada Kosova posvetiće odgovarajući budžet osnazivanju Kancelarije nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici, kako bi se omogućila koordinacija i efikasno praćenje akcija protiv nasilja;
- Lokalni koordinacioni mehanizmi za upravljanje slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama biće uspostavljeni i funkcionalni u svim opštinama Republike Kosova, sa adekvatnim i održivim ljudskim i finansijskim resursima;
- Kosovska policija će biti osnažena kroz uspostavljanje specijalne policijske uprave na centralnom nivou i jedinica sa regionalnog i lokalnog nivoa da tretiraju slučajeve nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Logistička podrška jedinicama za borbu protiv nasilja u porodici omogućiće žrtvama da budu prevezene radi pristupa hitnim službama, bilo da se radi o medicinskim uslugama, pojavljivanju pred sudom ili drugim službama podrške. Sredstva za hitne slučajeve (sitni novac) biće kreirana u Kosovskoj policiji i centrima za socijalni rad kako bi se ipunile hitne potrebe žrtava tokom tretiranja slučajeva nasilja u porodici tokom njihovog boravka u policijskim stanicama i centrima za socijalni rad.
- Specijalizovane organizacije civilnog društva koje blisko rade na primeni Istanbulske konvencije, u smislu sprečavanja, zaštite i reintegracije i osnaživanje žrtava/preživelih, biće podržane finansijskim sredstvima, slično kao nevladine organizacije koje pružaju specijalizovane usluge sklonjenja;
- Podaci o upravljanju slučajevima i Administrativni podaci za slučajeve koji se tretiraju na višesektorski koordiniran način, kao i za slučajeve koji traže i primaju besplatnu pravnu pomoć, ažuriraće se od svih nadležnih institucija i biće evidentirani u bazi podataka u realnom vremenu.
- Način prikupljanja podataka biće poboljšan fokusiranjem na indikatore koji se odnose na održivi razvoj (kao što je SGD 16.2.3);

⁶⁶ Kao što je definisano u: <https://idea.usaid.gov/cd/kosovo/democracy-human-rights-and-governance>

- Cilj će biti poboljšanje pristupa pravdi za sve žene i devojke i merenje ovog poboljšanja pomoću indikatora koji se prikupljaju na međunarodnom nivou.

Uspešnom implementacijom strateškog cilja III očekuje se uspostavljanje neophodnih centralnih i lokalnih mehanizama koordinacije koji će efikasno funkcionirati. Paralelno, omogućiće se poboljšanje koordinacije, kako između ovih mehanizama, tako i sa civilnim društvom u celini, istovremeno napredujući ka procesima praćenja i ocenjivanja kao za sprovođenje ove nacionalne strategije, tako i za javne politike protiv nasilja u celini.

IV.4. STRATEŠKI CILJ IV

IV. Pružanje opštih usluga i specijalizovanih usluga podrške za žrtve.

Osiguravanje opštih usluga i specijalizovanih usluga podrške kako bi se omogućila reintegracija i osnaživanje žrtava/preživelih nasilja u porodici i nasilja nad ženama je još jedan važan pravac koji čini četvrti stub ove nacionalne strategije. Nakon neposrednih mera zaštite i sigurnosti za identifikovane ili denoncirane slučajeve, potrebno je preduzeti korake ka reintegraciji i osnaživanja, kako bi ove žene i djevojčice, ali i dečaci i muškarci koji su doživeli nasilje, mogli živeti slobodni bez nasilja. Stoga, aktivnosti predviđene ovim strateškim ciljem uglavnom su usredsređene na uspostavljanje, podrški proširenje, poboljšanje ili osnaživanje specijalizovanih usluga podrške, paralelno sa opštim uslugama, u skladu i harmonizacijom i sa Istanbulskom konvencijom. Prema Konvenciji, neophodne su specijalizovane usluge podrške i država bi trebalo da predvidi barem uspostavljanje i efikasno funkcionisanje ovih vrsta usluga: a) Skloništa (gde se predviđa siguran, pristupačan i dostupan smeštaj 24 sata dnevno, 7 dana u nedelji, za sve grupe žena i devojaka ili žrtava / preživelih nasilja u porodici i nasilja nad ženama), b) Telefonske linije pomoći (koja bi trebala biti na nacionalnom nivou, dostupna 24 sata dnevno, 7 dana u sedmici, besplatno, za sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u porodici), sa uslugom koja se pruža na najmanje dva zvanična jezika u Republici Kosova i idealno na svim jezicima, u zavisnosti od jezika koji govori žrtva) c) Podrška žrtvama seksualnog nasilja (kao što su hitni centri za silovanje ili referalni centri za žrtve seksualnog nasilja, gde se pružaju medicinski i forenzički pregledi, kao što je kliničko upravljanje silovanja, obezbeđivanje kita silovanja / hitnih kontraceptiva i PEP Kit, itd., podrška za traumi, savetovanje itd.), d) Podrška deci svedocima nasilja (službe podrške treba da uzmu u obzir prava i potrebe deteta svedoka nasilja i u tim uslugama treba da se pruža odgovarajuće psihološko savetovanje u skladu sa uzrastom dece), e) Podrška putem pravne pomoći (savetnici za zaštitu od nasilja treba da pomažu i / ili podržavaju žrtve tokom istraga i sudskih postupaka; takođe treba predvideti pružanje odgovarajućih usluga podrške žrtvama tako da se njihova prava i interesi predstave i uzmu u obzir), f) Programi za počinioce (gde se predviđaju dve odvojene vrste programa: za počinioce nasilja u porodici i za seksualne zlostavljače). Na način na koji su predviđene akcije u okviru ove nacionalne strategije, programi za počinioce uključeni su kao deo strateškog cilja I i specifičnog cilja I.4. Dok sve ostale specijalizovane podržne usluge, uključujući savetovaništa za žene i devojčice, pa čak i za dečake i muškarce, skloništa za slučajeve silovanih

dečaka, mladića i devojaka, ili mogućnosti za zajedničko sklonjenje majki i silovanog deteta starosti od 12 do 18 godina itd., predviđeni su ovim strateškim ciljem III. Istovremeno, predviđene su neophodne mere i radnje za dugoročnu i održivu reintegraciju žrtava / preživelih nasilja. Takođe je vredno istaći značajnu ulogu specijalizovanih organizacija civilnog društva koje će svojom stručnošću i posvećenošću doprineti postizanju ovog cilja.

Specifični ciljevi predviđeni pod strateškim ciljem IV:

Specifični cilj IV.1	Podrška i osnaživanje specijalizovanih usluga za žrtve / preživjele iz svih grupa, kao i deca žrtve i svedoci nasilja
Specifični cilj IV.2	Primena politika koje omogućavaju dugoročnu reintegraciju i održivo osnaživanje žrtava/preživjelih nasilja.

Da bi se merio napredak ka ispunjenju specifičnih ciljeva i strateškog cilja IV " Osiguravanje opštih usluga i specijalizovanih usluga podrške za žrtve ", definisani su i sledeći pokazatelji:

Strateški cilj IV			
Osiguravanje opštih usluga i specijalizovanih usluga podrške za žrtve			
Pokazatelj na nivou strateškog cilja:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
1. Budžetska linija definisana na osnovu analize namenjenog za funkcionisanje specijalizovanih centara za podršku za sve oblike nasilja.	Budžet za skloništa u 2020: 495,000 EUR	Povećano za 5 %	Povećano za 10%
2. Broj žena koje uživaju imovinska prava jednako kao i muškarci	Svaki 0,62 u 1 ženi ⁶⁷	Svaki 0.85 u 1 ženi	Svaki 1 u 1 ženi
Specifični cilj IV.1: Podrška i osnaživanje specijalizovanih službi za žrtve/preživjele iz svih grupa, kao i za decu žrtve i svedoke nasilja			
Pokazatelj na nivou strateškog cilja IV.1:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
Broj specijalizovanih usluga za preživjele / preživjele nasilje, proširene i osnažene, podeljene po vrsti usluge, ciljnoj grupi i karakteristikama ove grupe.	Biće utvrđeno 2022	Povećano za 10 %	Povećano za 30%
Specifični cilj IV.2: Primena politika koje omogućavaju dugoročnu reintegraciju i održivo osnaživanje žrtava/preživjelih nasilja			
Pokazatelj na nivou strateškog cilja IV.2:	Osnovna vrednost	Cilj 2024	Cilj 2026
Broj žrtava / preživjelih nasilja reintegriranih kroz relevantne programe, na centralnom i lokalnom nivou.	Biće utvrđeno 2022	Povećano za 30 %	Povećano za 50%

⁶⁷ Kao što je definisano u: <https://idea.usaid.gov/cd/kosovo/democracy-human-rights-and-governance>

Neki od očekivanih rezultata od implementacije specifičnih ciljeva u okviru strateškog cilja IV jesu:

- Specijalizovane usluge podrške preživelim nasilja će biti funkcionalne, u skladu sa zahtevima / standardima Istanbulske konvencije;
- Vlada Kosova će sa prioritetom ulagati u reintegraciju i održivo osnaživanje preživelih nasilja, kroz efikasno funkcionisanje relevantnih programa.
- Takođe će se poboljšati uživanje i obezbeđivanje jednakog ostvarivanja imovinskih prava žena, kao još jedna prilika koja vodi njihovom dugoročnom osnaživanju.

Uspešnom implementacijom strateškog cilja IV, očekuje se da će funkcioniranje specijalizovanih uslužnih centara za podršku za sve oblike nasilja biti podržano neophodnim budžetom centralne i lokalne vlade (uprkos situacijama humanitarne krize i prirodnih katastrofa). Takođe će biti podržano efikasno funkcionisanje programa reintegracije, koji omogućavaju održivo osnaživanje preživelih različitih oblika nasilja.

V. SPROVOĐENJE, PRAĆENJE I IZVEŠTAVANJE NACIONALNE STRATEGIJE ZA ZAŠTITU OD NASILJA U PORODICI I NASILJA NAD ŽENAMA 2022-2026

Ministarstvo pravde / Kancelarija nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici ima mandat da vrši praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022-2026 i shodno tome njenog Akcionog plana.

Glavni cilj institucija Republike Kosova je bez sumnje potpuna primena strateškog dokumenta, procesa kojem će prethoditi sprovođenje aktivnosti i ciljeva određenih u Akcionom planu tokom godina. Proces sprovođenja strategije biće proces postizanja njenih strateških ciljeva i zadataka.

Za implementaciju strateških ciljeva, izrađen je trogodišnji akcioni plan i izvršena je potpuna kalkulacija troškova za prve tri godine. Ovaj akcioni plan definiše konkretne ciljeve, prema odgovornim institucijama i podršku za njihovu implementaciju, trenutnu situaciju, cilj / target, finansijska sredstva, koja su izračunata i biće uključeni u okviru srednjoročnih rashoda (OSR) kao i rokovi za njihovo ispunjenje. Takođe, u proračunu finansijskih potreba uzeti su u obzir projekti sa donatorskim sredstvima, tekući ili planirani, prema specifičnim oblastima.

Sve državne institucije, centralne i lokalne, obavezuju se da preduzmu potrebne mere za sprovođenje obaveza utvrđenih Nacionalnom strategijom za zaštitu od nasilja u porodici i nasiljem nad ženama 2022-2026 i shodno tome Akcionog plana za sprovođenje strategije tokom godina, u skladu sa njihovim odgovornostima i zakonskim mandatom.

Praćenje i ocenjivanje postizanja ciljeva i efikasnosti relevantnih aktivnosti, sastavni su deo strategije i ključne komponente njenog procesa implementacije. Nadzor i ocenjivanje će poslužiti za praćenje napretka primene strategije, za merenje u procesu stepena ostvarenosti njenih ciljeva, za procenu potreba i utvrđivanje pravaca prilagođavanja, posebno u vezi sa aktivnostima. Proces praćenja će sprovesti odgovorne institucije uz široko učešće zainteresovanih strana. Organizacije civilnog društva će se takođe angažovati i igrati važnu ulogu u procesu praćenja i ocenjivanja sprovođenja aktivnosti i mera predviđenih akcionim planom Nacionalne strategije zaštite od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022-2026.

Nadzor će biti ključni proces za pružanje informacija potrebnih za potrebe davanja odgovornosti, on neće biti efikasan ako se ne preduzmu mere u vezi sa onim što je procenjeno i prijavljeno. Stoga bi svakih 6 meseci i na kraju godine odgovorni mehanizmi trebali izraditi šestomesečni i godišnji izvještaj koji treba sadržavati ocenu najuspješnijih aktivnosti i uopšte ispunjenje ciljeva strategije, identifikaciju izazova i poteškoća na koje se naišlo tokom procesa implementacije kao i davanja konkretnih preporuka za uklanjanje prepreka koje su predstavljene tokom procesa ispunjavanja specifičnih i strateških ciljeva. Utvrđeno je da je primarna odgovornost za izradu ovog izveštaja Kancelarija nacionalnog koordinadora za zaštitu od nasilja u porodici. Ova Kancelarija će, putem obrasca koji će se sastavljati u prvim mesecima sprovođenja strategije, redovno tražiti i prikupljati podatke od svih institucija za sprovođenje u realizaciju mera i aktivnosti predviđenih akcionim planom ove strategije. Iste će biti diskutovane i na redovnim sastancima Međuministarske koordinacione grupe protiv nasilja u porodici. Potom će se vršiti obrada prikupljenih informacija, kao i izrada izveštaja o praćenju, na osnovu indikatora definisanih u aktivnostima, kao i na nivou specifičnih i strateških ciljeva. Takođe će se tražiti i prikupljati podaci od organizacija civilnog društva i međunarodnih partnera koji rade u oblasti zaštite od nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kao i od međunarodnih organizacija i donatora koji svoj rad fokusiraju na ovu problematiku.

Nadzor sprovođenja strateškog dokumenta i njegove efikasnosti su od suštinskog značaja:

- (i) kako bi se osiguralo da se ciljevi postižu,
- (ii) za praćenje uložениh doprinosa i aktivnosti,
- (iii) kako bi se osiguralo da se implementacija odvija prema propisanom toku,
- (iv) da upozori institucije odgovorne za potencijalne probleme / odlaganja ili potencijalni problemi pre nego što situacija postane kritična,
- (v) da sugeriše korektivne mere ili pregledvanje strategije na osnovu stečenog iskustva.

Praćenjem strategije i pokazatelja učinka, institucije će biti u stanju da naprave pregled stanja, tj. gde se nalazi strategija ka postizanju postavljenih ciljeva, učenje lekcija, preuzimanje korektivnih mera i, ako je moguće, njegove procese preispitivanja. Utvrđeno je da je nadgledanje najkorisnije kada se iz razvijenog procesa izvuku pouke koje se zatim koriste za buduće procese. Stoga ovo treba uzeti u obzir prilikom praćenja efikasnosti primene strategije. U tom smislu, strategija će biti dinamičan dokument, koji će se prilagoditi promeni ciljeva, okolnosti i stečenog iskustva.

Iako se predviđa da će izveštaji o praćenju biti polugodišnji i godišnji, važno je izvršiti i proces srednjoročnog ocenjivanja implementacije strategije, pre njegovog konačnog ocenjivanja. Ova

procena za koju se može predvideti da će se izvršiti npr. u drugoj polovini 2024. godine, moglo bi poslužiti za reorganizaciju prognoza u akcionom planu Strategije u zavisnosti od srednjoročnih rezultata u implementaciji. To bi pomoglo u postizanju srednjoročnih i dugoročnih ciljeva predviđenih u ovoj strategiji. Pored srednjoročnog ocenjivanja, namerava se sprovođenje i jednog procesa ocenjivanja u celini o ispunjavanju ciljeva ove strategije, u poslednjoj godini njene implementacije, kao priprema za dalje akcije nakon 2026. godine.

VI. BUDŽETSKI UTICAJ I IMPLEMENTACIJA STRATEGIJE

Akcioni plan za implementaciju Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022-2026, ima ukupne troškove implementacije od EUR za tri godine implementacije (2022-2024).

Veći deo troškova (oko 00% budžeta) će se koristiti za tekuće troškove vezane za izgradnju kapaciteta, podrške i jačanje specijalizovanih usluga, prilagođavanje sistema praćenja i prijavljivanja u vezi sa zaštitom od nasilja u porodici i nasilje nad ženama, međuinstitucionalnu koordinaciju i saradnju itd.

Tabela 1. Predstavlja rezime budžeta za implementaciju Plana po vrstama i godinama, dok se to zasniva na detaljnim proračunima rashoda za svaki planirani cilj.

Sprovođenje akcionog plana za prve 3 godine zahtevaće finansijska sredstva kao što je prikazano u donjoj tabeli u milionima evra (KT - Opšti budžet za Akcioni plan, KR - tekući troškovi, K - kapital, SG - subvencije i grantovi).

Tabela 2. Predstavlja rezime budžeta za implementaciju Plana prema izvorima finansiranja.

Tabela 3. Predstavlja raspodelu rashoda po sektorima i godinama za implementaciju Plana.

Tabela 1. Rezime budžeta prema ciljevima i godinama

Strateški ciljevi	2022				2023				2024			
	KT	KR	K	SG	KT	KR	K	SG	KT	KR	K	SG
I. Sprečavanje i identifikacija nasilja	224,71 5.0 0	202,71 5.0 0	22,00 0.0 0		146,915.00	131,91 5.0 0	15,00 0.0 0		136,46 0.0 0	121,46 0.0 0	15,00 0.0 0	
II. Unapređenje i usklađivanje javnih politika sa međunarodnim standardima	123,90 0.0 0	53,900 .00	70,00 0.0 0		105,630.00	30,630.00	75,00 0.0 0		112,55 0.0 0	57,550 .00	55,00 0.0 0	
III. Institucionalno osnaživanje za zaštitu i tretman žrtava.	64,800 .00	64,800 .00	0		38,255.00	38,255.00	0		30,870 .00	30,870 .00	0	
IV. Pružanje opštih usluga i specijalizovanih usluga podrške žrtvama.	1,443,700	738,70 0.0 0	70,5,0 0.0 00		1,374,700.00	719,70 0.0 0	65,5,0 0.0 00		11,129,70 0.0 0	669,70 0.0 0	46,0,0 0.0 00	

Ukupan iznos:	1,857,115.00	1,665,500.00	1,409,580.00
Pod-ukupan iznos 2024:	4,932,195.00		

Tabela 2. Struktura rashoda prema godinama planiranim u akcionom planu i izvoru finansiranja

Godine	Ukupni troškovi		
	BRK	Donatori	Ukupan iznos:
2022	1,177,037.00	680,078.00	1,857,115.002
2023	1,145,965.00	519,535.00	1,665,500.00
2024	977,657.6	431,922.40	1,409,580.00
Ukupan iznos:	3,300,660.00	1,631,535.00	4,932,195.00

Tabela 3. Raspodela rashoda po kategorijama po sektorima i godinama je sledeća:

Godine	2022	2023	2024
Plate i dnevnice			
Roba i usluge			
Kapitalni troškovi	617,000.00	650,000.00	530,000.00
Ukupno	2,193,800.00	1,791,500.00	1,542,580.00

VII. AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE NACIONALNE STRATEGIJE ZA ZAŠTITU OD NASILJA U PORODICI I NASILJA NAD ŽENAMA 2022 - 2026 GODINE

Br.	Strateški i specifični ciljevi, pokazatelji i akcije	Osnovna vrednost	Privremeni cilj [2024]	Cilj poslednje godine [2026]	Rezultat
I.	Strateški cilj: Identifikovanje i sprečavanje nasilja				
1	Pokazatelj: Procenat žena, muškaraca, devojčica i dečaka koji smatraju da su nasilje u porodici i nasilje nad ženama nepodnošljivi.	Biće utvrđeno studijom 2022 godine	Povećano za 5%	Povećano za 10%	Broj žena, muškaraca, devojčica i dečaka na Kosovu koji smatraju da su nasilje u porodici i nasilje nad ženama nepodnošljiv povećan je kao rezultat akcija preduzetih za podizanje svesti javnosti.
2	Pokazatelj: Indeks bezbednosti žena	Svaki 0,737 u 1 ženi ⁶⁸	Svaki 0.85 u 1 ženi	Svaki 1 u 1 ženi	Nivo bezbednosti među ženama se značajno povećava, kroz sve radnje koje se preduzimaju da se zaštite od bilo kakvog oblika nasilja
3	Pokazatelj: Broj slučajeva nasilja u porodici koji su završili fatalnim ishodom	13 slučajeva ubistva u porodici za 2020 ⁶⁹	Smanjeno sa 50%	Smanjeno sa 100%	Uspešno sprovedene radnje u okviru ove strategije omogućiće promenu mentaliteta i izbeći da dovedu do fatalnih ishoda slučajeva nasilja nad ženama u porodici.
I.1	Specifični cilj: Promena ponašanja, stavova, uloga i rodnih stereotipa koji opravdavaju nasilje.				
1	Pokazatelj: Broj slučajeva nasilja u porodici koje je prijavila treća strana	Biće utvrđeno studijom	Povećano za 10%	Povećano za 20%	Podizanje svesti o nasilju u porodici i nasilju nad ženama kontinuirano se poboljšava kroz integrisane međusektorske akcije, što dovodi do povećanja slučajeva

⁶⁸ Kao što je prikazano, mereno u: <https://giwps.georgetown.edu/wp-content/uploads/2021/10/WPS-Index-2021-Summary.pdf>

⁶⁹ Vrednost je određena na osnovu podataka koje je dostavila Kosovska policija. Za više informacija pogledajte tabele u prilogima.

			2022 godine				koje prijavljuju treće strane, kako je predviđeno zakonodavstvom na snazi		
2	Pokazatelj: Procenat žena i devojaka starijih od 15 godina koje su bile izložene seksualnom nasilju od strane drugih osoba osim njihovog intimnog partnera u prethodnih 12 meseci, podeljeno prema starosti i mestu događaja (Indikator 5.2.2)		Biće utvrđeno 2022 godine	Smanjeno sa 10%	Smanjeno sa 20%		Kao rezultat dobrog funkcionisanja institucija i povećanja profesionalizma pružalaca usluga, ali i povećanja poverenja zajednice u institucije za sprovođenje zakona, će se povećati i broj prijava na slučajeve žena i devojaka koje su seksualno zlostavljane i koje će tražiti zaštitu od ovog oblika nasilja koji će uzrokovati smanjenje procenta žena i devojčica od 15 i više godina koje su izložene seksualnom nasilju.		
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumentima
			2022	2023	2024				
I.1.1	Razvijanje analize da bi razumeli opštu percepciju nasilja	2022	20,000.00	X	X	Budžet Kosova Donatori	MP / Kancelarija koordinatora	Izveštaj sa nalazima i preporukama	
I.1.2	Promovisanje pozitivnih uzora „Agenta promena u zajednici“, koji osporavaju rodne stereotipe i izražavaju netoleranciju prema nasilju	2022-2024 (Kontinuirano)	9,000.00	9,000.00	9,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP / Kancelarija koordinatora, ARR, sva ministarstva i razvojni partneri, institucije za ljudska prava, NVO.	Video poruke i posteri najmilijih za javnost koji služe kao pozitivni uzori i ohrabrenje da ne prihvataju i tolerišu nasilje u porodici i nasilje nad ženama	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 7, 12, 12/5 i 13, Poglavlje IV, članovi 18, 19, Poglavlje V, član 42)
I.1.3	Informativne sesije i mobilizacija lidera u zajednicama kao partnere i saradnike u akcijama protiv	2022-2026 (Kontinuirano)	6,000.00	6,000.00	6,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP / Kancelarija koordinatora, Verske zajednice ARR,	Više lidera informisanih u zajednici o važnosti njihovog stava protiv nasilja u	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12 i 13)

	nasilja u porodici i nasilja nad ženama						sva ministarstva i razvojni partneri, institucije za ljudska prava, NVO. Međunarodne institucije	porodici i nasilja nad ženama Memorandum o razumevanju potpisan između lidera verskih i drugih zajednica i Kancelarije nacionalnog koordinatora za zaštitu od nasilja u porodici, o zajedničkom delovanju protiv svih oblika nasilja	
I.1.4	Mesečne aktivnosti podizanja svesti o nasilju u porodici i nasilju nad ženama sa posebnim fokusom na ugroženim grupama žena i devojaka	2022-2024 (svaki mesec)	3100.00	3100.00	3100.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/ Kancelarija koordinatora ARR, sva ministarstva i razvojni partneri, institucije za ljudska prava, NVO, međunarodne institucije	Najmanje 12 aktivnosti podizanja svesti koje su sprovedene svake godine Više žena i devojaka iz ugroženih grupa informisane su o nasilju u porodici i nasilju nad ženama	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12 i 13)
I.1.5	Kontinuirane kampanje za podizanje svesti / aktivnosti Kosovske policije	2022-2024	5,274.00	5,274.00	5,274.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	PK Odgovorne lokalne institucije, NVO	Najmanje tri aktivnosti podizanja svesti koje se sprovode svake godine	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12 , 13)

I.1.6	Obrazovanje i promovisanje pozitivnih uzora za dečake i muškarce kao „agente promene u zajednici“, koji osporavaju rodne stereotipe, ne tolerišu nasilje u porodici i nasilje nad ženama.	2020-2024 (Kontinuirano)	11,200.00	11,200.00	11,200.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/ Kancelarija koordinatora ARR, sva ministarstva i razvojni partneri, institucije za ljudska prava, NVO, međunarodne institucije	Video poruke i posteri najmilijih za javnost koji služe kao pozitivni uzori i ohrabrenje da ne prihvataju i tolerišu nasilje u porodici i nasilje nad ženama Više muškaraca i dečaka saveznika žena i devojčica u borbi protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama Smanjenje opravdanih stavova i tolerancije prema nasilju u porodici i nasilju nad ženama „u ime časti“	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 7, 12, 12/5 i 13, Poglavlje IV, članovi 18, 19, Poglavlje V, član 42)
I.1.7	Godišnja kampanja 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja i nasilja u porodici (25. novembar - 10. decembar)	2026-2024 (1 put godišnje)	19,716.00	19,716.00	19,716.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/ Kancelarija koordinatora ARR, sva ministarstva i razvojni partneri, institucije za ljudska prava, NVO,	1 Kampanja podizanja svesti koordinirana između institucija, partnera i nevladinih organizacija, u trajanju od 16 dana, realizovana svake godine.	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12 i 13)

								Koordiniranje poruka i aktivnosti kako bi povećali uticaj.	
I.1.8	Pilotiranje programa/kurseva predbračnog savetovanja, koji daju obavezne informacije o važećem zakonodavstvu za zaštitu porodice od nasilja, bračnih i imovinskih prava itd.,	2024	X	X	1,650.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	Opštine/Kancelarije za matične knjige MP/ Kancelarija koordinatora ARR, sva ministarstva i razvojni partneri, institucije za ljudska prava, NVO,	Mladići i devojke koji odluče da zasnuju porodicu upoznati su sa zakonom o zaštiti porodice i različitim oblicima nasilja u porodici i nasilja nad ženama,	Istanbulska konvencija (Poglavlje III i IV)
I.1.9	Procena efikasnosti pilotiranih programa/kurseva predbračnog savetovanja i stvaranje vodiča za njihovo raspoređivanje širom Kosova	2024-2025	X	X	3,650.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	Opštine/Kancelarije za matične knjige MP/ Kancelarija koordinatora ARR, sva ministarstva i razvojni partneri, institucije za ljudska prava, NVO,	Pripremljen izveštaj o proceni efikasnosti ovakvih programa/centara sa relevantnim nalazima i preporukama. Vodič sastavljen za proširenje ovih programa/kurseva širom zemlje, na osnovu ove procene	Istanbulska konvencija (Poglavlje III i IV)
I.1.10	Dodavanje programa pozitivnog roditeljskog savetovanja domovima	2022-2024	5,850.00	5,850.00	5,850.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MZ / Savetovalište ili konsultanti za majke i decu,	Modul pozitivnog roditeljstva razvijen i spreman za primenu kod	Istanbulska konvencija (Poglavlje III i IV)

	zdravstvenih usluga za žene i porodicu ili u centrima za socijalni rad						MFRT / CZR MP/ Kancelarija koordinatora ARR, sva ministarstva i razvojni partneri, institucije za ljudska prava, NVO, međunarodne institucije	roditelja (majke i oceve) Profesionalci obučeni za primenu ovog modula	Porodični kod
I.1.1 1	Procena efikasnosti programa pozitivnog roditeljskog savetovanja u zdravstvenim centrima za žene i porodicu, ili u centrima za socijalni rad, i pripremanje vodiča za njihovo rasprostranjenje po Kosovu.	2025-2026	X	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	Ministarstvo zdravlja/Savetov ališta ili konsultanti za majke i decu, MFRT / CSR, MP / Kancelarija nacionalnog koordinatora, ARR, opštine, institucije za ljudska prava, NVO	Pripremljen izveštaj o proceni efektivnosti ovakvih programa sa relevantnim nalazima i preporukama. Vodič sastavljen za primenu ovih programa širom zemlje, na osnovu ove procene.	Istanbulska konvencija (Poglavlje III i IV)
I.1.1 2	Kampanja za podizanje svesti roditelja o sprečavanju ranih brakova	2022 T4-2024	2400.00	2,400.00	2400.00	Nema potrebe za izračunavanj	MONTI DKA CSR NVO	2 kampanje, realizovane godišnje	Kosovski program za rodnu ravnopravnost 2020 - 2024 (aktivnost II.1.14)

						em dodatnih troškova ⁷⁰			
Ukupni budžet za poseban cilj I.1:			82,540.00	62,540.00	67,840.00				
<i>Od kojih, kapitalne:</i>									
<i>Od kojih, tekućih:</i>			82,540.00	62,540.00	67,840.00				
I.2 Specifični cilj: Preduzimanje obrazovnih mera na svim nivoima kako bi se sprečilo nasilje									
1	Pokazatelj: Broj održanih informativnih sesija za osoblje ustanova preduniverzitetskog obrazovanja o identifikacionim oznakama, sprečavanju i referisanje slučajeva nasilja	0 (vodič je u pripremi, sesije će se održati kasnije)	60 sesije u 30 opština	16 sesije u 8 ostalih opština	Osoblje ustanova preduniverzitetskog obrazovanja obučeno je i osposobljeno da identifikuje nasilje, kao i informisano ne samo o tome kako da uputi takve identifikovane slučajeve, već i da efikasno interveniše u prevenciji u celini.				
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumentima
			2022	2023	2024				
I.2.1	Sveobuhvatno istraživanje o aspektima sprecavanja nasilja u porodici kroz preduniverzitetsko i univerzitetsko obrazovanje	2022	20,000.00	X	X	Budžet Vlade Kosova MONTI	MONTI Instituti Partneri	Izveštaj sa preporukama	Osnovni nastavni planovi i programi preduniverzitetskog obrazovanja /

⁷⁰ Ky aktivitet është planifikuar në Programin e Kosovës për Barazi Gjinore 2020 – 2024 dhe bëhet fjalë pikërisht për aktivitetin II.1.14 të këtij dokumenti. Për sa kohë që kosto për këtë aktivitet është llogaritur në dokumentin e referencës, nuk ka nevojë të përllogaritet edhe kosto shtesë në këtë Strategji. Llogaritjet për kosto shtesë të bëhen vetëm nëse mungon kosto për vitin 2024 në dokumentin e referencës.

									predmetni programi Univerzitetski nastavni planovi i programi Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12, 13, 14 i 15)
I.2.2	Informativne sesije o nasilju sa službenicima opštinskih direkcija za obrazovanje, direktorima škola, školskim psihologinjama/psiholozima i akademskim jedinicama.	2022-2024	2,900.00	2,900.00	2,900.00	Budžet Vlade Kosova MONTI	MONTI, DKA, škole, Akademske jedinice Univerzitetski centar za ljudska prava, drugi partneri.	Više službenika opštinskih direkcija za obrazovanje, direktora škola, školskih psihologinja/psihologa informisanih o nasilju u porodici i nasilju nad ženama i njihovoj ulozi	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12, 13, 14 i 15)
I.2.3	Adresiranje i praćenje sprovođenja preporuka proizašlih iz sveobuhvatnog istraživanja	2023-2024	X	3,300.00	3,300.00	Budžet Vlade Kosova MPNTI	MPNTI	Nastavni planovi i programi i dodatni materijali koji utiču na sprečavanje nasilja u porodici i nasilja nad ženama.	Preduniverzitetske i univerzitetske obrazovne politike
I.2.4	Priprema vodiča za osoblje preduniverzitetskih obrazovnih ustanova u vezi sa	2022-2023	2,500.00	2,500.00	X	Budžet Vlade Kosova MPNTI	MPNTI	Vodič pripremljen u skladu sa međunarodnim standardima i najboljim praksama	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12, 13, 14 i 15)

	identifikacijom znakova predispozicija nasilja u porodici nad decom u školama, u cilju sprečavanja i upućivanja na odgovorne instance.								
I.2.5	Priprema i izrada programa obuke za kvalitetne koordinate i psihologe/školske psihologe o sprečavanju, identifikaciji, tretmanu i upućivanju incidenata seksualnog uznemiravanja u školi, kao i nasilja u porodici i nasilja nad ženama, u odgovornim instancama	2022-2024	3,500.00	3,500.00	3,500.00	Budžet Vlade Kosova MPNTI	MPNTI Partneri	2 sesije za učesnike iz 10 opština godišnje / ukupno 30 opština tokom 3 godine Više kvalitetnih koordinatora informisani i psihologinje/psiholozi spremni za sprečavanje, identifikaciju i upućivanje incidenata seksualnog uznemiravanja u školi i drugi oblici nasilja na odgovorne instance	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12, 13, 14 i 15)
I.2.6	Sveobuhvatno istraživanje vezano sa angažovanjem psihologa u školama i identifikacija potreba za svaku instituciju.	2022-2026	10,000.00	X	X	Budžet Vlade Kosova	MPNTI	Sve škole na nacionalnom nivou opremljene su psihologinjama/psiholozima zaposlenim svake godine i sa obukom	Zakonodavstvo o obrazovanju Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 14)

I.2.7	Razvoj i širenje informatora o ulozi obrazovnog sektora u implementaciji Istanbulske konvencije	Oktobar 2022	11,750.00	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MPNTI, OEBS Savet Evrope	Finalizirani i distribuirani informator na svim obrazovnim institucijama na Kosovu Novo izdanje sa detaljima o zahtevima člana 14 Istanbulske očekuje se da bide spremna do 2022. godine, uz podršku SE	Istanbulska konvencija (član 14) Ustav Republike Kosova
I.2.8	Informativne sesije sa savetima roditelja (majki i očeva) i učenika po pitanju ravnopravnosti devojčica i dečaka i posledicama nasilja u porodici	2026	X	X	X	Budžet Vlade Kosova	MPNTI, Pred-univerzitetske obrazovne institucije	Redovno organizovane informativne sesije na godišnjem nivou Više roditelja (majka i očeva) kao i više učenika informisano o ravnopravnosti devojčica i dečaka i posledicama nasilja u porodici	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12, 13, 14)
I.2.9	Edukacija vršnjaka, devojčica i dečaka (peer education) za sprečavanje i identifikaciju seksualnog uznemiravanja u	2022-2026	1,650.00	1,650.00	1,650.00	Budžet Vlade Kosova	MPNTI, Pred-univerzitetske obrazovne institucije	Obrazovni programi za devojčice i dečake za sprečavanje i identifikaciju seksualnog uznemiravanja u školama kao i za	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12, 13, 14)

	školama, kao i za održavanje kritičkog stava prema negativnom i seksističkom prikazivanju ugleda žena i devojčica u različitim oblastima života.							borbu protiv negativnog i seksističkog prikaza žena i devojčica, koji se organizuju na godišnjoj osnovi	
	Ukupni budžet za poseban cilj I.2:		52,300.00	13,850.00	11,350.00				
	<i>Od kojih, kapitalne:</i>		0	0	0				
	<i>Od kojih, tekućih:</i>								
I.3.	Podsticanje saradnje između vlade, medija i privatnog sektora u cilju promovisanja mera za sprečavanje i borbu protiv nasilja								
1	Pokazatelj: Broj medijskih institucija i privatnih preduzeća koji su podržani da usvoje smernice, samoregulatorne standarde i protokole za sprečavanje diskriminacije, nasilja, seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na radnom mestu.	0		Povećano za 20 %	Povećano za 50 %			Saradnja između vlade, medija i privatnih biznisa je ojačana i praćena je pozitivnim rezultatima u akcijama protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Priprema samoregulatornih sredstava (protokola, smernica, standarda) za sprečavanje diskriminacije, nasilja, seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na radnom mestu, u medijskim institucijama i privatnim preduzećima, vrši se uz podsticaj i podršku države.	
2	Pokazatelj: Procenat žrtava fizičkog ili seksualnog uznemiravanja, prema polu, starosti, statusu invaliditeta i mestu dešavanja, u prethodnih 12 meseci (SGD Indikator 11.7.2)	Utvrđuje se tokom 2022		Smanjuje se za 10%	Smanjuje se za 10%			Kao rezultat poboljšanja institucionalnog učinka i kapaciteta profesionalaca, kao i zbog povećanja poverenja u institucije za sprovođenje zakona, povećaće se broj prijavi slučajeva fizičkog ili seksualnog uznemiravanja u različitim okruženjima, uključujući i u svetu rada, stoga će procenat žrtava fizičkog ili seksualnog uznemiravanja pasti.	
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumentima
			2022	2023	2024				

I.3.1	Ohrabrenje medije da postave smernice i samoregulatorne standarde kako bi povećali poštovanje dostojanstva žene, kako bi pomogli u izgradnji pozitivnih rodnih uloga i sprečavanju nasilja nad ženama	2022-2023	2,655.00	2,655.00	X	Budžet Vlade Kosova	Mediji, Autoritet za audiovizuelne medije, MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora, ARR, NVO	Mediji se ohrabruju i podržavaju da postavljaju i primenjuju samoregulatorne smernice i standarde koji izbegavaju diskriminaciju i nasilje nad ženama	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 17)
I.3.2	Obrazovanje medijske profesionalce da se odgovornije i profesionalnije bave pitanjima nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2024	1,650.00	1,650.00	1,650.00	Budžet Vlade Kosova	Mediji, Autoritet za audiovizuelne medije, Fakultet novinarstva, Savez novinara, MP/ZK ARR, NVO	Više profesionalaca vizuelnih i štampanih medija, koji se odgovorno odnose i posvećuju potrebnu pažnju nasilju u porodici i nasilju nad ženama	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 15, 17)
I.3.3	Povećanje broja žena profesionalaca u medijama (novinarke, rukovoditeljice, analitičarke itd.), kao i njihovo osposobljavanje za pristup, pripremu i upravljanje medijskim informacijama putem tehnologije.	2022-2026	1,650.00	1,650.00	1,650.00	Budžet Vlade Kosova	Mediji, Autoritet za audiovizuelne medije, Fakultet novinarstva, Savez novinara, MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora ARR, NVO	Više žena profesionalaca u oblasti medija Žene u medijima obučene su da koriste tehnologiju u upravljanju medijskim informacijama	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 15, 17)

I.3.4	Promovisanje upotrebe ne-seksističkog jezika i izbegavanje reklama ili audio-vizuelnih materijala napisanih sa seksističkim sadržajem i povoljne stavove prema nasilju i diskriminaciji, u javnim i privatnim medijima	2022-2026	3,000.00	3,000.00	3,000.00	Budžet Vlade Kosova	Mediji, Autoritet za audiovizuelne medije, Fakultet novinarstva, Savez novinara, MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora ARR, NVO	Televizijske emisije, spotovi, reklame i članci u javnim i privatnim medijima koriste neseksistički, nediskriminatorni i tolerantni jezik protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 15, 17)
I.3.5	Priprema i primena jasnih politika i funkcionalnih mehanizama za žalbe koji zabranjuju diskriminatorni materijal, seksistički sadržaj ili materijali koji favorizuju nasilje u porodici i i štetni efekti nekih tradicionalnih praksi ili običaja u audiovizuelnim i štampanim medijima	2022-2026	3,250.00	3,250.00	3,250.00	Budžet Vlade Kosova	Autoritet za audiovizuelne medije, Savez novinara, MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora ARR, NVO	Mehanizmi za podnošenje žalbi i restriktivne politike, jasne i primenljive u javnim i privatnim medijima	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 15, 17)
I.3.6	Saradnja sa medijima i kompanijama za informacionu tehnologiju radi izbegavanja nasilja, seksualnog uznemirenja ili uznemirenja žena i	2022-2026	420.00	420.00	420.00	Budžet Vlade Kosova	Mediji, ICT kompanije, Savez novinara, MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora ARR, NVO	Devojke i žene su sigurnije i zaštićene od oblika nasilja koje mogu pretrpeti dok koriste internet i društvene medije	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 15, 17, Poglavlje IV i V)

	devojaka putem društvenih medija i interneta								
I.3.7	Razvoj i održavanje različitih veb stranica, kako bi deci i roditeljima pružili informacije o sigurnoj upotrebi interneta, društvenih medija i elektronskih komunikacija	2022-2026	1,800.00	1,800.00	1,800.00	Budžet Vlade Kosova	Mediji, ICT kompanije, Pred-univerzitetske obrazovne institucije, MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora ARR, NVO	Deca i roditelji sposobniji za bezbednu upotrebu Interneta Određene stranice potrebne za upotrebu od strane dece i roditelja, opremljene sigurnosnim kodovima i kontrolnim filterima Priručnik za izbegavanje nasilja i sigurnu upotrebu Interneta i društvenih medija, pripremljen i dostupan roditeljima i deci	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 15, 17, Poglavlje IV i V)
I.3.8	Podsticanje medija da pravilno izveštavaju i analiziraju nasilje u porodici i nasilje nad ženama reagujući profesionalno i poštujući principe etike i zaštite ličnih podataka	2023-2026	X	1,650.00	1,650.00	Budžet Vlade Kosova	Mediji, Autoritet za audiovizuelne medije, Savez novinara, MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora ARR, NVO	Priručnik o prijavljivanju i analizi nasilja u porodici i nasilja nad ženama putem audiovizuelnih i štampanih medija, pripremljen i stavljen na raspolaganje profesionalcima za implementaciju	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 15, 17)

								Mediji koji su aktivno i pozitivno uključeni u izveštavanje i podizanje svesti o nasilju u porodici i nasilju nad ženama	
I.3.9	Istraživanje mogućih slučajeva napada na novinare, nasilja u porodici i zločina iz mržnje, govora mržnje i diskriminacije, kao i slučajeva koji krše prava osoba LGBTI, sa prioritetom	2022-2026	5,550.00	5,550.00	5,550.00	Budžet Vlade Kosova	SSK TSK AP Kosovska policija NVO Medijske institucije	Slučajevi napada na novinare, nasilja u porodici i zločina iz mržnje, govora mržnje i diskriminacije, kao i slučajevi kršenja prava osoba LGBTI, hitno su istraženi i pregledani. Broj izrčenih odluka od strane sudova	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 15, 17)
I.3.10	Angažovanje privatnog sektora u sprečavanju nasilja osiguravajući zdravlje i dobrobit svih žena i muškaraca zaposlenih u ovom sektoru, kao i stvaranjem uslova za rad koji sprečavaju seksualno uznemiravanje, progon i nasilje.	2022-2026	2,600.00	2,600.00	2,600.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	Ministarstvo ekonomije i finansija Privatni sektor MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora ARR NVO	Privatne kompanije ohrabruju se i podržavaju da stvaraju protokole ili smernice za sprečavanje nasilja, seksualnog uznemiravanja i progona na radnom mestu	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 17) Konvencija C190 ILO „Eliminisanje nasilja i uznemiravanja u svetu rada”

I.3.11	Ohrabrivanje i podržavanje privatnog sektora za izbegavanje upotrebe seksističkih, nasilnih i štetnih sadržaja u dizajniranju roba i usluga, kao i u njihovom marketingu	2022-2026	2,400.00	2,400.00	2,400.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	Ministarstvo ekonomije i finansija Privatni sektor MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora ARR NVO	Privatni biznis koji je angažovan na razvoju etičkih standarda u dizajniranju i marketingu roba i usluga	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 17)
I.3.12	Uspostavljanje ohrabrujućih podsticaja, kao i praćenje i evaluacija inicijativa ⁷¹ privatnog sektora za sprečavanje i borbu protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2026	3,650.00	3,650.00	3,650.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	Ministarstvo ekonomije i finansija Privatni sektor MP/Kancelarija nacionalnog koordinatora ARR NVO	Privatni sektor se podstiče da preduzme mere protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama Postoji mehanizam praćenja i evaluacije ovih inicijativa, na osnovu kojeg se određuje stepen stimulisanja privatnih preduzeća u tom pogledu.	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 17)
	<i>Ukupni budžet za poseban cilj I.3:</i>		28,625.00	30,275.00	27,620.00				
	<i>Od kojih, kapitalne:</i>		0	0	0				

⁷¹ Pružanje informacija i obuke o nasilju u porodici i nasilju nad ženama zaposlenima u privatnom sektoru; informisanje nadzornog osoblja i priprema ga da pravilno identifikuje i uputi slučajeve nasilja na koje se može susresti njihovi zaposleni; Preduzimanje mera i stvaranje uslova za mlade majke, razvedene žene, zaposlene koji su bili izloženi nasilju i dr., neke su od inicijativa koje privatni sektor može preduzeti u tom pogledu.

	<i>Od kojih, tekućih:</i>		28,625.0 0	30,275.0 0	27,620. 00				
I.4	Specifični cilj: Uspostavljanje i implementacija programa za psiho-socijalni tretman počinitelja krivičnih dela nasilja								
1	Broj počinitelja nasilja u porodici i nasilja nad ženama tretiranih u psiho-socijalnim programima		Biće utvrđeno	Povećano za 30 %	Povećano za 60 %	Počinioci nasilja u porodici se tretiraju u psiho-socijalnom aspektu u skladu sa međunarodnim zahtevima i standardima			
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumentima
			2022	2023	2024				
I.4.1	Razvijanje analize da bi se razumeli uzroke nasilja u porodici sa fokusom na počiniozakona o zaštiti od nasilja u porodici	2022	10,000.0 0	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP MZ	Kaznene mere za promenu nasilničkog ponašanja za počinioce, koji su zavisni od alkohola i opojnih sredstava, predviđene i definisane izmenama i dopunama zakona o zaštiti od nasilja u porodici	Istanbulska konvencija (Poglavlje II, član 11, Poglavlje III, član 16)
I.4.2	Procena za razumevanje mera koje se izriču počiniocima zavisnicima od alkohola i opojnih sredstava	2022	0	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MFRT, MP	Procena stanja i preporuka o kaznenim merama za promenu nasilničkog ponašanja za nasilnike zavisnike od alkohola i opojnih sredstava	Istanbulska konvencija (poglavlje II, član 11, poglavlje III, član 16)
I.4.3	Identifikacija potreba za tretmanom počinitelja nasilja u porodici i nasilja nad	2022	1,650.00	X	X	Budžet Vlade Kosova	MFRT, MP MZ, Institut forenzike	Pripremljen izveštaj o proceni sa identifikovanim potrebama i	Istanbulska konvencija

	ženama i ocenjivanje programa za ovu svrhu					Donatori		predlozima za vrste programa koje bi trebalo uspostaviti	(Poglavlje III, član 16)
I.4.4	Izrada paketa modula za programe psiho-socijalnog tretmana nasilnika	2022-2023	3,000.00	3,000.00	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MFRT, MP MZ	Izvorni paket sa pripremljenim modulima programa psiho-socijalnog tretmana	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 16)
I.4.5	Obuka osoblja programa psihosocijalnog tretmana počinioca nasilja u porodici i nasilja nad ženama i počinioca seksualnih zločina	2022-2023	600.00	600.00	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP MZ Nezavisne institucije NVO	Osoblje programa psihosocijalnog tretmana za počinioca nasilja, obučeno i kvalifikovano.	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 16)
I.4.6	Stavljanje u funkciji programa psihosocijalnog tretmana za počinioca nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kao i programa za počinioca seksualnih delikata	2022-2024	10,000.00	10,000.00	10,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MZ MP MFRT	Funkcionalni programi tretmana za počinioca nasilja u porodici i nasilja nad ženama, sa obučanim stručnjacima za tu svrhu	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 16)
I.4.7	Tretiranje i resocijalizacija počinioca nasilja tokom izdržavanja kazne	U toku	0	0	0	Budžet Vlade Kosova	MZ MP Partneri	Počinioci nasilja u porodici i nasilja nad ženama edukuju se za nenasilno ponašanje i tretiraju	Istanbulska konvencija

						Donatori		se tokom izdržavanja kazne	(Poglavlje III, član 16)
I.4.8	Merenje frekvencije recidivnih slučajeva razmenom podataka o tome da li su počinioci recidivista bili tretirani tokom izdržavanja kazne, ili naknadno u psihosocijalnim programima koji su za njih osmišljeni	U toku	0	0	0	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP	Učestalost recidivističkih slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama pada, kao rezultat psihosocijalnog tretmana počinitelaca tokom i nakon izricanja kazne	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, član 16)
I.4.9	Jačanje kapaciteta Probacione službe Kosova za praćenje rehabilitacije počinitelaca nasilja	2022-2026	10,000.00	3,000.00	3,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP	Probaciona služba Kosova angažovana i sa obučenom osobljem za praćenje rehabilitacije počinitelaca nasilja	Istanbulska konvencija (Poglavlje II, član 11, Poglavlje III, član 16)
I.4.10	Stvaranje baze podataka o počiniocima koji su bili na psihosocijalnim uslugama / tretmanu tokom i nakon izdržavanja kazne, kao i o počiniocima seksualnih zločina i	2022-2024	11,000.00	1650.00	1650.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MFRT, MP Partneri, MZ,UP	Prikupljeni podaci, raspodeljeni i redovno ažurirani	Istanbulska konvencija (Poglavlje II, član 11, Poglavlje III, član 16)

	njihovo stalno ažuriranje.								
I.4.11	Priprema godišnjeg izvještaja o rehabilitaciji počinitelja nasilja	2022-2026	0	0	0	Budžet Vlade Kosova	MFRT, MP Partneri	Redovno objavljeni godišnji izvještaji	Istanbulska konvencija (Poglavlje II, član 11, Poglavlje III, član 16)
I.4.12	Povećanje broja kreveta, priprema posebnog protokola i obuka stručnjaka/profesionalaca u Institutu za sudsku psihijatriju za počinitelje koji su psihički bolesni i zavisni od alkohola i droga ⁷²	2022-2026	15,000.00	15,000.00	15,000.00	Budžet Vlade Kosova	Institut za forenzičku psihijatriju	<p>Odobreni su posebni protokoli i programi za tretman počinitelja zavisnih od supstanci ili sa problemima mentalnog zdravlja..</p> <p>Stručnjaci obučeni za tretman osoba zavisnih od supstanci ili sa problemima mentalnog zdravlja, istovremeno i počinitelja nasilja, u skladu sa njihovom starosnom grupom</p>	

⁷² Koje treba tretirati posebnim protokolima i programima u skladu sa uzrastom i činjenicom da su pored bolesti zavisnosti ili psihičkih tegoba počinitelji su nasilja u porodici i nasilja nad ženama

								Smanjenje slučajeva upućivanja okrivljenih u pritvor zbog nedostatka kreveta	
	Ukupni budžet za poseban cilj I.4:		61,250.00	33,250.00	29,650.00				
	<i>Od kojih, kapitalne:</i>		22,000.00	15,000.00	15,000.00				
	<i>Od kojih, tekućih:</i>		39,250.00	25,250.00	14,650.00				
Br.	Strateški i specifični ciljevi, pokazatelji i akcije		Osnovna vrednost	Privremeni cilj [2024]	Cilj poslednje godine [2026]			Rezultat	
II.	Strateški cilj: Unapređenje i usklađivanje javnih politika sa međunarodnim standardima.								
1	Pokazatelj: Broj krivičnih prijava sa punoletnim i maloletnim počiniocima, nerešenih za svaku godinu		13 prekršaja sa punoletnim počiniocima i 43 prekršaja sa maloletnim počiniocima, za godinu 2020	Smanjeni su za 50 %	Smanjeni su za 90 %			Prijavljeni slučajevi svih oblika nasilja u porodici i nasilja nad ženama istražuju se i kažnjavaju u skladu sa sa ažuriranom zakonodavstvom i usklađenom sa međunarodnim standardima. Institucije koordiniraju postupanje i pravilno sprovode usaglašene javne politike, usled čega se smanjuje broj krivičnih prijava sa punoletnim i maloletnim izvršiocima, nerešenih za svaku godinu.	
2	Pokazatelj: Procenat žena silovanih od strane intimnog partnera		4% u 2021 ⁷³ godini	Smanjeno za 10%	Smanjeno za 20%			Kao posledica poboljšanja institucionalnog učinka i kapaciteta profesionalaca, kao i zbog povećanja poverenja u institucije za sprovođenje zakona, povećaće se broj prijava na slučajeve žena koje su silovane od strane	

						njihovog intimnog partnera, što će rezultirati smanjenjem procenata žena silovanih od strane intimnog partnera.			
3	Pokazatelj: Procenat žena i devojčica starijih od 15 godina koje su bile izložene fizičkom, seksualnom ili psihičkom nasilju od strane sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera u prethodnih 12 meseci, podeljeno prema obliku nasilja i starosti (SGD indikator 5.2.1)	Utvrđuje se tokom 2022	Smanjeno za 10%	Smanjeno za 20%	Kao posledica poboljšanja institucionalnog učinka i kapaciteta profesionalaca, kao i zbog povećanja poverenja u institucije za sprovođenje zakona, povećaće se broj prijava na slučajeve žena koje su silovane od strane njihovog intimnog partnera, omogućavajući merenje oblika nasilja koje su one pretrpele i starost u kome je ovo nasilje počelo da se primenjuje i smanjujući ukupan procenat.				
II.1	Specifični cilj: Poboljšanje pravnog okvira za rešavanje svih slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama.								
1	Pokazatelj: Nivo odraza rodnog značenja nasilja nad ženama i svih oblika ovog nasilja prema Istanbulskoj konvenciji, u pravnom okviru Republike Kosovo	Sadašnjem zakonskom okviru nedostaje rodno značenje nasilja nad ženama, posebno izvan sfere nasilja u porodici ⁷³	50% usklađenost sa Istanbulskom konvencijom	100% usklađenost sa Istanbulskom konvencijom	Usvajanje pravnih akata i politika za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama, prioritet Vlade Kosova. Rodno značenje nasilja nad ženama, posebno izvan sfere nasilja u porodici, jasno je reflektovano i u skladu sa Istanbulskom konvencijom, u svim usvojenim pravnim aktima i politikama.				
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumentima
			2022	2023	2024				

⁷³ Prema izveštaju koji je pripremila Mreža žena Kosova „Od zakona do dela“, maj 2021. godine. Vidi: <https://Womensnetwork.org/ep-content/uploads/2021/05/KËN-GBV-Report-ALB-final.pdf>

II.1.1	Izmena/dopuna Zakona o zaštiti od nasilja u porodici i usklađivanje sa Istanbulskom konvencijom i razvijanje ex post ocenjivanja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici	2022	6000.00	X	X	Budžet Vlade Kosova	Skupština /MP/KP KP ARR	Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, izmenjen, usklađen sa Istanbulskom konvencijom, usvojen i ocenjen	Istanbulska konvencija (Poglavlje V)
II.1.2	Potpuna analiza građanskog i krivičnog pravnog okvira o nasilju nad ženama, porodičnom nasilju ⁷⁴ , kao i identifikovanje mera koje treba preduzeti radi usklađivanja ovog pravnog okvira sa međunarodnim instrumentima, uključujući CEDAE i Istanbulsku konvenciju	2022	10,00.00	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP ARR Specijalizovane NVO	Završen izveštaj o analizi sa nalazima i preporukama, kao i sugestijama za intervencije u građanskom i krivičnom pravnom okviru	Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena Istanbulska konvencija itd.
II.1.3	Priprema i podnošenje nacrt-akata za izmenu/dopunu pravnog okvira, u	2023	X	1,750.00	X	Budžet Vlade Kosova	MP	Nacrt-akato vi pripremljeni u skladu sa nalazima iz analize, konsultovani i poslani Skupštini na	Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena

⁷⁴ U ovoj analizi treba uzeti u obzir sve oblike nasilja nad ženama prema Istanbulskoj konvenciji i posebno staviti naglasak na usklađivanje: minimalne starosne dobi za sklapanje braka, pitanja seksizma i upotrebe govora mržnje, pitanja migracija, azila i deportacije, itd.

	skladu sa nalazima iz gornje analize							razmatranje i usvajanje	Istanbulska konvencija itd.
II.1.4.	Izmena/dopuna krivičnog zakonodavstva u celini radi priznavanja nasilja u porodici i nasilja nad ženama u skladu sa zahtevima Istanbulske konvencije, kao i na osnovu nalaza analize sprovedene radi usaglašavanja krivično-pravnog okvira	2023	X	0	X	Budžet Vlade Kosova	MP	Krivični zakonik izmenjen , usaglašen sa Istanbulskom konvencijom i usvojen	Istanbulska konvencija (Poglavlje V)
II.1.5	Izmena-dopuna zakonodavstva u cilju oslobađanja od sudskih taksi za veštačenje potrebnu u slučajevima nasilja u porodici (psiholog, tumač za jezik znakova, sudske takse itd.)	2022-2024	0	0	0	Budžet Vlade Kosova	SSK	Žrtve nasilja oslobođene sudskih taksi, izraženih i u izmenama i dopunama Zakona o zaštiti od nasilja u porodici	Istanbulska konvencija
II.1.6	Pregledanje i obogacenje Standardnih operativnih procedura za integrisane usluge	2023	0	3,000.00	0	Vlada, Opštine i donatori	MP Opštine i Donatori, ARR	Kreiranje pristupa za pružanje novih, efikasnih, pristupačnih i integrisanih usluga između međusobno povezanih u sistemu	Istanbulska konvencija

II.1.7	Izrada Nacionalnog protokola za tretiranje slučajeve seksualnog nasilja	2022	5000.00	X	X	Budžet Vlade Kosova	Sud, Policija, Tužilaštvo	Smernice/protokoli za pravilno funkcionisanje Koordinacionih mehanizama na lokalnom nivou, pripremljeni i odobreni u skladu sa međunarodnim standardima	Istanbulska konvencija
II.1.8	Efikasna istraga i brza reakcija policije na pozive u pomoć, pravilno upravljanje opasnim situacijama i istraga svih navoda o nasilju nad ženama i nasilju u porodici, uz evidentiranje otežavajućih okolnosti.	U toku	0	0	0	Budžet Vlade Kosova	Policija	Slučajevi nasilja u porodici i nasilja nad ženama tretiraju se odgovorno i prioritarno, ne zanemarujući nikakve otežavajuće okolnosti	Istanbulska konvencija (Poglavlje V, član 46 i Poglavlje VI)
II.1.9	Podela fizičkog prostora za intervjuisanje žrtve i počinioca nasilja.	2022 - 2024	45,000.00	45,000.00	45,000.00	Budžet Vlade Kosova	SSK Sud Policija, Sud,	Pravo žrtve na poverljivost i privatnost osigurava se u svim fazama vođenja predmeta, uključujući u građanskim i krivičnim postupcima.	Istanbulska konvencija (član 56)

II.1. 10	Obezbeđivanje komunikacione tehnologije za intervjuisanje žrtve i počinioca nasilja.	2022-2023	25,000.0 0	15,000.0 0	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	SSK Sud Policija Tužilaštvo	Pravo žrtve na poverljivost i privatnost osigurava se u svim fazama vođenja predmeta, uključujući u građanskim i krivičnim postupcima.	Istanbulska konvencija (član 56)
II.1. 11	Pozivanje branitelja žrtava kada se stranka obrati sudu	2022-2026				Budžet Vlade Kosova	Policija Sud ZMNV	Zaštitnik žrtava prisutan je čak i u slučajevima kada je zahtev za zaštitni nalog pokrenula stranka	Istanbulska konvencija (član 56)
II 1.12.	Praćenje sprovođenja zakonske odredbe za pooštavanje kazni protiv recidivnih počinioca nasilja	2022		X	X	Budžet Vlade Kosova	SSV	Pooštrene kazne za recidivne počinioce nasilja u porodici i nasilja nad ženama, u skladu sa zakonodavstvom na snazi	Istanbulska konvencija
II.1.1 3.	Uspostavljanje digitalnog nadzornog sistema za adekvatnu primenu Naloga o zaštiti u skladu sa Zakonom o elektronskom nadzoru i praćenju	2023-2024		15,000.0 0	10,000. 00	Budžet Vlade Kosova	MUP Policija	Postavljen digitalni sistem Izvršeno praćenje na adekvatan način	

	efikasnosti ovog sistema								
II.1.14	Revizija uredbe o unutrašnjem radu zagovornika žrtava (KZK)	2023	X	1,650.00	X	Budžet Vlade Kosova	TSK	Revidirana uredba	
II.1.15	Izveštavanje o primeni postupaka adhezije u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2026				Budžet Vlade Kosova Donatori	SSK	Izveštavanje je vršeno redovno i po zahtevu sa detaljnim podacima	
II.1.16	Izrada procene „peer review” u vezi sa krivičnim gonjenjem i donošenjem presuda u slučajevima nasilja u porodici	2022	2,400.00	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	SSK-TSK	Izveštaji sa finalizovanim preporukama	
Ukupni budžet za poseban cilj II.1:			93,400.00	81,400.00	55,000.00				
<i>Od kojih, kapitalne:</i>			70,000.00	75,000.00	55,000.00				
<i>Od kojih, tekućih:</i>			23,400.00	6,400.00	0				
II.2	Specifični cilj: Ojačanje kapaciteta za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama.								
1	Pokazatelj: Broj pripremljenih i razvijenih nastavnih planova i programa stručnog usavršavanja	4	8	12				Poboljšani i jedinstveni nastavni planovi i programi za jačanje kapaciteta profesionalaca za efikasno tretiranje slučajeva nasilja	
2	Pokazatelj: Broj profesionalaca obučanih za suočavanje sa slučajevima nasilja, na godišnjem nivou	Biće prikupljeni podaci za 2020-2021	Povećano za 10 %	Povećano za 20 %				Profesionalci iz svih institucija odgovornih za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama, obučeni i kvalifikovani	

Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumentima
			2022	2023	2024				
II.2.1	Razvoj godišnjih programa obuke za jačanje profesionalnih kapaciteta sutkinja / sudija, tužiteljki / tužilaca, stručnih saradnika, advokata žrtava i drugih relevantnih aktera za pravičnu i efikasnu primenu zakona koji se fokusira na kažnjavanje počinitelaca nasilja u porodici, kao i lica koja krše naredbe o zaštiti.	Decembar 2022, 2023, 2024	1800.00	1800.00	1800.00	Budžet Vlade Kosova	Akademija pravde (AP) Sudski savet Kosova (SSK) Tužilački savet Kosova (KZK)	Karikula obuke izrađena i odobrena ⁷⁵	Strategija funkcionalnog pregleda vladavine prava 2021 Strateški plan tužilačkog sistema 2019-2021 Program obuke Pravne akademije
II.2.2	Pružanje obuke za sudije o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici i rodno zasnovana krivična dela - krivični aspekt .	Kontinuirano	1,650.00	1,650.00	1,650.00	Budžet Vlade Kosova	Akademija pravde (AP) Sudski savet Kosova (SSK) TSK	5 specijalizovanih obuka održanih tokom godine	Uputstvo Vrhovnog suda br. 113/2020 u vezi sa pravnom kvalifikacijom i tretiranjem slučajeva

⁷⁵ Projekat SE radi zajedno sa Akademijom pravde na jačanju znanja pravnih stručnjaka da se bave slučajevima nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

									nasilja u porodici prema TSK-u i Istanbulske konvencije.
II.2.3	Pružanje obuke za sudije o građanskom aspektu , odnosno sudski postupak za odlučivanje prema zahtevima za zaštitne naloge, kao i u vezi podele zajedničke imovine nakon razvoda braka, alimentacije, finansijskog izdržavanja supružnika i dr.	Kontinuirano	1,650.00	1,650.00	1,650.00	Budžet Vlade Kosova	Akademija pravde (AP) Sudski savet Kosova (SSK)	2 obuke održanih tokom godine	
II.2.4	Izgradnja kapaciteta sudija i tužilaca u tretiranju slučajeva kada u krivično-parnične postupke uključuju se počinioci sa mentalnim poremećajima.	2022-2023	1,680	1,680	X	Budžet Vlade Kosova	Akademija pravde SSK TSK	Broj održanih obuka; Najmanje 60 obučanih sudija i tužilaca, Ravnopravan i nediskriminatorski tretman osoba sa mentalnim smetnjama, u cilju poštovanja fizičkog	

								integriteta i ljudskog dostojanstva	
II.2.5	Izgradnja kapaciteta sudija i tužilaca u tretiranju slučajeva rodno zasnovanog nasilja, nasilja u porodici i seksualnog uznemiravanja sa pristupom usmerenim na žrtvu i objašnjavanje traume i uticaja traume na žrtvu	2022-2024	1,650.00	1,650.00	1,650.00	Budžet Vlade Kosova	Akademija pravde SSK TSK	Održane 2 zajedničke obuke u toku godine	Istanbulska konvencija
II.2.6	Pregled nastavnih planova i modula obuke u departmanu za obuku Kosovske policije i njihovo ažuriranje u skladu sa zahtevima nacionalnog i međunarodnog pravnog okvira (sa uključenom rodnom perspektivom) za izgradnju	2022	2,320.00	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	Kosovska akademija za javnu bezbednost (KAJB) Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) / Kosovska policija (KP), ARR	Revidirani nastavni plan i program za jačanje profesionalnih kapaciteta kadeta i policijskih službenika Ažurirani i objedinjeni moduli obuke za jačanje kapaciteta policijskih službenika sa fokusom na nasilje u porodici i nasilje nad ženama	Istanbulska konvencija

	profesionalnih kapaciteta kadeta i policajaca								
II.2.7	Obuka novoimenovanih policajaca i službenika o postupanju u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Kontinuirano	1650.00	1650.00	1650.00	Budžet Vlade Kosova	Policija Kosova ARR	Zaposlene i zaposleni policije informisani i specijalizovani za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Istanbulska konvencija (član 15)
II.2.8	Obuka policijskih službenika o definiciji rodno zasnovanog nasilja i seksualnog uznemiravanja prema zakonima Kosova, kao i o tome kako postupati u ovim slučajevima u skladu sa Krivičnim zakonikom Kosova	2022	1650.00	X	X	Budžet Vlade Kosova	Kosovska akademija za javnu bezbednost Policija Kosova ARR	Broj održanih obuka Broj policajaca koji su učestvovali u obuku Ažuriranje kurseva obuke u skladu sa izmenama i dopunama Krivičnog zakonika koji se odnose na rodno zasnovano nasilje i seksualno uznemiravanje, sa fokusom na žrtvu	
II.2.9	Zajedničke obuke o tretiranju i suzbijanju nasilja u porodici i nasilja nad ženama, za policijske službenike, tužiteljke / tužioce i sutkinje / sudije	Kontinuirano				Budžet Vlade Kosova	AP, ARR PK, TSK, SSK CSR, MZ,	Zaposlene i zaposleni informisani i specijalizovani za postupanje u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kroz koordiniran multisektorski	Istanbulska konvencija (član 15)

	na dužnosti, advokati žrtava CSR, MZ, MV, forenzičku psihijatriju , u krivičnom i građanskom aspektu i uticaja traume na žrtvu						KZPZ, Forenzička psihijatrija Generalni savet za socijalne i porodične usluge (GSSPU)	pristup, uključujući pristup informacijama o traumi, kojima je prioritet vraćanje osećaja sigurnosti, izbora i kontrole žrtava.	
II.2. 10	Obuka osoblja KPPZ-a	2022-2024	1,250.00	1,250.00	1,250.00	Budžet Vlade Kosova	KPZV-KGT, Akademija pravde, OPDAT, OEBS, GIZ	Osoblje KZPZ profilisan i osposobljen	Istanbulska konvencija (neni 15)
II.2. 11	Sesije obuka o politikama protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama u sektoru zaštite i socijalne zaštite	2022	1250.00	X	X	Budžet Vlade Kosova	MFRT CSR	Profesionalci oba pola u oblasti zaštite i socijalne zaštite, osposobljeni o pitanjima nasilja nad ženama i nasilja u porodici	Istanbulska konvencija (neni 15)
II.2. 12	Priprema karikuluma i razvoj obuka za zdravstvene zaposlene i zaposlenih za identifikaciju, tretiranje i upućivanje slučajeva nasilja u	2022	1050.00	X	X	Budžet Vlade Kosova	MZ	Zdravstveni profesionalci oba pola obučeni za pitanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici	Istanbulska konvencija (neni 15)

	porodici i nasilja nad ženama								
II.2.13	Razvoj kurikuluma i obuka stručnjaka sa licencom za psihološko veštačenje, za elemente psihološkog nasilja u skladu sa zakonodavstvom primenjivim na ovaj oblik nasilja	2022-2024	1050.00	1050.00	1050.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MFRT	Stručnjaci obučeni za primenu važećeg zakonodavstva	Uputstvo Vrhovnog suda Kosova -U vezi sa pravnom kvalifikacijom i tretiranja slučajevima nasilja u porodici prema Krivičnom zakonu Republike Kosova sa brojem GJ.A.SuA 113/2020 od 12.06.2020 godine
II.2.14	Zajedničke obuke između sudija, tužilaca i policijskih službenika za zaustavljanje donošenja oslobađajuće presude uprkos izjavama žrtava	2022-2024	1,250.00	1,250.00	1,250.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	SSK TSK PK	Pravilno sprovođenje zakonodavstva i standarda za zaštitu od nasilja u porodici	Istanbulska konvencija

	nasilja, primenjujući uglavnom krivično gonjenje ovog krivičnog dela								
II.2.15	Održavanje redovnih predavanja, godišnje, od strane sudija i tužilaca radi podizanja svesti profesionalaca i mladih stručnjaka u vezi sa postupanjem u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2026	600.00	600.00	600.00	Budžet Vlade Kosova	SSK i TSK	Predavanja održavana svake godine Sa mnogo svesnijim profesionalcima	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12, 13, 14 i 15)
II.2.1 6	Uspostavljanje i razvoj policioniranja u zajednici i policioniranje usmerena u intelegenciju u vezi sa nasiljem u porodici, i nasilje nad ženama, kao i obuka Policijske jedinice za istraživanje	2024-2026	X	X	35,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MUP/PK	Policioniranje u zajednici razvijen i u podršku identifikacije i sprečavanja slučajeva nasilja u porodici. Policijska jedinica za istraživanje internet kriminala, obučena da prati i spreči nasilje nad ženama i devojčicama na internet	Istanbulska konvencija

	internet kriminala o nasilju nad ženama putem interneta							
	Opšti budžet za specifični cilj II.2:		30,500.00	24,230.00	57,550.00			
	<i>Od kojih kapitalne:</i>		0	0	0			
	<i>Od kojih tekuće:</i>		30,500.00	24,230.00	57,550.00			
Br.	Strateški i specifični ciljevi, pokazatelji i akcije	Osnovna vrednost	Privremeni cilj [2024]	Cilj poslednje godine [2026]	Rezultat			
III.	Strateški cilj: Institucionalno osnaživanje zaštite i tretmana žrtava.							
1	Pokazatelj: Procenat institucija članica centralnih i lokalnih mehanizama koordinacije koje su ovlašćene i pravilno sprovode zajedničke odgovornosti u skladu sa Istanbulskom konvencijom.	Biće utvrđeno 2022	Povećano za 50%	Povećano za 50%	Uspostavljeni centralni i lokalni mehanizmi koordinacije, funkcionalni i efikasni u sprovođenju akcija za sprečavanje i zaštite od nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Institucije članice ovih mehanizama na odgovarajući način sprovode zajedničke odgovornosti u skladu sa Istanbulskom konvencijom.			
2	Pokazatelj: Procenat slučajeva nasilja prijavljenih u nadležnim institucijama (SGD Indikator 16.3.1)	Biće utvrđeno 2022	Povećano za 10%	Povećano za 20%	Sa poboljšanjem profesionalizma i institucionalnog učinka, očekuje se da će doći do ukupnog povećanja prijavljivanja slučajeva pri svakoj odgovornoj instituciji.			
3	Pokazatelj: Broj rešenih slučajeva nasilja u porodici	Biće utvrđeno 2022	Povećano za 50%	Povećano za 100%	Kao posledica unapređenja kapaciteta profesionalaca, povećanja usluga i jačanja Koordinacionih mehanizama, očekuje se da će slučajevi nasilja u porodici biti u potpunosti rešeni.			
III.1	Strateški cilj: Osnaživanje međuinstitucionalne koordinacione grupe na centralnom nivou							
1	Pokazatelj: Adekvatna budžetska linija za osnaživanje Kancelarije	Biće utvrđeno 2022	Povećano za 15 %	Povećano za 30 %	Vlada Kosova posvećuje odgovarajući budžet jačanju Kancelarije nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici, kako bi se omogućila efikasna			

Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumente
			2022	2023	2024				
				nacionalnog koordinatora za borbu protiv nasilja u porodici.					
III.1.1	Uspostavljanje i funkcionisanje mehanizma podrške Kancelarije Nacionalnog koordinatora za zaštitu od nasilja u porodici	2022	10,789.00	5,000.00	5,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/KN	Osnovana kancelarija osoblje zaposleno u odgovarajućem broju za svrhe i odgovornosti ove kancelarije	Istanbulska konvencija
III.1.2	Obuka i osnazivanje kapaciteta osoblja Kancelarije Nacionalnog koordinatora za zaštitu od nasilja u porodici u aspektima praćenja i ocenjivanja celokupnog zakonodavstva i politika protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022				Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/KN	Osoblje obučeno i kvalifikovano za primenu procesima praćenja i ocenjivanja ⁷⁶	Istanbulska konvencija

⁷⁶ Konačni izveštaj ocenjivanja GREVIO i zvanični sastanci organizovani u ovom kontekstu pružiće smernice za poboljšanje usklađenosti sa članom 10 Istanbulske konvencije, uključujući važeći pravni okvir koji definiše mandat Kancelarije nacionalnog koordinatora za zaštitu od nasilja u porodici.

III.1.3	Uspostavljanje sistema za praćenje i ocenjivanje sprovođenja Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022-2026	2022	3,000.00	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/KN	Uspostavljen i funkcionalan sistem praćenje -ocenjivanja Sredstva koja će koristiti centralni i lokalni nivo za praćenje implementacije aktivnosti i ciljeva strategije, pripremljena i dogovorena	Istanbulska konvencija
III.1.4	Izgradnja kapaciteta za aktere odgovorne za implementaciju ciljeva i aktivnosti ove strategije, na centralnom i lokalnom nivou	2024	X	X	1,015.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	ZKN-MP, MFRT, Opštine	Kapaciteti implementacionih partnera su uspostavljeni i ojačani	Istanbulska konvencija
III.1.5	Periodično praćenje sprovođenja Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama i njenog akcionog plana, kao i objavljivanje relevantnih rezultata	Kontinuirano (svake godine)				Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/KN Institucije odgovorne za implementaciju na centralnom i lokalnom nivou NVO Međunarodne organizacije koje deluju u ovoj oblasti	Standardni format izveštaja o praćenju koji priprema Kancelarija nacionalnog koordinadora. Podatke o napretku implementacije strategije prikupljene svakih šest meseci od svi odgovornih aktera	Istanbulska konvencija

								Izveštaj o praćenju sa detaljnim podacima u skladu sa strateškim i specifičnim ciljevima, koji se godišnje objavljuje na veb stranici MP	
III.1.6	Definisanje u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici odgovornost Kancelarije nacionalnog koordinatora kao državnog organa koji nadzire koordinaciju, nadzire sprovođenje Istanbulske konvencije, kao i izveštava o sprovođenju ove konvencije u GREVIO -u	2022	5000,00	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/KN	Profilizacija i obuka osoblja kancelarije nacionalnog koordinatora za priznavanje, koordinaciju i praćenje implementacije Istanbulske konvencije ⁷⁷ Pripremljeni izveštaji i podneti u skladu sa zahtevima GREVIO -a	Istanbulska konvencija
III.1.7	Izgradnja kapaciteta državnog organa i drugih institucija odgovornih za	2022	1,350.00	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/KN ARR	Profesionalci oba pola osposobljeni za pripremu izveštaja u	Istanbulska konvencija

⁷⁷ Konačni izveštaj ocenjivanja GREVIO i zvanični sastanci organizovani u ovom kontekstu pružiće smernice za poboljšanje usklađenosti sa članom 10 Istanbulske konvencije, uključujući važeći pravni okvir koji definiše mandat Kancelarije nacionalnog koordinatora za zaštitu od nasilja u porodici.

	izveštavanje u GREVIO -u							GREVIO -u prema standardima ⁷⁸	
III.1.8	Pripremanje izveštaja o odgovoru od strane odgovornih institucija u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama i procena mogućnosti inspektiranja u vezi sa pruženom pomoću od odgovornih institucija i kvalitetu međuinstitucionalne saradnje	2022-2026	0	0	0	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/KN	Pružena pomoć odgovornih institucija i kvalitet međuinstitucionalne saradnje, ocenjene Izveštaj o reagovanju nadležnih institucija u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama pripremljen i objavljen	
III.1.9	Objavljivanje najboljih praksi identifikovanih tokom funkcionisanja odgovornih institucija	Sveke godine				Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/KN	Objavljen izveštaj o najboljim praksama funkcionisanja nadležnih institucija	
III.1.10	Kreiranje odnosa saradnje sa vlastima drugih zemalja radi jačanja	2022-2026	3000,00	3000,00	3000,00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/KN	Uspostavljena i osnažena međunarodna saradnja u borbi protiv nasilja u	

⁷⁸ Ibid.

	međunarodne saradnje u borbi protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama							porodici i nasilja nad ženama sa vlastima drugih zemalja	
Ukupni budžet za strateški cilj III.1:			23,130.00	8,000.00	9,015.00				
<i>Od kojih kapitalne:</i>			0	0	0				
<i>Od kojih tekuće:</i>			23,130.00	8,000.00	9,015.00				
III.2	Specifični cilj: Uspostavljanje i osnaživanje mehanizama koordinacije na lokalnom nivou za upravljanje slučajevima nasilja.								
1	Pokazatelj: Broj lokalnih koordinacionih mehanizama za upravljanje slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama, uspostavljenih širom zemlje, sa lokalnim koordinatorom i jasno definisanom budžetskom podrškom.	20		28		38		Lokalni mehanizmi koordinacije za upravljanje slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama, uspostavljeni i funkcionalni u svim opštinama na Kosovu	
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumente
			2022	2023	2024				
III.2.1	Proširenje multisektorskog koordiniranog pristupa tretiranja nasilja u porodici i nasilja nad ženama na celom Kosovu, uspostavljanjem mehanizama za koordinaciju u	2022-2024	855.00	855.00	855.00	Budžet Vlade Kosova Opštine Donatori	MP/KN, Opštine, Sve institucije odgovorne za budu članovi u MK na lokalnom nivou, NVO	Koordinacioni mehanizmi uspostavljeni širom Kosova, u skladu sa multisektorskim koordiniranim pristupom Istanbulske konvencije	Istanbulska konvencija (član 7)

	opštinama u kojima ih nema								
III.2.2	Izrada smernica / protokola za standarde funkcionisanja i radnji za mehanizme koordinacije na lokalnom nivou, u skladu sa koordiniranim multisektorskim pristupom	2022	1,650.00	X	X	Budžet Vlade Kosova Opštine Donatori	MP/KN, MALS ARR	Smernice / protokoli za pravilno funkcionisanje koordinacionih mehanizama na lokalnom nivou, pripremljeni i odobreni u skladu sa međunarodnim standardima	Istanbulska konvencija (član 7)
III.2.3	Stavljanje na raspolaganju dovoljnih finansijskih sredstava za funkcionisanje Koordinacionih mehanizama na lokalnom nivou	2022-2026	2200.00	2200.00	2200.00	Budžet Vlade Kosova Opštine Donatori	MFRT MP/KN, Opštine, Sve institucije odgovorne za budu članovi u MK na lokalnom nivou, NVO	Koordinatori mehanizama koordinacije imenovani sa punim radnim vremenom u svakoj opštini. Pokrivanje troškova koordinacije i aktivnosti Koordinacionih mehanizama iz godišnjeg budžeta opštine	Istanbulska konvencija
III.2.4	Izgradnja / jačanje kapaciteta članova mehanizama za koordinaciju na lokalnom nivou kroz periodične	2022-2024	0	0	0	Budžet Vlade Kosova Opštine	MP/KN ARR Opštine Policija MFRT /CSR	Periodične zajedničke obuke članova Koordinacionih mehanizama	Istanbulska konvencija (član 7)

	obuke za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kroz koordiniran multisektorski pristup					Donatori	MZ ZMNV NVO	razvijene svake godine Profesionalci oba pola iz svih oblasti osposobljeni da adekvatno i odgovorno postupaju u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama	
III.2.5	Podrška opštinama u razgradnju ove strategije na lokalne strategije, uključujući izradu planova rada Mehanizma za koordinaciju.	2022	915.00	X	X	Budžet Vlade Kosova Opštine Donatori	MP/KN MALS ARR Opštine NVO	SNMDHFDHNG 2022-2026 razgrađen na lokalne akcione planove koji se mogu primeniti i lako nadgledati	
	Ukupni budžet za specifični cilj III.2:		5,620.00	3,055.00	3,055.00				
	<i>Od kojih kapitalne:</i>		0	0	0				
	<i>Od kojih tekuće:</i>		5,620.00	3,055.00	3,055.00				
III.3	Specifični cilj: Unapređenje međuinstitucionalne koordinacije i saradnje između centralnog i lokalnog nivoa i organizacija civilnog društva.								
1	Pokazatelj: Stalna budžetska linija posvećena nevladinim organizacijama koje blisko rade na implementaciji Istanbulske konvencije, u smislu sprečavanja, zaštite (isključujući skloništa) i		Biće utvrđeno 2022	Povećano za 10 %	Povećano za 30 %			Specijalizovane organizacije civilnog društva koje blisko rade na primeni Istanbulske konvencije, u smislu sprečavanja, zaštite i reintegracije, podržane finansijskim sredstvima	

Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumente
			2022	2023	2024				
III.3.1	Organizovanje redovnih okruglih stolova za konsultacije sa nevladinim organizacijama i civilnim društvom tokom pripreme i ažuriranja pravnog okvira i politika o zaštiti od nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2026	1,025.00	1,025.00	1,025.00	Budžet Vlade Kosova Opštine Donatori	MP/KN ARR Opštine Institucije odgovorne za izradu pravnog ili institucionalnog okvira u vezi sa nasiljem u porodici i nasiljem nad ženama	Pravni i politički okvir za nasilje u porodici i nasilje nad ženama, ažuriran u konsultacijama i saradnji sa specijalizovanim nevladinim organizacijama i civilnim društvom	Istanbulska konvencija
III.3.2	Podrška od centralnih i lokalnih državnih organa, kao i zajednički rad sa civilnim društvom i nevladinim organizacijama, kao vredni partneri u primeni Istanbulske konvencije (<i>izrada zajedničkih</i>)	2022-2026	1,025.00	1,025.00	1,025.00	Budžet Vlade Kosova Opštine Donatori	MP/KN ARR Opštine	Istanbulska konvencija priznata je shvaćena da bi se implementirala na odgovarajući način od strane nevladinih organizacija i civilnog društva	Istanbulska konvencija

	<i>planova implementacije)</i>								
III.3.3	Osnaživanje kapaciteta nevladinih organizacija da pravilno izveštavaju o sprovođenju aktivnosti o nasilju u porodici i nasilju nad ženama, u skladu sa zahtevima i standardima Istanbulske konvencije	2022-2026	1050.00	1050.00	1050.00	Budžet Vlade Kosova Opštine Donatori	MP/KN ARR Opštine	Relevantno osoblje nevladinih organizacija i civilno društvo, dobro informisani o adekvatnom izveštavanju prema standardima Istanbulske konvencije ⁷⁹	Istanbulska konvencija
III.3.4	Odgovarajuće finansiranje nevladinih organizacija koje blisko rade na implementaciji Istanbulske konvencije, u smislu sprečavanja, uključujući nevladine organizacije koje rade sa dečacima i muškarcima i	2022-2026	0	0	0	Budžet Vlade Kosova Opštine Donatori	MP/KN ARR Opštine	NVO koje deluju u skladu sa Istanbulskom konvencijom, uglavnom u smislu prevencije, kao i onih usmerenih na dečake i muškarce ili rehabilitacionih usluga za počinioc nasilja, podržane finansijskim i infrastrukturnim resursima	Istanbulska konvencija

⁷⁹ U kontekstu GREVIO procene, Savet Evrope može podržati civilno društvo u pružanju izveštaja u senci ako je potrebno

	pružaju usluge u sprecavanje i rehabilitacije sa počinocima nasilja.								
	Ukupni budžet za određeni cilj III.3:		3,100.00	3,100.00	3,100.00				
	<i>Od kojih kapitalne:</i>		0	0	0				
	<i>Od kojih tekuće:</i>		3,100.00	3,100.00	3,100.00				
III.4	Specifični cilj: Istraživanje, prikupljanje i ažuriranje međuinstitucionalnih podataka za identifikaciju slučajeva.								
1	Pokazatelj: Baza podataka sa administrativnim podacima za slučajeve tretirane na multisektorski način, koordinirana, funkcionalna i redovno ažurirana od strane stručnjaka/profesionalaca obučeni za ovu svrhu.	Baza podataka 65% funkcionalna		Baza podataka 100% funkcionalna			Specijalisti i relevantni stručnjaci institucija kao što su: Policija, Advokati žrtava, Centri za socijalni rad, Tužilaštvo, sudovi i skloništa, obučeni da efikasno održavaju bazu podataka o tretiranim slučajevima. Administrativni podaci za slučajeve tretirane na višesektorski koordiniran način, ažurirani od svih nadležnih institucija i u realnom vremenu		
2	Pokazatelj: Procenat mladića i devojaka starosti 18-29 godina koji su doživeli seksualno nasilje do 18 godine (SGD Indikator 16.2.3)	Biće utvrđeno tokom 2022 godine		Smanjeno sa 10%	Smanjeno sa 20%		Kao posledica povećanja institucionalnog profesionalizma, ali i poboljšanja načina prikupljanja i čuvanja podataka, biće moguće identifikovati sve veći broj slučajeva mladih žena koje su u detinjstvu pretrpele seksualno nasilje, zbog povećanog samopouzdanja da ovaj oblik nasilja treba osuditi i da se i oni mogu tretirati i da im se pomogne da osnaže. Kao krajnji rezultat, procenat mladića/žena koji su doživeli seksualno nasilje će pasti.		
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i	Proizvod (Output)	Referencija na dokumente
			2022	2023	2024				

							podržavajuć a institucija		
III.4.1	Priprema vodiča o vrsti podataka (administrativnim i putem istraživanja), kao i metodologiji prikupljanja i analize ovih podataka, u skladu sa definicijama i zahtevima Istanbulske konvencije	2022	2,250.00	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP ARR ASK	Vodič pripremljen prema određenoj metodologiji ⁸⁰	Istanbulska konvencija (član 11)
III.4.2	Osnaživanje kapaciteta odgovornih centralnih i lokalnih institucija za prikupljanje administrativnih podataka u skladu sa gore dogovorenim metodologijom	2022	0	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP ARR Institut za statistiku Partneri	Zvaničnice/ zvaničnici odgovorni za prikupljanje administrativnih podataka o nasilju u porodici i nasilju nad ženama, obučeni i kvalifikovani	Istanbulska konvencija (član 11)
III.4.3	Mobilizovanje i koordiniranje sa zainteresovanim stranama (kao što	2022	0	X	X	Budžet Vlade Kosova	MP ARR Institut za statistiku	Identifikovani partneri i saradnici, dogovoreni o metodologiji i	Istanbulska konvencija (član 11)

⁸⁰ Vlasti se ohrabruju da uzimaju u obzir Izveštaj Saveta Evrope o „Mapiranje uslugama podrške za žrtve nasilja nad ženama i nasilja u porodici: metodologija i sredstva“.

Vidi: <https://rm.coe.int/seminar-pristina-report-eng/16807316df>

	su visokoškolske i istraživačke institucije, nevladine organizacije, stručnjaci za tu oblast, nezavisne institucije itd.) radi dogovora o metodologiji prikupljanja i obrade podataka putem istraživanja					Donatori	Partneri	primeni međunarodnih standarda	
III.4.4	Sprovođenje periodičnih nacionalnih istraživanja (svakih 4 godina) o fenomenu, veličini, profilu silovatelja i percepciji građana o nasilju u porodici i nasilju nad ženama	2023	X	2,400.00	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP MFRT ARR Partneri	Objavljen izveštaj o studiji, sa podeljenim i detaljnim podacima	Istanbulska konvencija (član 11)
III.4.5	Osnaživanje kapaciteta službenika odgovornih institucija integrisanih u bazu podataka protiv nasilja u porodici, u evidentiranju slučajeva u	2022	0	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP /ZKNMDHF Odgovorne institucije	Službenice/Službenici za unos podataka u databazi, obučeni i kvalifikovani za odgovorno obavljanje svojih dužnosti	Istanbulska konvencija (član 11)

	aplikaciju tokom procesa registracije								
III.4.6	Evidentiranje / ažuriranje podataka u realnom vremenu od strane šest institucija integrisanih u bazu podataka protiv nasilja u porodici	Kontinuirano	0	0	0	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP, PK, TSK, SSK, CSR, MV i skloništa.	Kompletna baza podataka sa ažuriranim podacima u realnom vremenu	Istanbulska konvencija (član 11)
III.4.7	Generisanje statistika i priprema periodičnih statističkih biltena o broju prijavljenih i tretiranih slučajeva multidisciplinarnim putem	Kontinuirano	0	0	0	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/ZKNMD HF	Tromesečni i godišnji izveštaji sa ažuriranim, pripremljenim i objavljenim statističkim podacima	Istanbulska konvencija (član 11)
	Ukupni budžet za određeni cilj III.4:		2,250.00	2,400.00	0				
	<i>Od kojih kapitalne:</i>		0	0	0				
	<i>Od kojih tekuće:</i>		2,250.00	2,400.00	0				
III.5.	Specifični cilj: Poboljšanje pristupa pravdi za žrtve / preživjele nasilja								
1	Pokazatelj: Broj žrtava / preživjelih nasilja koji primaju besplatne pravne usluge		Biće utvrđeno 2022	Povećano za 40 %		Povećano za 70 %		Poboljšan pristup žrtvama / žrtvama nasilja u porodici i nasilja nad ženama koje primaju besplatne pravne usluge	

2	Pokazatelj: Broj žena koje imaju pristup pravdi	Svakih 1.83 na 4 žene	Svakih 2.5 na 4 žene	Svakih 4 na 4 žene	Ukupan pristup žena pravdi će biti značajno poboljšan				
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumente
			2022	2023	2024				
III.5.1	Informisanje žrtava/preživelih nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kao i šire javnosti, o njihovim pravima i uslugama gde mogu dobiti pomoć, uključujući besplatnu pravnu pomoć za osobe izložene nasilju, na jednom jeziku koji razumiju	2022-2026	4,500.00	4,500.00	4,500.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP/ZKNMD HF ANJF ARR Policija Sudstvo Opštine Članovi koordinacionih mehanizama CSR NVO Kancelarija glavnog državnog tužioca	Informacija o pravima i zaštiti žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama pripremljena je jasnim i razumljivim jezikom i dodeljene u zajednici	Istanbulska konvencija (član 19)
III.5.2	Priprema i širenje informacije na službenim i primerenim jezicima osobama sa posebnim potrebama (Brajeva azbuka, itd.), o važećem zakonodavstvu,	2022-2026	3,000.00	3,000.00	3,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MP / Kancelarija koordinatora, ARR Asocijacija novinara MONTI	Materijali za podizanje svesti za prepoznavanje oblika nasilja u porodici i nasilja nad ženama kao i za zaštitu koja postoji, pripremljene i distribuirane svake godine na više jezika i po Brajevoj azbuku.	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 12, 13 i 17)

	pruženoj zaštiti i relevantnim institucijama u kojima treba da se adresiraju žrtve/preživele nasilja u porodici i nasilja nad ženama						KRR i MK na lokalnom nivou, institucije za ljudska prava, NVO, međunarodne institucije	Informacije o podizanju svesti distribuirane putem društvenih medija	
III.5.3	Organizovanje nedelje za prava žrtava, sa posebnim fokusom na žrtve različitih oblika krivičnih dela nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kako se predviđa Istanbulskom konvencijom ⁸¹	Kontinuirano (svake godine)	5000.00	5000.00	5000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	ZMNV, ZKPSH	Više informacija i podizanje svesti o pravima žrtava/preživelih nasilja u porodici i nasilja nad ženama Priprema relevantnih materijala i (u zavisnosti od formata) informativnog štanda za žene/žrtve će se pripremiti od SE (Savet Evrope) ⁸²	Nedelja prava žrtava Istanbulska konvencija (Poglavlje IV, članovi 18, 19)
III.5.4	Informativne sesije sa različitim grupama žena, mladih žena, devojaka, muškaraca, mladih i dečaka, o rodnim	2022-2026	3200.00	3200.00	3200.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	Opštine / KRR Institucije članice Koordinacionih mehanizama	Održane informativne sesije u svim opštinama u kojima postoji i gde će biti uspostavljeni mehanizmi koordinacije	Istanbulska konvencija (Poglavlje III, članovi 7, 12 i 13, Poglavlje

⁸¹ Istanbulska konvencija pokriva sledeća krivična dela: nasilje u porodici (fizičko, seksualno, psihičko ili ekonomsko nasilje), progon, seksualno nasilje, uključujući silovanje, seksualno uznemiravanje, prisilni brakovi, sakaćenje ženskih genitalija, aborta ili prisilne sterilizacije. Vidi: <https://rm.coe.int/168046246b>

⁸² Në kuadër të Projektit të Këshillit të Evropës “Përforcimi i luftës kundër dhunës ndaj grave dhe dhunës në familje: faza III”, rezultati 2.2

	ulogama i postojanju mehanizama koordinacije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama na lokalnom nivou, kao i zaštitu, tretmanu i pristupa pravdi kroz ove mehanizme.						NVO	Sa više različitih grupa žena, mladih žena, devojaka, muškaraca, mladih i dečaka, informisanih o zaštiti, tretiranje pristupa pravdi kroz ove mehanizme.	IV, članovi 18, 19)
III.5.5	Olakšanje pristupa pravdi za građanke/gradžane koji nemaju dovoljno finansijskih sredstava, posebno za žrtve rodno zasnovanog nasilja, seksualnog nasilja, nevećinskih zajednica i raseljenih lica, kao i podrška sa besplatnom pravnom pomoći za lica izložena nasilju u sudskim postupcima;	Kontinuirano	0	0	0	Budžet Vlade Kosova Donatori	Agencija za besplatnu pravnu pomoć, kao i specijalizovane nevladine organizacije SSK TSK	Broj građana koji su dobili besplatne usluge za pristup pravdi (uključujući i slučajeve izložene nasilju u sudskim postupcima), po nacionalnoj pripadnosti i polu korisnika	
III.5.6	Informimi dhe ndërgjegjësimi i publikut në lidhje	2022-2023	2,000.00	2,000.00	X	Budžet Vlade Kosova	Agencija za besplatnu pravnu pomoć kao i	Povećan je broj službenica/službenika a pravne pomoći u regionalnim	

	me ushtrimin e së drejtës për ndihmë juridike falas, në mënyrë që të sigurohet qasje efikase në drejtësi për qytetarët që nuk kanë burime të mjaftueshme financiare.					Donatori	specijalizovane NVO	kancelarijama Agencije	
III.5.7	Poveçati saradnju između Agencije za besplatnu pravnu pomoć i nevladinih organizacija koje pružaju besplatnu pravnu pomoć	Kontinuirano	0	0	0		Agencija za besplatnu pravnu pomoć Regionalne kancelarije za besplatnu pravnu pomoć NVO koje pružaju besplatnu pravnu pomoć	Sporazumi o razumevanju postignuti između Agencije za besplatnu pravnu pomoć i nevladinih organizacija koje pružaju besplatnu pravnu pomoć	
III.5.8	Inforisanje javnosti kroz aktivnosti na promovisanju Programa naknade žrtava zločina ⁸³	Kontinuirano	3.000.00	4.000.00		Budžet Vlade Kosova	MP Komisija za naknadu štete žrtvi krivičnog dela	Pravo na odštetu za žrtve zločina je promovisano, kroz kampanje podizanja svesti, debate ili	=

⁸³ Kosovski Zakon 05 / L-036 o naknadi štete žrtvama zločina (vidi: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx? ActID = 10936>) reguliše pravo na odštetu za žrtve nasilnih zločina i njihove zavisnike. Zakon je usvojen 2015. godine i nabroja nasilne zločine koje nadoknađuje Fond za naknadu žrtava. Krivična dela koja treba da se nadoknade su: trgovina ljudima, silovanje, seksualno zlostavljanje dece, ubistvo i krivična dela nasilja u porodici definisana u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici.

								drugih oblika promocije.	
III.5.9	Podizanje javne svesti kroz zagovaranje i povećanje svesti o pristupu pravdi fokusirajući se na imovinska prava, rodno zasnovano nasilje, preživjele/ih seksualnog nasilja tokom rata i druga prava koja proističu iz relevantnog zakonodavstva	2022 T4	10000			Nema potrebe za dodatnim troškovima ⁸⁴	BGJ, Advokati žrtava - ZPSH, Ombudsman Donatori, civilno društvo	Ostvarene kampanje	
	Ukupni budžet za određeni cilj 5:		30,700.00	21,700.00	15,700.00				
	<i>Od kojih kapitalne:</i>		0	0	0				
	<i>Od kojih tekuće:</i>		30,700.00	21,700.00	15,700.00				
	Ukupni budžet za strateski cilj III:		64,800.00	38,255.00	30.870.00				
	<i>Od kojih kapitalne:</i>		0	0	0				
	<i>Od kojih tekuće:</i>		64,800.00	38,255.00	30.870.00				

⁸⁴ Ova aktivnost je planirana u Programu zaštite i promovisanju ljudskih prava (2021-2025) i upravo je to aktivnost IV.4.4 ovog dokumenta. Sve dok se troškovi ove aktivnosti obračunavaju u referentnom dokumentu, nema potrebe za izračunavanjem dodatnih troškova u ovoj strategiji. Proračune dodatnih troškova treba izvršiti samo ako trošak za 2024. godinu nedostaje u referentnom dokumentu

Br.	Strateški i specifični ciljevi, pokazatelji i akcije	Osnovna vrednost	Privremeni cilj [2024]	Cilj poslednje godine [2026]	Rezultat				
IV.	Strateški cilj: Pružanje opštih usluga i specijalizovanih usluga podrške žrtvama								
1	Pokazatelj: Stalna godišnja budžetska linija definisana prema adekvatnoj rodnoj analizi posvećena radu specijalizovanih centara za podršku svim oblicima nasilja.	Budžet za skloništa u 2020: 495,000 EUR	Povećano za 5 %	Povećano za 10%	Funkcionisanje uslužnih centara za podršku, specijalizovanih za sve oblike nasilja podržan je potrebnim budžetom centralne i lokalne vlasti, uprkos situacijama humanitarne krize i prirodnih katastrofa				
2	Pokazatelj: Broj žena koje podjednako uživaju imovinska prava kao i muškarci	Svako 0,732 u 1 ženi ⁸⁵	Svako 085 u 1 ženi	Svako 1 u 1 ženi	Poboljšanje uživanja imovinskih prava žena je još jedna garancija za njihovo održivo i dugoročno osnaživanje.				
IV.1	Specifični cilj: Podrška i osnaživanje specijalizovanih službi za žrtve/preživele iz svih grupa⁸⁵, kao i za decu žrtve i svedoke nasilja								
1	Pokazatelj: Broj specijalizovanih usluga za preživele nasilja, uspostavljenih ili proširenih, razvrstanih prema vrsti usluga uspostavljeni ili prošireni i osnaženi, podeljeni po vrsti usluge, ciljnoj grupi i karakteristikama ove grupe	Biće utvrđeno 2022	Povećano za 10 %	Povećano za 30 %	Specijalizovane usluge podrške za preživele nasilja u porodici i nasilje nad ženama, proširene i osnažene i funkcionalne, u skladu sa zahtevima / standardima Istanbulske konvencije				
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovodeća i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumente
			2022	2023	2024				
IV.1.1	Avociranje na centralnom i lokalnom nivou radi povećanja	2022-2024	0	0	0	Budžet Vlade Kosova i	MP, MFRT, MZ. Opština	Povećanje budžeta i održiva sredstva	

⁸⁵ "Od svih grupa "znači iz urbanih i ruralnih sredina, iz etničkih manjina, sa invaliditetom, LGBTI+, starih, samohrane majke, ćerke, migrantkinje i tražioce azila itd.

	postojećih sredstava.					Donatori			
IV.1.2	Povećanje ljudskih resursa, zapošljavanje psihologinja/psihologa i socijalnih radnika, prema profilisanju potrebnom za specijalizovane usluge podrške u javnim ustanovama i specijalizovanim nevladinim organizacijama proporcionalno broju stanovnika u svakoj opštini	2024	10,000.00	5,000.00	5,000.00	Budžet Vlade Kosova i Donatori	MP, MFRT, MZ. Opština	Ispunjavanje minimalnih profesionalnih i strukturnih standarda Zapošljavanje najmanje jednog radnika/socijalnog radnika na svakih 20 žrtava u svakom CSR. Specijalizovano psihosocijalno savetovalište prilagođeno potrebama posebnih grupa	, Istanbulska konvencija, Zakon o javnim službenicima, LSHSF, Zakon o profesijama
IV.1.3	Povećanje profesionalnih sposobnosti sadašnjeg osoblja i novog osoblja službi za reintegraciju i osnaživanje, kroz radionice i obuke, za tretiranje slučajeva	2022-2024				Vlada, Opština i donatori	IKAP, ZKN – MP, KPSHSF, MZ Specijalizovane NVO Savet Evrope	Validirani modul, izgradnja profesionalnih kapaciteta ⁸⁶ Spisak osoblja koje je pohađalo specijalizovane obuke	Istanbulska konvencija (član 15)

⁸⁶ U skladu sa smernicama kvaliteta za skloništa za žrtve nasilja nad ženama i nasilja u porodici koje je izradilo SE, sprovodiće se obuke za centre za socijalni rad i skloništa (rezultat projekta 3.1)

	porodičnog nasilja i nasilja nad ženama								
IV.1.4	Funkcionisanje Nacionalne linije za pomoć za sve oblike nasilja nad ženama i nasilja u porodici, dostupna 24 sata, 7 dana u nedelji, na svim službenim jezicima na Kosovu, u skladu sa zahtevima Istanbulske konvencije.	2022-2026	0	0	0	Budžet Vlade Kosova i Donatori	MZ MFRT MP/NKNP ARR	Funkcionalna i efikasna linija za pomoć, sa uslugom širom zemlje, dostupna 24/7, posvećena svim oblicima nasilja nad ženama i nasilja u porodici, koja služi na svim službenim jezicima na Kosovu i ispunjava standarde Istanbulske konvencije, funkcionalna	Istanbulska konvencija
IV.1.5	Zapošljavanje tri stručnih tima (psihologa) u ustanovama koje pružaju 24-časovne usluge telefonske pomoći.	2022-2026	1,200.00	1,200.00	1,200.00	Budžet Vlade Kosova i Donatori	MZ	Osnivanje tri tima i stvorena usluga	Istanbulska konvencija
IV.1.6	Podrška skloništim uz kontinuirano finansiranje	2023-2026	320,000.00	320,000.00	320,000.00	Budžet Kosova	Opštine, Ministarstvo pravde, Agencija za upravljanje zaplenjenom ili oduzetom imovinom,	Skloništa zasnovana na infrastrukturnim i finansijskim pojmovima	Istanbulska konvencija

							Državno tužilaštvo		
IV.1.7	Pružanje usluga podrške i smeštaja za posebne grupe (dečaci i muškarci žrtve porodičnog nasilja, LGBTI + osobe, itd.)	Kontinuirano	120,000.00	120,000.00	120,000.00	Budžet Vlade Kosova	MFRT MF Opštine, Donatori	Specijalizovana usluga sklonjenja prilagođena potrebama određenih grupa	Istanbulska konvencija
IV.1.8	Finansijska podrška usluga za žrtve seksualnih napada koje se pružaju u javnim institucijama ili specijalizovanim nevladinim organizacijama	2022-2026	30,000.00	30,000.00	30,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MFRT MF Opštine	Specijalizovana usluga za žrtve seksualnog napada prilagođena potrebama posebnih grupa	Istanbulska konvencija
IV.1.9	Finansijska podrška uslugama za decu žrtve i decu svedoke nasilja koje se pružaju u javnim institucijama ili specijalizovanim nevladinim organizacijama	2022-2026	30,000.00	30,000.00	30,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MFRT MF Opštine	Specijalizovana usluga za decu žrtve i decu svedoke nasilja, prilagođena potrebama ciljane starosne grupe	Istanbulska konvencija
IV.1.10	Imenovanje u sudovima koordinatora i sudija i profilisanih sudija, za postupanje u	2022	14,000.00	X	X	Budžet Vlade Kosova	SSK	Profilizirane stručnjake pravosuđa za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Istanbulska konvencija (član 15)

	slučajevima nasilja u porodici u građanskom i krivičnom aspektu								
IV.1.11	Osnivanje jedinice za tretiranje slučajeva nasilja u porodici u tužilaštvima u kojima je prijavljen veliki broj slučajeva nasilja u porodici	2022	0	X	X	Budžet Vlade Kosova Donatori	TSK	Profilisiranje profesionalaca tužilaštva za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Istanbulska konvencija (član 15)
IV.1.12	Osnivanje posebne uprave u policiji na centralnom nivou i jedinica sa regionalnog i lokalnog nivoa za tretiranje slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022	132,000.00	132,000.00	132,000.00	Budžet Vlade Kosova	MUP	Profilisiranje policijskih profesionalaca u tretiranju slučajeva nasilja u porodici i nasilja nad ženama	Istanbulska konvencija (član 15)
IV.1.12	Kupnja vozila za Upravu specijalne policije na centralnom nivou i jedinice sa regionalnog nivoa.	2022	210,000.00	200,000.00	100,000.00	Budžet Vlade Kosova	MUP	Kupnja 7 vozila za specijalnu upravu policije na centralnom nivou i jedinice sa regionalnog nivoa	Istanbulska konvencija (član 15)
IV.1.12	Funkcionalizacija posebne uprave u policiji na centralnom nivou i jedinica sa	2022	50,000.00	10,000.00	10,000.00	Budžet Vlade Kosova	MUP	Funkcionalizacija posebne direkcije u policiji na centralnom nivou i jedinica sa	Istanbulska konvencija (član 15)

	regionalnog i lokalnog nivoa za postupanje u slučajevima nasilja u porodici i nasilja nad ženama							regionalnog i lokalnog nivoa.	
IV.1.1 3	Povećanje broja žena policajaca	2022-2026				Budžet Vlade Kosova	MUP/PK	Više žena policajaca u dopunu nacionalnih i međunarodnih zakonskih odredbi za poštovanje principa prava žrtve da bude tretirana od strane službenika istog pola	Istanbulska konvencija (član 15)
IV.1.1 4	Uspostavljanje i funkcionisanje prijateljskih prostorija za intervjuisanje i tretman žrtava na lokalnom nivou za policiju	2022-2026	40,000.00	40,000.00	40,000.00	Budžet Vlade Kosova Donatori	MUP Policija	Prijateljske sobe za intervjuisanje žrtava ustanovljene i funkcionalne u zgradama kosovske policije	Istanbulska konvencija
IV.1.1 5	Obezbeđivanje neophodnih sredstava za neposredan i adekvatan transport žrtava,	2022-2024	10,000.00	10,000.00	10,000.00	Budžet Vlade Kosova	MUP Policija MZ	Prevoz žrtava po potrebi u policiju ili CSR izvršen odmah i odgovarajućim sredstvima	Istanbulska konvencija

	kao i cash upravljiv budžet za obroke za žrtve, tokom njihovog boravka u policijskoj stanici					Opštine Donatori	Opštine MFRT ASKK	Prevozna sredstva za policiju Prevozna sredstva za centre za socijalni rad Upravljiv budžet cash za obrok za žrtve	
IV.1.1 6	Jačanje ZMNV sa adekvatnim ljudskim, finansijskim i infrastrukturnim kapacitetima	2022-2023	45,000.00	45,000.00	X	Budžet Vlade Kosova	ZKPSH	Povećanje broja zaposlenih u ZMNV sa 25 na 40 zaposlenih i rekrutovanih radnika Povećanje broja vozila (vozila) sa 7 na najmanje 12	
IV.1.1 7	Jačanje kancelarije ZMNV-a	2022-2023	25,000.00	25,000.00	X	Budžet Vlade Kosova	ZKPSH	Snabdevanje laptopima/kompjuterima i kancelarijskim inventarom za novo osoblje.	

IV.1.18	Kupovina vozila za ZMNV	2022-2023	75,000.00	75,000.00	X	Budžet Vlade Kosova	ZKPSH	Dodavanje mobilnih sredstava (vozila) za 7 automobila.	
Ukupni budžet za određeni cilj IV.1:			1,112,200.00	1,043,200.00	798,200.00				
<i>Od kojih kapitalne:</i>			645,000.00	635,000.00	460,000.00				
<i>Od kojih tekuće:</i>			467,200.00	408,200.00	338,200.00				
IV.2	Specifični cilj: Sprovođenje politika koje omogućavajući dugoročnu reintegraciju i održivo osnaživanje žrtava / preživelih nasilja								
1	Pokazatelj: Broj žrtava / preživele nasilja reintegrisan kroz relevantne programe, na centralnom i lokalnom nivou.		Biće utvrđeno 2022		Povećano za 30 %	Povećano za 50 %		Vlada Kosova prioritetno ulaže u reintegraciju i održivo osnaživanje preživelih / preživelih nasilja u porodici i nasilja nad ženama, kroz funkcionisanje i efikasnost različitih programa podrške u tom smeru	
Br.	Akcija	Poslednji rok	Budžet			Izvor finansiranja	Rukovođa i podržavajuća institucija	Proizvod (Output)	Referencija na dokumente
			2022	2023	2024				
IV.2.1	Profilisanje profesionalaca koji pružaju usluge reintegracije i za održivo osnaživanje žrtava	2022-2024	2,000.00	2,000.00	2,000.00	Budžet Vlade Kosova i Donatori	Opštine	Spisak profilisanog osoblja	Zakon o javnim službenicima, Zakon o profesijama, Zakon o SHSF -u,
IV.2.2	Stvaranje baze podataka o broju žrtava/preživelih nasilja reintegriranih i osnaživanih kroz		6000.00	X	X	Budžet Vlade Kosova i Donatori	MFRT	Baza podataka kreirana / ažurirana	, Istanbulska konvencija

	relevantne programe, na centralnom i lokalnom nivou								
IV.2.3	Identifikacija veština i upućivanje na stručno usmeravanje i dizajniranje novih programa u skladu sa identifikovanim potrebama razvoja veština i prilagođavanje postojećih programa stručne obuke.	2024 - 2026	3,000.00	3,000.00	3,000.00	Vlada Kosova i Donatori	MFRT, MZ i MP, MONTI, specijalizovane NVO	Lista identifikovanih veština Konsolidovani programi stručnog osposobljavanja.	Istanbulska konvencija
IV.2.4	Pružanje mogućnosti zapošljavanja za osobe koje su preživele nasilje u porodici i nasilje nad ženama.	2022-2026	50,000.00	50,000.00	50,000.00	Vlada Kosova i Donatori	Zavodi za zapošljavanje opštinama Ostale lokalne institucije, članice Koordinacionih mehanizama	Upućeni slučajevi tretirani sa prioritetom i zaposlene	Istanbulska konvencija
IV.2.5	Izrada trogodišnjeg plana socijalnog stanovanja u opštinama i planiranje socijalnog	2022-2024	120,000.00	120,000.00	120,000.00	Vlada Kosova i Donatori	Opštine	Konsolidovano socijalno stanovanje za žrtve	Istanbulska konvencija

	stanovanja za žrtve nasilja u porodici i nasilja nad ženama (kirije, osiguranje stanovanja).								
IV.2.6	Osnivanje grant fonda za zapošljavanje žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2024	30,000.00	30,000.00	30,000.00	Vlada Kosova, Opštine	MP, MFRT	Kreirani fond	Istanbulska konvencija
IV.2.7	Kreiranje fonda za grantove za zapošljavanje žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2024	80,000.00	80,000.00	80,000.00	Vlada Kosova, Opštine	MFRT Vlada Kosova	Kreirani fond	Istanbulska konvencija
IV.2.8	Kreiranje olakšica za poslodavce / preduzeća koja zapošljavaju ugrožene kategorije društva, uključujući žrtve nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2024	1,500.00	1,500.00	1,500.00	Vlada Kosova,	Vlada Kosova, MFRT, MP, MER	Zapošljavanje žrtava	Istanbulska konvencija
IV.2.9	Subvencionisanje projekata za ekonomsko osnaživanje žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2024	25,000.00	25,000.00	25,000.00	Vlada Kosova,	ARR/KP; Opštine; MKOS; MTI	Projekti za ekonomsko osnaživanje žena, implementirani	Kosovski program za rodnu ravnopravnost 2020 - 2024

IV.2.1 0	Subvencionisanje isplata za vrtiće dece žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama	2022-2024	20,000.00	20,000.00	20,000.00	Vlada Kosova,	Opštine	Olakšavanje položaja žena žrtava nasilja u porodici i nasilja nad ženama i pristup obrazovanju za njihove dece	Kosovski program za rodnu ravnopravnost 2020 - 2024
	Opšti budžet za specifični cilj IV.2:		337,500.00	331,500.00	331,500.00				
	<i>Od kojih kapitalne:</i>		0	0	0				
	<i>Od kojih tekuće:</i>		337,500.00	331,500.00	331,500.00				
	Ukupan budžet za strateski cilj IV:		1,449,700.00	1,374,700.00	1,129,700.00				
	<i>Od kojih kapitalne:</i>		645,000.00	645,000.00	460,000.00				
	<i>Od kojih tekuće:</i>		804,700.00	719,700.00	669,700.00				
	Ukupan budžet za akcioni plan:		1,857,115.00	1,665,500.00	1,409,590.00				
	<i>Od kojih kapitalne:</i>		797,000.00	745,000.00	530,000.00				
	<i>Od kojih tekuće:</i>		1,060,115.00	920,500.00	879,580.00				

VIII. BIBLIOGRAFIJA

Izveštaj sa objašnjenjima o Konvenciji Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici CETS 210, 11.05.2011.

Istraživanje o dobrobiti i bezbednosti žena na Kosovu”, OEBS 2019. Vidi:

<https://www.osce.org/files/f/documents/e/4/439790.pdf>

<https://mics.unicef.org/surveys>

Izveštaj pripremljen od strane Mreže žena Kosova „Od zakona do dela“, maj 2021. Vidi:

<https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2021/05/KWN-GBV-Report-ALB-final.pdf>

Publikacija Mreže žena Kosova "Nasilje se ne krije unutar zidova", juli 2019. Vidi:

https://vomensnetwork.org/vpcontent/uploads/2019/07/BOOKLET_SHKIP.pdf

Nacionalna strategija Republike Kosova za zaštitu od nasilja u porodici i Akcioni plan 2016-2020“, maj 2016, vidi: <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/52BA49FC-80C2-4172-A2F7-9E83D078F3E7.pdf>

Program upravljanja Republike Kosova 2021–2025, maj 2021

Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulska konvencija), vidi: <https://rm.coe.int/168046246b>

<https://hrrp.eu/alb/docs/CEDAW-a.pdf>

https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/sed_2020_284_en_final.pdf

<https://sdgs.un.org/goals>

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20eb.pdf>

Preporuka Rec (2002) 5 Komiteta ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja.

Vidi: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805e2612

„Vodič za parlamentarce. Zajednički parlamenti za borbu protiv nasilja nad ženama”, koji je pripremio Sekretarijat Komiteta za jednake mogućnosti za žene i muškarce / Parlamentarna skupština Saveta Evrope.

Vidi: https://vww.coe.int/t/pace/campaign/stopviolence/Source/handbook_al.pdf

<https://rm.coe.int/article-13-of-the-istanbul-convention-albanian-/168097f2e5>

Muška perspektiva o rodnoj ravnopravnosti na Kosovu: Ključni nalazi iz Međunarodnog istraživanja o muškarcima i rodnoj ravnopravnosti (SLIKE)” (Priština, Misija OEBS-a, 2018). Vidi: <https://promundoglobal.org/wp-content/uploads/2018/07/IMAGES-Kosovo-English.pdf>

<https://www.osce.org/files/f/documents/e/4/439790.pdf>

<https://mics.unicef.org/surveys>

Krivični zakon Republike Kosova, 2019. Vidi: <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/6A2D4377-6AE1-4530-909F-3FB2680CD1EC.pdf>

Republika Kosovo, Vlada, Odluka br. 09/125, 30 decembra 2016. Vidi: http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Decisions_of_The_Collection_of_the_125-of_the_Government.pdf.

https://kryeministri.rks-gov.net/wp-content/uploads/docs/Strategjia_Kombetare_per_Zhvillim_2016-2021_Shqip.pdf

<https://www.kuvendikosoves.org/shq/procesi-i-integrim-it-ne-bashkimin-evropian/>

<https://mpms.rks-gov.net/wpdm-package/strategjia-sektoriale-2018-2022/>

<https://www.rcc.int/romaintegration2020/files/admin/docs/a8e1293c6955519e788ae28d84fb11a4.pdf>

<https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/ABGJ%20Programi%20i%20Kosov%20C3%ABs%20p%20C3%ABr%20Barazi%20Gjinore%202020-2024.pdf>

I. PRILOG

Prilog 1: Administrativni podaci Kosovske policije

Nasilje u porodici po opštinama	2019	2020	2021 Januar Jun
Decan	12	13	10
Dragas	4	10	7
Glogovac	45	71	27
Uroševac	141	152	77
Kosovo Polje	95	98	68
Gračanica	30	19	11
Đakovica	129	148	78

Gnjilane	118	126	78
Elez Han	9	7	3
Istog	41	58	36
Junik	5	3	0
Kamenica	51	22	12
Kacanik	24	16	14
Klina	38	24	14
Klokot	7	4	3
Leposavic	16	18	5
Lipljane	30	60	26
Malisevo	36	44	26
Mamuse	20	3	1
Južna Mitrovica	46	67	38
Severna Mitrovica	24	41	13
Novo Brdo	9	8	2
Obilić	23	18	17
Partes	4	4	1
Peć	153	166	77
Podujevo	75	79	43
Priština	280	329	172
Prizren	216	201	120
Ranilluk	1	4	0
Orahovac	45	47	25
Skenderaj	27	30	17
Suva Reka	46	52	33
Štrpce	7	9	6
Stimlje	23	22	10
Vitina	19	45	23
Vucitrn	34	43	22
Zvecan	14	6	2

Zubin Potok	1	2	5
UKUPNO	1915	2069	1122

Tabela 1: Nasilje u porodici po opštinama za 2019-2021. Izvor: Policija Kosova, 2021

Žrtve po polu	2019	2020	2021 Januar Jun
Ukupno žrtva	1978	2101	1137
Žrtve ženske	1593	1636	878
Žrtve muškarci	385	465	259

Tabela 2: Podela žrtava porodičnog nasilja po polu za godine 2019-2021. Izvor: Policija Kosova, 2021

Žrtve po starosti	2019	2020	2021 Januar Jun
Starost 00-18 godina	26	121	85
Starost 18-20 godina	212	195	74
Starost 20-30 godina	511	539	277
Starost 30-40 godina	543	505	311
Starost 40-50 godina	334	372	204
Starost 50-60 godina	207	189	94
Starost 60-70 godina	95	110	57
Starost 70-80 godina	45	54	30
Starost iznad 80 godina	5	16	5
Ukupno žrtva	1978	2101	1137

Tabela 3: Podela žrtava prema starosnim grupama za godine 2019-2021. Izvor: Policija Kosova, 2021

Žrtve po nacionalnosti	2019	2020	2021 Januar Jun
Albanac	1661	1848	965
Srba	103	99	57
Bošnjak	21	10	9

Turaka	16	10	4
Crnogoraca	2	0	0
Gorana	12	6	3
Roma	53	30	24
Askalje	60	42	45
Egipćana	43	47	27
Ostalih	7	9	3
Ukupan broj žrtava	1978	2101	1137

Tabela 4: Podela žrtava po nacionalnostima za 2019-2021. Izvor: Policija Kosova, 2021

Ubistvo u okviru porodice			
Godine	2019	2020	Januar - August 2021
Broj ubistva	6	13	6
Broj žrtava	7	22	7

Tabela 5: Broj ubistava u okviru porodice za 2019-2021. Izvor: Policija Kosova, 2021.

Prilog 2: Administrativni podaci Kancelarije za zaštitu i pomoć žrtvama

EVIDENCIJA PO SLUČAJEVIMA	Godina 2019	Godina 2020	Godina 2021 Januar - Jun
Nasilje u porodici	1353	1524	844
Trgovina	34	14	18
Silovanje	40	30	20
Seksualno zlostavljanje ispod 16 godina starosti	34	28	11
Seksualno zlostavljanje	3	14	5
Zlostavljanje dece u pornografiji	3	1	-
Seksualni napad	24	34	30
Degradacija seksualnog integriteta	-	1	-
Podsticanje na seksualni odnos obećanjem braka	-	-	1

Omogućavanje prostitucije	2	4	2
Pljačka	10	8	3
Predatorska krađa	1	-	-
Ubistvo	7	6	6
Teško ubistvo	1	1	-
Drugi slučajevi	55	56	27
Ukupno novih slučajeva	1567	1721	967

Tabela 6: Evidencija po slučajevima za godine 2019 - 2021. Izvor ZMNV, 2021.

Prilog 3: Administrativni podaci skloništa

Iz podataka koje su dala neka od skloništa, za efekat izrade ove strategije proizilazi da je broj smeštenih u skloništa za 2019-2021. godinu sledeći:

Skloništa	2019	2020	2021
QMG- Peć	94 klijenata; 38 žena starosti od 20 do 67 godina i 56 dece oba pola od novorođenčeta do 18 godina.	79 klijenata; 45 žena od 20 do 60 godina i 34 dece oba pola od novorođenčeta do 18 godina.	(do septembra 2021.): 29 klijenata; 15 žena od 20 do 50 godina i 14 dece oba pola od novorođenčeta do 16 godina.
QSFF - Prizren	37 slučajeva smeštenih od njih: 31 žena i 6 muškaraca (18 žena, 1 adolescent, 18 dece).	32 slučaja smeštenih od njih: 23 žene i 9 muškaraca (12 žena, 5 adolescenata i 15 dece).	(do septembra 2021.): 37 slučajeva smeštenih od njih: 29 žena i 8 muškaraca (11 žena, 6 adolescenata, 20 dece).
My Home- Uroševac	47 slučajeva ; 20 odraslih (žena), 27 maloletnih (deca), 9	32 slučajeva; 15 žena i 17 maloletnika, 7 dečaka i 10 devojčica	(do septembra 2021.): 34 slučaja; 9 žena i 25 dece, 13

	dečaka i 18 devojčica.		dečaka i 12 devojčica.
Centar za zaštitu žena i dece „Liria“ – Gnjilane	67 slučajeva ; 61 žena i 6 muškaraca (0-12 godina); 37 dece (0-14 godina); 2 maloletnika (14-16 godina), 28 odraslih (20-45 godina)	66 slučajeva; 60 žena i 6 muškaraca (0-12 godina); 33 dece (0- 14 godina), 4 maloletnika (14-16 godina), 29 žena (20- 50 godina)	(do septembra 2021.): 34 slučaja; 29 žena i 5 muškaraca (0-12 godina); 14 dece (0-14 godina), 1 maloletnik (14-16 godina), 20 žena (20- 50 godina)

Tabela 7: Podaci iz skloništa za 2019-2021. Izvor: Skloništa, 2021.

Finansijska podrška Ministarstva finansija, rada i transfera za skloništa⁸⁷ na Kosovu za period 2016-2020:

Godina podrške	Br. skloništa	Iznos podrške
2016	8	252,383.25 evra
2017	9	290,000.00 evra
2018	9	193,000.00 evra
2019	10	324,000.00 evra
2020	10	495,000.00 evra

Tabela 8: Podrška skloništima od strane države za 2019-2021. Izvor: ARR, 2021

Prilog 4: Povezivanje Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022 – 2026. sa ciljevima održivog razvoja (SDG)

Nacionalna strategija za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama povezana je sa ciljevima održivog razvoja, a posebno sa SDG 5 „Rodna ravnopravnost” – Postizanje rodne ravnopravnosti i osnaživanje svih žena i devojčica.

⁸⁷ Skloništa su ona koja deluju u okviru nevladinih organizacija i pružaju utočište žrtvama nasilja u porodici, žrtvama trgovine ljudima, kao i skloništa za zlostavljaju, zanemarenu decu i decu žrtve raznih oblika zločina..

Na specifičan način direktna veza se ostvaruje sa:

5.2 Eliminirati sve oblike nasilja nad ženama i devojkama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući trgovinu ljudima i seksualno iskorišćavanje i druge oblike iskorišćavanja.

5.3 Uklonite sve štetne prakse kao što su dečji brakovi, rani brakovi i prisilni brakovi i sakaćenje ženskih genitalija.

Ova strategija se takođe odnosi na SDG 11 „Učiniti gradove i ljudska naselja inkluzivnim, bezbednim, odgovarajućim i održivim“, kao i sa SDG 16 „Promovisanje mirnih i inkluzivnih društava za održivi razvoj, obezbeđivanje pristupa pravdi za sve i izgradnja delotvornih, odgovornih i inkluzivnih institucija na svim nivoima”.

Konkretnije, neki od indikatora SDG-a koji se mogu izmeriti da bi se video napredak u sprovođenju Nacionalne strategije za zaštitu od nasilja u porodici i nasilja nad ženama 2022-2026 su:

- Procenat žena i devojčica starijih od 15 godina koje su bile izložene fizičkom, seksualnom ili psihičkom nasilju od strane sadašnjeg ili bivšeg intimnog partnera u prethodnih 12 meseci, razvrstano po obliku nasilja i prema starosti (SGD indikator 5.2.1)
- Procenat žena i devojaka starijih od 15 godina koje su bile izložene seksualnom nasilju od strane osoba koje nisu njihov intimni partner u prethodnih 12 meseci, razvrstano po godinama i mestu događaja (SGD indikator 5.2.2)
- Procenat žrtava fizičkog ili seksualnog uznemiravanja, prema polu, starosti, statusu invaliditeta i mestu dešavanja, u prethodnih 12 meseci (SDG Indikator 11.7.2)
- Procenat mladića i devojaka starosti 18-29 godina koji su doživeli seksualno nasilje do 18. godine (SDG Indikator 16.2.3)
- Procenat slučajeva nasilja prijavljenih nadležnim institucijama (SDG Indikator